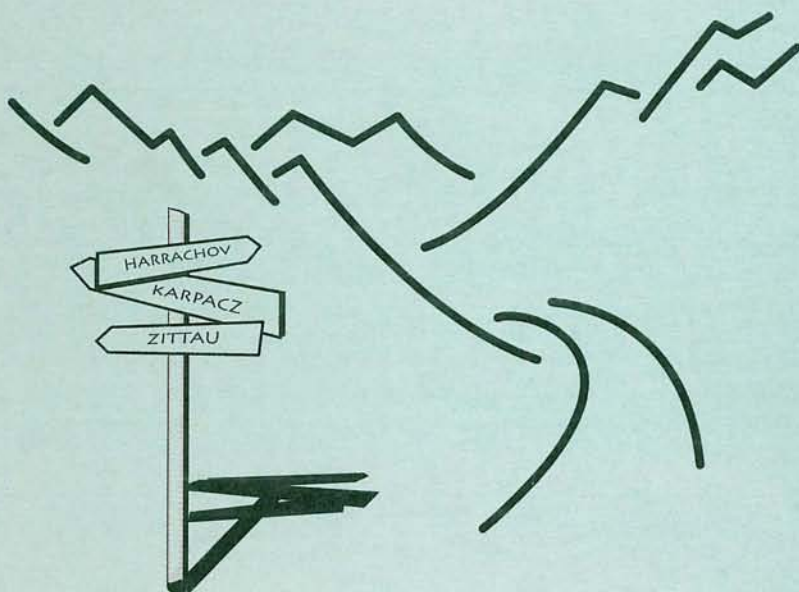

Urząd Statystyczny we Wrocławiu
Czeski Urząd Statystyczny - Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu
Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz

TURYSTYKA W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA

Wrocław - Liberec - Kamenz 2001

Urząd Statystyczny we Wrocławiu
Czeski Urząd Statystyczny, Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu
Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz

Turystyka w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa

**Wydawnictwo opracowano w dziesiątą rocznicę powstania
Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa**

**WROCLAW – LIBEREC – KAMENZ
2001**

Kolegium Redakcyjne

Bożena Kodeniec, Ladislav Knap, Ullrich Eichler

Zespół Redakcyjny

Sławomir Banaszak
Tadeusz Borys
Regine Fiedler
Anna Jaskulska
Ludwik Kuczewski

Zbigniew Panasiewicz
Stanislava Riegerová
Birgit Scheibe
Dorota Wilczyńska
Kazimierz Żurawski

Karla Švehlová
Lenka Nováková
Jacek Potocki

Konsultacje

prof. Andrzej Rapacz

W publikacji wykorzystano materiały Instytutu Turystyki, Oddział we Wrocławiu opracowane przez Kazimierza Klementowskiego i Zbigniewa T. Wernera

Skład komputerowy

Wojciech Szpakowski, Dorota Wilczyńska

Tłumaczenia

z języka czeskiego – Karina Kurková z języka niemieckiego – Sławomir Banaszak

Opracowanie map

Witold Nowak

Przy publikowaniu danych z niniejszej publikacji prosimy o podanie źródła

ISBN 83-88634-19-4

Druk

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Wydział Poligrafii
59-220 Legnica, ul. Jaworzyńska 65
Format B5

Słowo wstępne

Turystyka w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa to kolejne wspólne wydawnictwo Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, Czeskiego Urzędu Statystycznego – Przedstawicielstwa Okręgowego w Libercu oraz Krajowego Urzędu Statystycznego Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, będące kontynuacją tematycznej serii wydawniczej, w ramach której w 1999 roku ukazała się publikacja *Stan i ochrona środowiska na pograniczu polsko-czesko-niemieckim*. Wybór tematu obecnej publikacji nie był przypadkowy. Prawie cały obszar Euroregionu jest bardzo atrakcyjny turystycznie ze względu na swoje liczne walory przyrodnicze, historyczno-kulturowe oraz wypoczynkowe i zdrowotne. Wiele miejscowości tego obszaru przyciąga od lat turystów, kuracjuszy i wczasowiczów. Dotychczas nie ukazała się żadna publikacja, która charakteryzowałaby w układzie transgranicznym walory i stan rozwoju turystyki Euroregionu.

Opracowanie realizuje dwa wzajemnie powiązane cele:

- metodyczny, poprzez ukazanie stanu transgranicznej statystyki turystyki (definicji pojęć, głównych kwestii metodycznych, regionalizacji turystycznej itp.) na tle zaleceń międzynarodowych,
- poznawczy, poprzez statystyczną i opisową charakterystykę walorów, zagospodarowania i ruchu turystycznego w poszczególnych częściach narodowych Euroregionu Nysa.

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów. *Rozdział pierwszy* to ogólna charakterystyka Euroregionu przedstawiająca podstawowe informacje o jego stanie organizacyjnym, podziale terytorialnym i potencjale ludnościowym. Zasadniczą część tego rozdziału zajmuje syntetyczny opis głównych walorów przyrodniczych, kulturowych i społeczno-gospodarczych. W *rozdziale drugim* przedstawiono atrakcyjność turystyczną Euroregionu. Scharakteryzowano obszary o szczególnych walorach przyrodniczych i kulturowych. W drugiej części tego rozdziału, po określeniu porównywalności najważniejszych definicji, zestawiono w formie tabelarycznej podstawowe dane charakteryzujące stan zagospodarowania turystycznego oraz dostępność komunikacyjną poszczególnych części Euroregionu. Prezentowane dane dotyczą m.in. przejść granicznych, ścieżek rowerowych, bazy noclegowej, gastronomicznej, infrastruktury narciarskiej itp. *Rozdział trzeci* zawiera charakterystykę ruchu turystycznego. W tablicach przedstawiono dane dotyczące liczby turystów korzystających z bazy noclegowej, udzielonych noclegów, ruchu na przejściach granicznych, a także wskaźniki intensywności ruchu turystycznego oraz poziomu wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych z uwzględnieniem ich kategoryzacji. W *rozdziale czwartym* ujęto niektóre aspekty organizacyjne i ekonomiczne turystyki. Prezentowane są tu dane dotyczące liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych świadczących usługi turystyczne, zatrudnienia w tych podmiotach, struktury wydatków poniesionych w Polsce przez

cudzoziemców oraz przez Polaków w krajach sąsiadujących, a także ceny niektórych usług turystycznych. *Rozdział piąty* zawiera charakterystyki funkcji turystycznych w 12 wybranych miejscowościach Euroregionu. W rozdziałach drugim, trzecim i czwartym część tabelaryczną poprzedzono zestawieniem definicji oraz komentarzem analitycznym.

Powstanie niniejszej publikacji było możliwe dzięki współpracy z krajowymi sekretariatami Euroregionu „Nysa”, Katedrą Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną jeleniogórskiego Wydziału Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu i Oddziałem Instytutu Turystyki we Wrocławiu.

Mamy nadzieję, że publikacja ta, wydana w językach polskim, czeskim i niemieckim, spełni swe zadanie jako niezbędne kompendium wiedzy o stanie turystyki Euroregionu Nysa oraz sprzyjać będzie dalszemu rozwojowi współpracy transgranicznej.

Bożena Kodeniec

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Ladislav Knap

Dyrektor
Czeskiego Urzędu
Statystycznego -
- Przedstawicielstwa
Okręgowego w Libercu

Henry Hasenpflug

Prezydent
Krajowego Urzędu
Statystycznego
Wolnego Państwa
Saksonii w Kamenz

Wrocław-Liberec-Kamenz, listopad 2001

Spis treści

Słowo wstępne	3
Uwagi ogólne	7
1. Ogólna charakterystyka Euroregionu	11
2. Atrakcyjność turystyczna Euroregionu	23
2.1. Obszary o dużych walorach turystycznych	23
2.1.1. Obszary transgraniczne	23
2.1.2. Pozostałe obszary.....	32
2.2. Infrastruktura turystyczna	42
3. Ruch turystyczny w Euroregionie.....	66
3.1. Ruch krajowy i zagraniczny	66
3.2. Intensywność ruchu turystycznego	80
4. Wybrane aspekty organizacyjne i ekonomiczne turystyki	96
5. Wybrane miejscowości turystyczne w Euroregionie	111
5.1. Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój	111
5.2. Doksy, Harrachov, Liberec, Turnov	129
5.3. Bautzen, Görlitz, Löbau, Zittau	136
Aneks:	
A. Walory wypoczynkowe i krajoznawcze gmin polskiej części Euroregionu	152
B. Adresy punktów informacji turystycznej	160
C. Słowniczek ważniejszych pojęć	162
Wykaz źródeł	163
Wykaz tablic i map	165

Contents

<i>Preface</i>	<i>3</i>
<i>General notes</i>	<i>7</i>
<i>1. General characteristics of the Euroregion</i>	<i>11</i>
<i>2. Tourist values of the Euroregion</i>	<i>23</i>
<i>2.1. Areas of high tourist value</i>	<i>23</i>
<i>2.1.1. Cross-border areas</i>	<i>23</i>
<i>2.1.2. Other areas.....</i>	<i>32</i>
<i>2.2. Tourist infrastructure.....</i>	<i>42</i>
<i>3. Tourist traffic in the Euroregion</i>	<i>66</i>
<i>3.1. Domestic and foreign traffic</i>	<i>66</i>
<i>3.2. Tourist traffic density</i>	<i>80</i>
<i>4. Selected organizational and economic aspects of tourist industry</i>	<i>96</i>
<i>5. Selected tourist resorts in the Euroregion</i>	<i>111</i>
<i>5.1. Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój</i>	<i>111</i>
<i>5.2. Doksy, Harrachov, Liberec, Turnov</i>	<i>129</i>
<i>5.3. Bautzen, Görlitz, Löbau, Zittau</i>	<i>136</i>
<i>Anexe:</i>	
<i>A. Holiday and landscape values of gminas in the Polish part of the Euroregion</i>	<i>152</i>
<i>B. Adresses of tourist information centres</i>	<i>160</i>
<i>C. Glossary</i>	<i>162</i>
<i>List of sources</i>	<i>163</i>
<i>List of tables and maps</i>	<i>167</i>

Uwagi ogólne

1. Pojęcie euroregionu:

- ❑ euroregion to szczególna odmiana (forma) regionu transgranicznego wyróżniająca się najwyższym stopniem instytucjonalizacji struktur współpracy transgranicznej (rada, sekretariaty, grupy robocze, komisje, itp.);
- ❑ w sensie prawnym, jest dobrowolną wspólnotą interesów miast, gmin i powiatów i nie ma osobowości prawnej w rozumieniu przepisów krajów uczestniczących, a wszystkie organy Euroregionu pracują w ramach norm prawnych swoich krajów.

2. Zalecenia międzynarodowe w zakresie statystyki turystyki:

- ❑ „Zalecenia dotyczące statystyki turystyki” opracowane przez Światową Organizację Turystyki (WTO), zaaprobowane przez Komisję Statystyki ONZ w 1983 roku to istotny etap ustalania powszechnie obowiązujących terminów i definicji z zakresu statystyki turystyki;
- ❑ Wytyczne Wspólnot Europejskich opracowane na podstawie Zaleceń WTO/ONZ zawierające bardziej szczegółowe definicje są wynikiem realizacji Decyzji Rady Wspólnoty z dnia 22 lipca 1993 roku odnośnie ramowego programu najpilniejszych działań w dziedzinie informacji statystycznej w latach 1993-1997. Metodologię badań statystycznych turystyki Unii Europejskiej określa „Dodatek do zaleceń Rady dotyczący metodologii Współpracy w dziedzinie statystyki turystyki” (Annex to the Council Recommendation for a Community Methodology on Tourism Statistics) [Metodologia 1998, s. 8-9];
- ❑ zbadanie zakresu zjawiska turystyki wymaga wymiernego określenia i powiązania różnych jej elementów. W praktyce większość statystyk turystyki przyjmuje jako punkt wyjścia podmioty turystyczne, a w szczególności **odwiedzających** (popyt turystyczny) i **bezpośrednich dostawców** (podaż turystyczna).

3. Definicje Unii Europejskiej:

- ❑ **turystyka** to ogół czynności ludzi *podróżujących i przebywających* w miejscach znajdujących się poza ich zwykłym otoczeniem, przez okres nie przekraczający 12 miesięcy, w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych; turystyka w pierwszym rzędzie zorientowana jest na zaspokojenie popytu, tzn. określana jest za pośrednictwem ludzi ją uprawiających, nazywanych *odwiedzającymi*;
- ❑ **odwiedzający (przebywający)** to osoba, której podróż powinna odbywać się do miejsca poza zwykłym otoczeniem danej osoby, długość pobytu w odwiedzanym miejscu nie może przekroczyć 12 kolejnych miesięcy i głównym celem przyjazdu nie może być działalność zarobkowa

wynagradzana ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca. Odwiedzający to turyści i odwiedzający jednodniowi (beznoclegowi);

- ❑ **turysta** to odwiedzający, który co najmniej przez jedną noc korzystał z miejsc zbiorowego lub indywidualnego zakwaterowania w odwiedzonym miejscu;
- ❑ **zwykłe otoczenie** danej osoby obejmuje zarówno bezpośrednie otoczenie jej domu oraz miejsca pracy czy nauki, jak również inne miejsca regularnie odwiedzane. Ważne są tu dwa aspekty: częstotliwość i odległość. Miejsca regularnie odwiedzane przez daną osobę traktowane są jako część zwykłego otoczenia, pomimo że mogą one być położone w znacznej odległości od miejsca stałego zamieszkania danej osoby, stanowią także część jej zwykłego otoczenia, nawet jeśli w rzeczywistości są stosunkowo rzadko odwiedzane.

4. Wyjaśnienia metodyczne:

- ❑ podstawowym źródłem informacji są dane statystyczne Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, Krajowego Urzędu Statystycznego Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz i Czeskiego Urzędu Statystycznego - Przedstawicielstwa Okręgowego w Libercu;
- ❑ opis miejscowości turystycznych strony czeskiej nie zawiera informacji statystycznych, gdyż strona czeska nie dysponuje takimi informacjami w układzie gmin;
- ❑ w niektórych tablicach informacje strony czeskiej obejmują dane dotyczące okręgu libereckiego, który nie obejmuje całej czeskiej części Euroregionu (poza okręgiem libereckim należy rejon Šluknov);
- ❑ w wielu przypadkach tendencje zmian w latach 1997-2000 zostały ustalone tylko dla strony polskiej i niemieckiej, gdyż strona czeska dysponowała ograniczonym zakresem danych za 1997 rok;
- ❑ pod tablicami statystycznymi zamieszczono źródło danych tylko w przypadkach, jeżeli informacje pochodziły z innych źródeł niż z urzędów statystycznych;
- ❑ dane w tablicach prezentowane są w ujęciu retrospektywnym, obejmują głównie lata 1997 i 2000;
- ❑ wykaz i mapę jednostek terytorialnych wchodzących w skład Euroregionu podano według stanu w dniu 30 IX 2001 r.;
- ❑ dane liczbowe obejmują jednostki terytorialne tworzące Euroregion według stanu w dniu 30 IX 2001 r., bez względu na termin przystąpienia danej jednostki do struktur Euroregionu (**informacji za lata wcześniejsze nie można w związku z tym interpretować jako informacji o Euroregionie Nysa, lecz jako informacje o jednostkach terytorialnych tworzących go obecnie**);

-
- ❑ wielkości dla „Euroregionu ogółem” podano wówczas, jeżeli wystąpiły zbieżności definicji i dane z poszczególnych części krajowych dotyczyły tych samych lat;
 - ❑ niektóre zjawiska strony zaprezentowały oddzielnie ze względu m.in. na występującą różnorodność metodyki badań, definicji, zakresu przedmiotowego i częstotliwości zbierania informacji;
 - ❑ wyjaśnienia dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowywania danych zamieszczono na początku każdego działu;
 - ❑ liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych, wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach;
 - ❑ ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

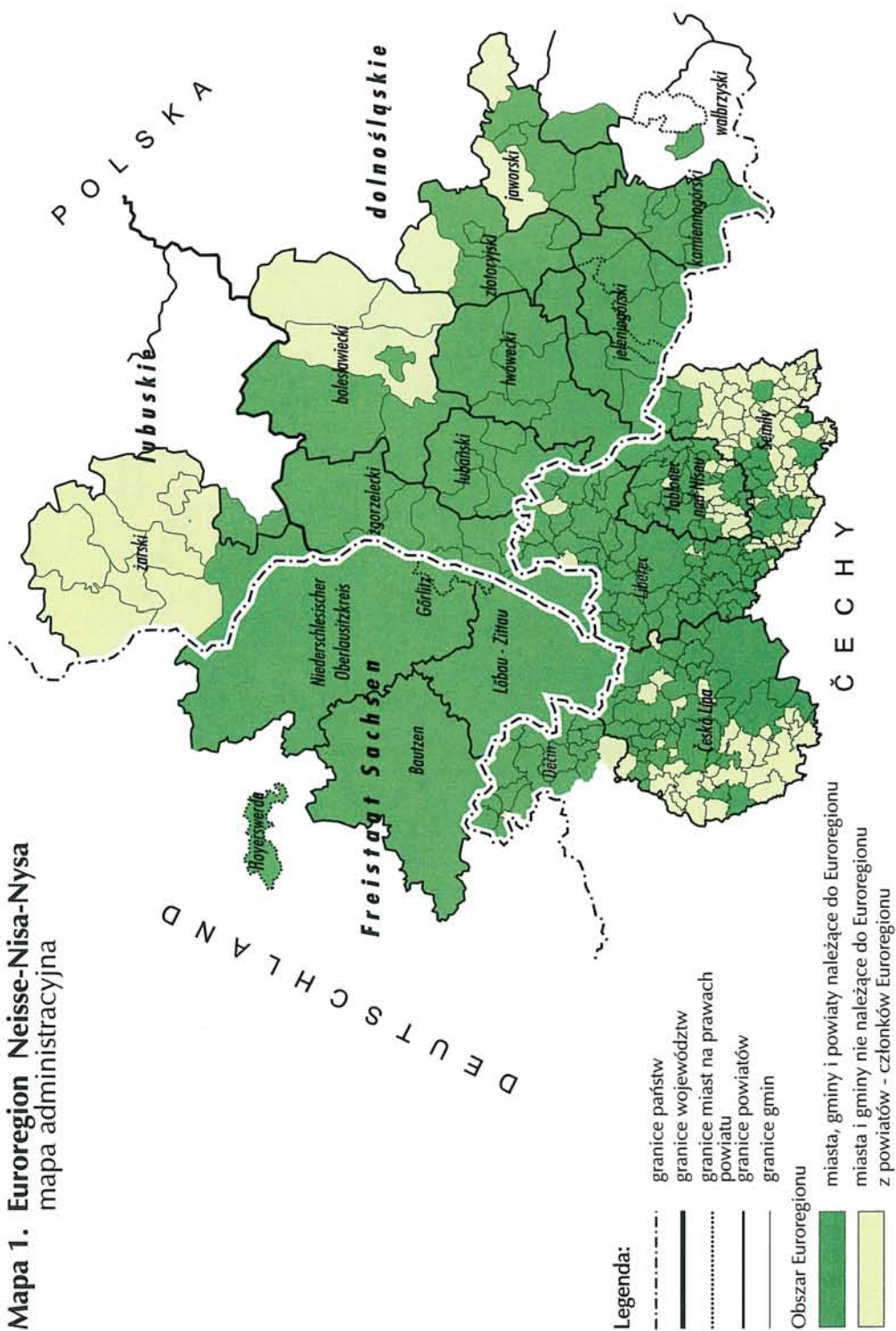
Ważniejsze skróty

tys.	- tysiąc
m	- metr
m ²	- metr kwadratowy
ha	- hektar
km	- kilometr
km ²	- kilometr kwadratowy
n.p.m.	- nad poziom morza
°C	- stopień Celsjusza
zł	- złoty
Kč	- korona czeska
DM	- marka niemiecka
cd.	- ciąg dalszy
dok.	- dokończenie
m.in.	- między innymi

Znaki umowne

Kreska (—)	- zjawisko nie wystąpiło.
Zero (0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5.
Kropka (.)	- zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
Znak (x)	- wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe.
„W tym”	- oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

Mapa 1. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa
mapa administracyjna

1. Ogólna charakterystyka Euroregionu

Euroregion Nysa¹ położony jest na styku trzech granic - polskiej, czeskiej i niemieckiej i obejmuje obszar 13,9 tys. km², z tego 51% stanowi część polska, 26% czeska i 23% niemiecka. Polska część to obszar 7163 km² (ponad 2% powierzchni Polski), czeska część - 3545 km² (około 5% powierzchni Republiki Czeskiej), niemiecka część - 3156 km² (17% powierzchni Saksonii)².

Przynależność do Euroregionu oznacza w sensie formalnym członkostwo w jednym z trzech stowarzyszeń: Stowarzyszeniu Gmin Polskich Euroregionu Nysa, Regionalnym Komunalnym Stowarzyszeniu Miast i Gmin Północnych Czech Euroregionu Nysa (*Euroregion Nisa regionalní komunální sdružení měst a obcí severních Čech*) lub Komunalnym Stowarzyszeniu Euroregionu Nysa (*Kommunalgemeinschaft Euroregion Neisse e.v.*). Do Euroregionu należy 205 jednostek terytorialnych - miast, gmin i powiatów, położonych w granicach administracyjnych województwa dolnośląskiego i lubuskiego, Wolnego Państwa Saksonii oraz Północnych Czech, a także 3 stowarzyszenia³.

Prawie cały obszar Euroregionu ze względu na liczne walory przyrodnicze, historyczno-kulturowe oraz wypoczynkowe i zdrowotne jest atrakcyjny turystycznie. Pod względem geograficznym na obszarze Euroregionu można wyróżnić: na północy część niziną, obejmującą po stronie polskiej znaczną powierzchnię Borów Dolnośląskich i po stronie niemieckiej Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów oraz na południu część górską, obejmującą Karkonosze i Góry Izerskie na pograniczu polsko-czeskim oraz Pogórze i Góry Łużyckie na pograniczu czesko-niemieckim.

W urozmaiconym krajobrazie występują zarówno masywy górskie o wyraźnych, płaskich wierzchołkach, które sąsiadują z rozległymi kotlinami śródgóorskimi, przełomami i dolinami rzek, charakterystycznymi kopułami i stożkami wulkanicznymi, jak i łagodne pagórki oraz nizinne tereny, na których zlokalizowane są wspaniałe kompleksy leśne, rozległe wrzosowiska i obszary pojezierne. Główne rzeki to - Bóbr, Kwisza, Kaczawa, Nysa Łużycka, Iżera, Směda, Ploučnice, Spree (Sprewa), Schwarze Elster i Schwarze Schöps.

Na terenie Euroregionu znajdują się Karkonoski Park Narodowy (po stronie polskiej) i znaczna część czeskiego Karkonoskiego Parku Narodowego, których obszar uznano za Bilateralny Rezerwat Biosfery Karkonosze/Krkonoše, a także liczne parki krajobrazowe, rezerваты przyrody oraz strefy chronionego krajobrazu⁴.

¹ Zgodnie z § 4 Ramowego Porozumienia wszystkie trzy strony mogą używać skróconej nazwy Euroregionu Neisse -Nisa -Nysa w swym własnym języku.

² Por. tabl. 1 str. 14.

³ Regionalni hosp. komora NISA, Sdružení pro Český ráj oraz Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego na prawach członka wspierającego.

⁴ Por. tabl. 4 str. 19.

Cechą charakterystyczną gór w Euroregionie jest występowanie - dzięki zróżnicowanej budowie geologicznej - bogatych zasobów surowców mineralnych oraz kamieni ozdobnych i szlachetnych. Z kamieni najczęściej spotykane są m.in. agaty, ametysty, kryształ górski (powiaty jeleniogórski oraz lwówecki i złotoryjski). Z surowców mineralnych i naturalnych - bazalt, wapień, piaskowiec (powiat złotoryjski), kaolin, kwarcyt, piaski szklarskie, kamień drogowy i budowlany (powiat bolesławiecki), węgiel brunatny, żwir, piasek, borowiny, torf (powiat Niederschlesischer Oberlausitzkreis).

Obok zróżnicowanego środowiska naturalnego, wspaniałych krajobrazów, bogatej flory i fauny, dużych zasobów surowców mineralnych Euroregion Nysa jest znany przede wszystkim z:

- dużej troski o środowisko; szczególnej ochronie podlegają nie tylko liczne obszary ze względu na walory przyrodnicze, krajobrazowe i poznawcze, ale także pojedyncze obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej;
- ciekawych zabytków architektury i sztuki; zachowały się tu bezcenne obiekty i zespoły architektury ludowej, staromiejskie pałace i zamki, ciekawe muzea, drewniane kościołki, stare kościoły, wieże widokowe, a struktura zabudowy ma w większości zabytkowy charakter. Zestaw stylów architektonicznych w miastach jest prawie kompletny. Istniejące na tym obszarze różnystylowe obiekty, świadczą o zmienności gustów i zamożności właścicieli. W wielu miejscowościach Euroregionu zlokalizowane są zabytki budownictwa ludowego (domy łużyckie, tyrolskie, tkaczy itp.). Współczesny krajobraz miast uzupełniają rozległe, nowoczesne osiedla mieszkaniowe. Największe miasta to - po stronie polskiej - Jelenia Góra, Bolesławiec, Zgorzelec, Lubań, po stronie czeskiej - Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa i po stronie niemieckiej - Görlitz, Hoyerswerda, Bautzen, Löbau i Zittau;
- bogatych zasobów wód leczniczych i wód mineralnych; funkcjonują tu liczne uzdrowiska o dużych tradycjach, m.in.: Libverda i Kunraticze, Świeradów Zdrój, Czerniawa Zdrój, Cieplice Śląskie Zdrój w Jeleniej Górze, Kowary, Bad Muskau⁵;
- wykorzystania wód powierzchniowych do celów rekreacyjnych, uprawiania sportów wodnych oraz do urządzania kąpielisk;
- rozbudowanej sieci przejść granicznych; funkcjonuje tu łącznie 50 przejść granicznych, w tym na granicy polsko-niemieckiej 10, polsko-czeskiej 17, a na granicy czesko-niemieckiej 23;
- nasilonego ruchu turystycznego (krajowego i zagranicznego) i urozmaiconych form aktywności rekreacyjnej dla osób poszukujących rozrywki lub pragnących ciszy, samotności i spotkań z dziką przyrodą;
- dobrego stanu zagospodarowania turystycznego; przy znakomitych walorach naturalnych sprzyjających uprawianiu i rozwijaniu różnych form turystyki

⁵ Bardziej szczegółowe informacje o uzdrowiskach i formach leczenia zawarto w rozdziale 5 „Wybrane miejscowości turystyczne”.

(pieszej, narciarskiej, wspinaczki górskiej, jeździectwa, rowerowej), lotniarstwa i szymbownictwa, itp. Jest tu wytyczonych i oznakowanych wiele szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, funkcjonują nartostrady i liczne wyciągi narciarskie, linowe koleje krzeselkowe itp. Występuje gęsta sieć ośrodków wczasowych, pensjonatów, hoteli, pokoi oferujących komfortowe zakwaterowanie, campingów, ośrodków rekreacyjnych i sportowych;

- ❑ dużej liczby podmiotów gospodarczych zajmujących się organizacją turystyki;
- ❑ szerokiej współpracy w dziedzinie kultury; organizowane są na dużą skalę m.in. imprezy teatralne, wystawy, festiwale muzyczne, konkursy sztuki i występy zespołów artystycznych;
- ❑ prężnie działających ośrodków akademickich, kształcących studentów dla potrzeb turystyki, np. jeleniogórski Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Euroregion to obszar dobrze skomunikowany, o gęstej sieci jednostek osadniczych i w niektórych rejonach uprzemysłowiony.

Obszary Euroregionu powiązane są gęstą siecią dróg kołowych i kolei. To powoduje, że dobra jest dostępność komunikacyjna do jego poszczególnych części krajowych, a w nich do ważniejszych atrakcji przyrodniczych, obiektów zabytkowych, bazy noclegowo-gastronomicznej oraz do miejscowości o walorach krajoznawczych, wypoczynkowych i leczniczych. Obok sieci dróg kołowych funkcjonują dwa lotniska pasażerskie i jedno lotnisko towarowe.

W Euroregionie znajdują się 93 miasta, w tym 28 - po stronie polskiej, 44 - po stronie czeskiej i 21 - po stronie niemieckiej. Są to przeważnie miasta z długą i ciekawą historią, unikalnymi układami urbanistycznymi i piękną architekturą. Niektóre z nich są malowniczo położone w obszarach dużego ruchu turystycznego, a ich główne funkcje są przystosowane do jego obsługi. Stopień urbanizacji Euroregionu jest więc generalnie wysoki, choć wyraźnie zróżnicowany. Udział ludności miejskiej w ludności ogółem wynosi ponad 68%, z tego w części polskiej - ponad 71%, w części czeskiej - prawie 80% i w części niemieckiej 59%. Średnia gęstość zaludnienia na obszarze Euroregionu w 2000 r. wynosiła 127 osób na 1km² (w części polskiej - 104 osoby, w czeskiej - 136, a w niemieckiej 168 osób).

Rejony szczególnie uprzemysłowione to po stronie polskiej rejon Worka Turozowskiego, Jeleniej Góry i Bolesławca, po stronie czeskiej - Liberca, Jablonca nad Nisou i Turnova, a po stronie niemieckiej - Görlitz, Bautzen i Zittau.

TABL. 1. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ^a WEDŁUG POWIATÓW
 AREA AND POPULATION^a BY POVIATS

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population		Ludność na 1 km ² Population per 1 km ²
		ogółem total	w tym kobiety of which fema- les	
EUROREGION				
OGÓŁEM 1997	13864	1787190	918645	129
TOTAL 2000	13864	1758768	904094	127
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART				
RAZEM 1997	7163	748458	385396	104
TOTAL 2000	7163	744349	383857	104
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat				
Jelenia Góra 1997	88	93400	49462	1061
..... 2000	109	92964	49346	853
Powiaty: Poviats:				
bolesławiecki 1997	1303	89596	45652	69
..... 2000	1303	90025	45908	69
jaworski 1997	581	54921	27885	95
..... 2000	581	54702	27825	94
jeleniogórski 1997	649	67596	35125	104
..... 2000	628	67030	34913	107
kamienogórski 1997	396	49260	25217	124
..... 2000	396	48858	25006	123
lubański 1997	428	60463	31335	141
..... 2000	428	59832	30997	140
lwówecki 1997	710	51615	26474	73
..... 2000	710	51302	26327	72
zgorzelecki 1997	838	101258	51630	121
..... 2000	838	100256	51283	120
złotoryjski 1997	576	47794	24439	83
..... 2000	576	47468	24300	82
żarski 1997	1394	102417	52745	74
..... 2000	1394	102074	52613	73
Gminy z powiatów nie należących do				
Euroregionu 1997	200	30138	15432	151
Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	200	29838	15339	149

^a Stan w dniu 31 XII.

^a As of 31 XII.

TABL. 1. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ ^a WEDŁUG POWIATÓW (dok.)
 AREA AND POPULATION ^a BY POVIATS (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population		Ludność na 1 km ² Population per 1 km ²
		ogółem total	w tym kobiety of which fe- males	
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART				
RAZEM1997	3545	483339	248037	136
TOTAL2000	3545	483689	248098	136
Powiaty: Poviats:				
Česká Lípa1997	1137	105292	53525	93
.....2000	1137	106207	54055	93
Děčín1997	382	54402	27776	142
.....2000	382	54568	27899	143
Jablonec nad Nisou1997	402	88620	46010	220
.....2000	402	88252	45741	220
Liberec1997	925	159460	82018	172
.....2000	925	159344	81897	172
Semily1997	699	75565	38708	108
.....2000	699	75318	38506	108
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART				
RAZEM1997	3156	555393	285212	176
TOTAL2000	3156	530730	272139	168
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat				
Görlitz1997	67	65278	34397	971
.....2000	67	61599	32325	916
Hoyerswerda1997	95	56218	28869	592
.....2000	95	50203	25849	530
Powiaty: Poviats:				
Bautzen1997	956	161599	82750	169
.....2000	956	157502	80397	165
Löbau – Zittau1997	698	160934	83470	230
.....2000	698	155289	80128	222
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1997	1340	111364	55726	83
.....2000	1340	106137	53440	79

^a Stan w dniu 31 XII.

^a As of 31 XII.

TABL. 2. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Stan w dniu 1 I

LAND USE

As of 1 I

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Euroregion ogółem <i>Total</i>	Część <i>Part</i>		
		polska <i>Polish</i>	czeska <i>Czech</i>	niemiecka <i>German</i>
Powierzchnia ogółem				
w ha 1997	1385129 ^a	716323	354496	314310 ^a
Total area in ha 2001	1386404	716292	354493	315619
w tym: of which:				
Lasy i grunty leśne 1997	.	290242	.	98109
Forests and forest land 2001	.	293290	.	100349
Tereny komunikacyjne 1997	.	28177	.	11280
Transport land 2001	.	25442	.	11703
w tym drogi 1997	.	24703	.	9175
of which roads 2001	.	21927	.	9531
Wody 1997	.	9739	.	8834
Waters 2001	.	10202	.	9034

^a Dane strony niemieckiej za 1997 r. nie są przeliczone na stan organizacyjny z 2000 r.

^a Data for 1997 provided by the German part have not been converted for the 2000 organizational status.

TABL. 3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW WEDŁUG POWIATÓW

Stan w dniu 1 I

LAND USE BY POWIATS

As of 1 I

Wyszczególnienie Specification	Powierz- chnia ogółem Grand total area	W tym Of which			wody waters
		lasy i grunty leśne forests and forest land	tereny komunikacyjne transport land		
			ogółem total	w tym drogi of which roads	
		w ha	in ha		
CZĘŚĆ POLSKA ^a POLISH PART ^a					
RAZEM1997	716323	290242	28177	24703	9739
TOTAL2001	716292	293290	25442	21927	10202
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat					
Jelenia Góra1997	8885	1745	669	520	224
.....2001	10836	3415	724	576	234
Powiaty: Poviats:					
bolesławiecki1997	130326	63053	4423	3951	980
.....2001	130326	65416	3049	2576	1049
jaworski1997	58094	12318	2304	2129	804
.....2001	58125	12655	2131	1956	1064
jeleniogórski1997	64877	31456	2310	1981	913
.....2001	62821	29866	2254	1920	949
kamiennogórski1997	39581	14093	1679	1392	389
.....2001	39613	14147	1704	1410	404
lubąński1997	42820	9794	1824	1654	720
.....2001	42819	10105	1642	1474	730
lwówecki1997	70981	23745	2909	2561	1043
.....2001	70994	24162	2678	2332	1043
zgorzelecki1997	83812	37042	3363	2807	1712
.....2001	83811	39460	2484	1937	1628
złotoryjski1997	57545	11350	2121	1931	333
.....2001	57545	11457	2135	1944	476
żarski1997	139349	77493	5687	5016	2320
.....2001	139349	74271	5774	5061	2319
Gminy z powiatów nie należących do					
Euroregionu1997	20053	8153	888	761	301
Gminas from poviats out of the Euroregion2001	20053	8336	867	741	306

^a Dane wydziałów geodezji, katastru i nieruchomości starostw powiatowych.^a Data of district departments of geodesy, land and property registers.

TABL. 3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW WEDŁUG POWIATÓW (dok.)
 LAND USE BY POVIATS (cont.)

Wyszczególnienie Specification		Powierz- chnia ogół- nem Grand total area	W tym Of which			wody waters
			lasy i grunty leśne forests and forest land	tereny komunikacyjne transport land		
				ogółem total	w tym drogi of which roads	
		w ha	in ha			
CZEŚĆ CZESKA CZECH PART						
RAZEM	1997	354496
TOTAL	2000	354493
Powiaty: Poviats:						
Česká Lípa	1997	113701	50768	.	.	2673
	2000	113703	52682	.	.	2670
Děčín	1997	38181
	2000	38181
Jablonec nad Nisou	1997	40225	22211	.	.	615
	2000	40228	22245	.	.	613
Liberec	1997	92493	38789	.	.	811
	2000	92493	38801	.	.	813
Semily	1997	69896	25873	.	.	666
	2000	69888	25885	.	.	666
CZEŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART						
RAZEM	1997	314310 ^a	98109	11280	9175	8834
TOTAL	2000	315619	100349	11703	9531	9034
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat:						
Görlitz	1997	6302	356	446	300	78
	2000	6722	362	552	366	82
Hoyerswerda	1997	8782	4368	515	371	233
	2000	9476	4871	566	414	247
Powiaty: Poviats:						
Bautzen	1997	95546	21178	3292	2749	2938
	2000	95546	21398	3383	2833	3008
Löbau – Zittau	1997	69850	14261	2737	2272	436
	2000	69852	14317	2778	2319	469
Niederschlesischer Oberlausitzkreis.....	1997	133830	57946	4290	3483	5149
	2000	134023	59401	4424	3599	5228

^a Dane strony niemieckiej za 1997 r. nie są przeliczone na stan organizacyjny z 2000 r.

^a Data for 1997 provided by the German part have not been converted for the 2000 organizational status.

TABL. 4. OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU W POLSKIEJ CZĘŚCI
EUROREGIONU
NATURE AND LANDSCAPE PROTECTION IN POLISH PART
OF THE EUROREGION

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych <i>Legally protected areas</i>		Rezer- waty przyrody <i>Nature reserves</i>	Parki krajobra- zowe <i>Scenic parks</i>	Obszary chronio- nego kraj- obrazu <i>Protected landscape areas</i>	Pomniki przyrody <i>Nature monu- ments</i>
	w ha <i>in ha</i>	w % powierz- chni ogółem <i>in % of total area</i>	w ha <i>in ha</i>			
RAZEM1997	145251	20,3	591	48967	90261	928
TOTAL2000	153250	21,4	1077	57308	89913	883
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>						
Jelenia Góra1997	2131	24,2	-	430	1594	23
.....2000	6630	60,8	-	430	4857	21
Powiaty: <i>Poviats:</i>						
bolesławiecki1997	11830	9,1	41	11227	600	206
.....2000	11830	9,1	41	11227	600	211
jaworski1997	14180	24,4	239	14006	-	104
.....2000	15249	26,3	239	15074	-	128
jeleniogórski1997	39779	61,3	4	7080	27232	98
.....2000	38262	61,0	49	12061	21969	75
kamiennogórski1997	8012	20,2	22	4380	3610	58
.....2000	9955	25,3	22	6323	3610	43
lubański1997	2570	6,1	-	-	2570	118
.....2000	4570	10,7	-	-	4570	89
lwówecki1997	19183	27,0	66	9948	9235	44
.....2000	19185	27,0	505	9950	9235	35
zgorzelecki1997	1	0,0	1	-	-	61
.....2000	1	0,0	1	-	-	49
złotoryjski1997	4069	7,1	147	1128	2770	48
.....2000	4069	7,1	147	1128	2770	79
żarski1997	38175	27,4	73	-	38100	154
.....2000	38177	27,4	73	0	38100	141
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu1997	5322	26,5	-	769	4550	14
Gminas from poviats out of the Euroregion2000	5322	26,5	-	1115	4202	12

TABL. 5. **OBSZARY CHRONIONE W 1999 R.**

Stan w dniu 31 XII

PROTECTED AREAS IN 1999

As of 31 XII

Nazwa obszaru Name of area	Powiat Powiat	Powierzchnia w ha Area in ha
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART		
Parki narodowe <i>National parks</i>		
Karkonoski Park Narodowy.....	jeleniogórski, Jelenia Góra	5575
Strefa ochronna (otulina).....	jeleniogórski, Jelenia Góra	11266
<i>Protection zone</i>		
Rezerваты biosfery <i>Biosphere reserves</i>		
Bilateralny Rezerwat Biosfery Karkonosze (Krknoshe) - strefa rdzenna i strefa buforowa.....	jeleniogórski, Jelenia Góra	5575
<i>specific zone and buffer zone</i>		
Rezerваты przyrody: <i>Nature reserves:</i>		
Brzeźnik	bolesławiecki	3
Torfowisko Borówki	bolesławiecki	37
Krokusy w Górzycu	jeleniogórski	4
Kruczy Kamień	kamiennogórski	13
Głazy Krasnoludków.....	kamiennogórski	9
Torfowisko Izerskie	lwówecki	44
Góra Zamkowa	lwówecki	21
Torfowisko pod Węglińcem.....	zgorzelecki	1
Góra Miłek	złotoryjski	147
Żurawie Bagno	żarski	} 73
Wrzosiec	żarski	
Nad Młyńską Strugą.....	żarski	
Parki krajobrazowe: <i>Scenic parks:</i>		
Dolina Bobru	jeleniogórski lwówecki złotoryjski Jelenia Góra	} 13270
Rudawski Park Krajobrazowy.....	jeleniogórski	
	kamiennogórski	
Chelmy	złotoryjski	1128
Przemkowski Park Krajobrazowy	bolesławiecki	11226
Obszary chronionego krajobrazu: <i>Landscape protected areas:</i>		
Karkonosze - Góry Izerskie	jeleniogórski kamiennogórski lubański lwówecki Jelenia Góra	} 43450
Grodziec	złotoryjski	
Ostrzyca Proboszczowska	złotoryjski	
Lasy Chocianowskie	bolesławiecki	
bez nazwy	żarski	
<i>without name</i>		38100

TABL. 5. OBSZARY CHRONIONE W 1999 R. (cd.)

Stan w dniu 31 XII

PROTECTED AREAS IN 1999 (cont.)

As of 31 XII

Nazwa obszaru Name of area	Powiat Poviat	Powierzchnia w ha Area in ha
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART		
Parki narodowe ^a <i>National parks ^a</i>		
Krkonošský národní park.....	Jablonec nad Nisou, Semily, Trutnov	35922 7455
Strefa ochronna (otulina)..... <i>Protection zone</i>	Jablonec nad Nisou, Semily, Trutnov	
Krajowe rezerваты przyrody: <i>National nature reserves:</i>		
Jezevčí vrch.....	Česká Lípa	80
Břehyně – Pecopala.....	Česká Lípa	903
Novozámecký rybník	Česká Lípa	348
Rašeliniště Jizerky.....	Jablonec nad Nisou	112
Rašeliniště Jizery	Jablonec nad Nisou	189
Karlovske bučiny	Liberec	42
Frýdlantské cimbuří	Liberec	100
Paličník	Liberec	41
Poledník.....	Liberec	132
Špičák	Liberec	27
Štolpichy.....	Liberec	137
Stržový vrch	Liberec	83
Tišina	Liberec	37
Rezerваты przyrody <i>Nature reserves</i>	Česká Lípa	298
	Jablonec nad Nisou	248
	Liberec	242
	Semily	320
	Děčín	75
Obszary chronionego krajobrazu: ^b <i>Landscape protected areas: ^b</i>		
České středohoří.....	Česká Lípa, Děčín, Litoměřice	106532
Český ráj	Semily, Jičín, Mladá Boleslav	8973
Jizerské hory	Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily	31449
Kokořínsko	Česká Lípa, Mělník, Mladá Boleslav, Litoměřice	26979
Labské pískovce	Děčín, Ústí nad Labem	32302
Lužické hory	Česká Lípa, Děčín, Liberec	26942

^a Dane Dyrekcji Karkonoskiego Parku Narodowego w Vrchlabí. ^b Podano całą powierzchnię łącznie z powiatami nie należącymi do Euroregionu.

^a Data of the Management of Karkonoski National Park in Vrchlabí. ^b Total area including poviats out of the Euroregion.

TABL. 5. **OBSZARY CHRONIONE W 1999 R. (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

PROTECTED AREAS IN 1999 (cont.)

As of 31 XII

Nazwa obszaru Name of area	Powiat Powiat	Powierzchnia w ha Area in ha
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART		
Rezerваты biosfery <i>Biosphere reserves</i>		
Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft	Bautzen, Kamenz, Niederschlesischer Oberlausitzkreis	30000
Rezerваты przyrody: <i>Nature reserves:</i>		
Niederspreer Teichgebiet	Niederschlesischer Oberlausitzkreis	1550
Dubringer Moor	Hoyerswerda, Kamenz	1700
Trebendorfer Tiergarten	Niederschlesischer Oberlausitzkreis	201
Obszary chronionego krajobrazu: <i>Landscape protected areas:</i>		
Westlausitz	Kamenz, Bautzen	28953
Talsperre Quitzdorf und Kollmer Höhen	Niederschlesischer Oberlausitzkreis	4416
Königshainer Berge	Niederschlesischer Oberlausitzkreis	4845
Zittauer Gebirge	Löbau, Zittau	6225
Oberlausitzer Bergland	Bautzen, Löbau-Zittau, Sächsische Schweiz	28999
Kottmar	Löbau-Zittau	940
Spreeniederung	Bautzen	1748
Teichlandschaft nördlich von Commerau bei Klix	Bautzen	735
Muskauer Parklandschaft und Neißeau	Niederschlesischer Oberlausitzkreis	1114
Lauta-Hoyerswerda-Wittichenau	Hoyerswerda, Kamenz	2882
Spree-und Teichlandschaft süd- lich Uhyst	Kamenz, Niederschlesischer Oberlausitzkreis	1210
Boxberg-Reichwalder Wald- und Wiesengebiet	Niederschlesischer Oberlausitz- kreis	726

2. Atrakcyjność turystyczna Euroregionu

2.1. Obszary o dużych walorach turystycznych

2.1.1. Obszary transgraniczne

Znaczną część obszaru Euroregionu zajmuje sudecki region turystyczny. Region ten o powierzchni 9,3 tys. km² położony w północno-wschodniej części jednostki geograficznej zwanej Masywem Czeskim, obejmuje grzbiety, pasma górskie, śródgórskie kotliny i izolowane masywy ciągnące się łukiem długości około 280 km, od Gór Łużyckich na północnym zachodzie po Bramę Morawską na południowym wschodzie⁷. W Euroregionie położone są Sudety Zachodnie⁸ i niewielka część Sudetów Środkowych. Występują tu trzy transgraniczne jednostki fizyczno-geograficzne o dużej atrakcyjności turystycznej, a mianowicie (por. mapa 2):

- Góry i Pogórze Łużyckie,
- Góry i Pogórze Izerskie,
- Karkonosze.

Góry i Pogórze Łużyckie

Góry Łużyckie (Lužické hory, Lausitzer Gebirge) to położona w Euroregionie Nysa transgraniczna jednostka geograficzna o dużych walorach turystycznych. Góry te obejmują obszar pomiędzy Przełęczą Jitřavską (Jitřavské sedlo) a miejscowościami Nový Bor, Rumburk (Republika Czeska) i niemieckim Zittau. Powstały z górnokredowych osadów, które w czasie trzeciorzędu poprzebijane zostały komunami wulkanicznymi. Powstałe w nich skały wulkaniczne, jako bardziej odporne na

⁷ Topograficznie Sudety dzielą się (poczynając od zachodu) na Sudety Zachodnie, Środkowe i Wschodnie.

⁸ W hierarchicznym systemie regionów fizyczno-geograficznych (obszar-strefa-prowincja-podprowincja-makroregion-mezoregion-mikroregion) Sudety Zachodnie są makroregionem w granicach podprowincji Sudetów, należącej do prowincji Masywu Czeskiego. Obejmują one obszar od Bramy Łużyckiej po Bramę Lubawską w Kotlinie Kamiennogórskiej i dolinie Nysy Szalonej. Ta część sudeckiego regionu turystycznego obejmująca obszar prawie 4 tys. km², różni się od pozostałych charakterem struktury geologicznej, rzeźby, klimatu, szaty roślinnej itp. Wyznacza ją: od zachodu dolina Nysy Łużyckiej od Żytawy na południu po Zgorzelec na północy, której górny odcinek doliny nosi nazwę Bramy Łużyckiej lub Bramy Żytawskiej; oddziela ona Sudety od Gór Łużyckich, od wschodu podnóże Grzbietu Lasockiego we wschodnich Karkonoszach i dalej na północ podnóże Rudaw Janowickich; od Bołkowa do Roztoki na krawędzi Sudetów granicę stanowi dolina Nysy Szalonej (ta granica wyłącza z Sudetów Zachodnich całą Kotlinę Kamiennogórską wraz z doliną górnego Bobru), od południa wododział Odry i Łaby, od północy umownie droga Zgorzelec-Bolesławiec; na wschód od Bolesławca, w kierunku Złotoryi stopniowo w krajobrazie wyodrębnia się krawędź morfologiczna naśladująca przebieg progu tektonicznego na linii tzw. sudeckiego uskoku brzeźnego, oddzielającego Sudety od Niziny Śląsko-Łużyckiej. Granica północna i północno-zachodnia jest trudna do wyznaczenia.

wietrzenie tworzą dziś stożkowate wzniesienia, spośród których najwyższe osiągają prawie 800 m n.p.m. (Pěnkavčí vrch, Jedlová, Klič). Góry Łużyckie są na przeważającej części terytorium pokryte gospodarczymi monokulturami świerkowymi i sosnowymi.

Niemiecka część Gór Łużyckich, nazywana *Zittauer Gebirge* (Górami Żytawskimi) ze znanymi miejscowościami wypoczynkowymi i kurortami, to tradycyjny region wypoczynkowy położony w powiecie Löbau-Zittau. Osobliwe formy skalne z piaskowca – to atuty tego niewielkiego pasma górskiego. Obejmuje ono pięć grzbietów górskich o długości 15 km i wysokości prawie 800 m n.p.m.

Lausche (Luž), charakterystyczny stożkowaty szczyt zbudowany ze skał wulkanicznych o wysokości 793 m n. p. m. jest najwyższym wzniesieniem Gór Żytawskich. Przez szczyt wiedzie granica pomiędzy Saksonią a Republiką Czeską. Z wierzchołka rozciąga się wspaniała panorama Gór Żytawskich, Pogórza Łużyckiego, Szwajcarii Saksońskiej, Gór Izerskich i Karkonoszy oraz widok na górujący nad otoczeniem szczyt Ještěd.

Hochwald (Hvozď) o wysokości 749 m n.p.m., jest drugim co do wysokości szczytem tego pasma górskiego. Znajduje się na nim wieża widokowa i duże schronisko turystyczne. W okresie zimowym organizowane są tu nocne zjazdy sankami na naturalnym torze saneczkowym.

Töpfer jest ulubionym celem wycieczek, ma on 582 m wysokości i jest znany z ciekawych form skalnych. Schronisko górskie „Töpferbaude” oferuje usługi gastronomiczne i noclegowe.

Nonnenfelsen o wysokości 537 m n.p.m. jest ulubionym miejscem wspinaczki skałkowej o różnym stopniu trudności.

Naturalnym punktem wyjścia na wycieczki w Góry Żytawskie jest miasto Zittau (Żytawa) położone w zachodniej części Kotliny Żytawskiej⁹.

W Górach Żytawskich zlokalizowanych jest wiele pięknych miejscowości o charakterze wczasowym i turystycznym. Do nich należą:

- ❑ *Olbersdorf* - skąd można organizować piesze wycieczki do wielu atrakcyjnych miejsc lub poznawać okolice, korzystając m.in. ze 100-letniej kolejki wąskotorowej na trasie Zittau-Oybin i Zittau-Jonsdorf. Miło można również spędzić czas nad jeziorem Olbersdorfer See, przystosowanym do uprawiania sportów wodnych;
- ❑ *Oybin*, miejscowość położona u stóp wzniesienia Oybin. Znajduje się tu unikatowe stanowisko porwaków piaskowcowych z wykształconą rozdzielnością słupową (zjawisko typowe dla skał wulkanicznych). Atrakcją są położone na wzniesieniu ruiny klasztoru celestynów i zamku Leipaburg, a w pobliżu wzniesienia - barokowy kościółek uznawany za perłę Gór Żytawskich;

⁹ Opis walorów tego miasta przedstawiono w podrozdziale 5.2.

- *Jonsdorf*, miejscowość licząca 2 tys. mieszkańców, jest jednym z ulubionych celów wycieczek. Przez 350 lat toczono w niej kamienie młyńskie, które eksportowano m.in. do Anglii i Rosji. Obecnie jest tu wytyczona ścieżka dydaktyczna informująca o pozyskiwaniu kamieni z piaskowca oraz o osobliwościach geologicznych i botanicznych. Powstało tu m.in. nowe centrum sportowe dysponujące lodowiskiem i pływalnią ogrzewaną energią słoneczną. Są tutaj liczne możliwości uprawiania wspinaczki skałkowej i turystyki;
- *Großschönau*, miejscowość licząca prawie 6 tys. mieszkańców, ma ponad 300-letnią tradycję tkacką, kontynuowaną obecnie w formie nowoczesnej produkcji tekstylnej. Sylwetkę osady tworzy 300 domów o konstrukcji przysłupowej, w których pracowało kiedyś 1000 krosien tkackich. Wybudowano tu najnowocześniejsze w Saksonii centrum wczasowo-wypoczynkowe „TRIXI-Park Zittauer Gebirge”. Oferuje ono możliwość pobytu w domkach letniskowych i na polu campingowym. Turystom służą także liczne urządzenia sportowo-rekreacyjne m.in. całoroczny kompleks basenów oraz leśna plaża nad zbiornikiem wodnym o powierzchni lustra wody 20 tys. m²;
- *Lückendorf* jest najwyżej położoną miejscowością wczasową w Górach Żytawskich. Ta najmniejsza gmina w Górach Żytawskich jest wspaniałym miejscem dla osób poszukujących ciszy i spokoju. Znajduje się tu wiele dobrze oznakowanych szlaków turystycznych oraz turystyczne przejście graniczne na stronę czeską. Zimą można korzystać z wyciągów narciarskich, stoków saneczkowych i tras biegowych;
- *Waltersdorf* to położona u stóp góry Lausche ulubiona miejscowość miłośników przyrody. Turystyczne przejście graniczne umożliwia wędrowki po terenach Czech. Znajduje się tutaj 230 zabytkowych domów o konstrukcji przysłupowej, pamiątek tradycyjnego budownictwa ludowego z XVII-XIX w. Szczególną ciekawostką są wykonane z piaskowca odrzwia nadające budynkom niepowtarzalny wygląd. Waltersdorf to centrum sportów zimowych. Do biegów narciarskich wytyczono 32 km oznakowanych tras, np. trasa z Waltersdorf do Lückendorf o długości ponad 19 km, czy lokalne trasy w Waltersdorf, Jonsdorf, Oybin i Lückendorf. Wyciągi narciarskie znajdują się w Waltersdorf i Lückendorf, w miejscowościach Oybin, Jonsdorf i Oderwitz działają wypożyczalnie sprzętu narciarskiego. Szczególną atrakcją jest całoroczny tor saneczkowy Oberoderwitz o długości 587 m i różnicy poziomów 39,4 m.

Po stronie czeskiej Gór Łużyckich szczególnie interesującymi obiektami są:

- *Ledová jeskyně* (Jaskinia Lodowa) położona niedaleko miejscowości Naděje, ma głębokość 6 m. Poprzez jedyny otwór, który znajduje się powyżej dna jaskini, wpływa chłodne powietrze. Utrzymuje ono stałą temperaturę w granicach 0° C. Para wodna, która wnika do środka jaskini przez cały rok, tworzy jej cięgiele zalodzenie;

- ❑ Bílá kameny (Białe Kamienie) - zespół białych, zaokrąglonych kamieni w pobliżu Jitavy, od 1964 r. obszar chroniony;
- ❑ kościół Najświętszej Trójcy w Jiřetíně pod Jedlovou pochodzący z przełomu XVI i XVII w;
- ❑ kościół św. św. Piotra i Pawła w Varnsdorfie, w którym po raz pierwszy zagrano Miszę solemnis Bethovena;
- ❑ kościół św. Wawrzyńca w Jablonném v Podještědí, wybudowany w miejscu wcześniejszego kościoła gotyckiego. W jego podziemiach zlokalizowane są katakumby.

Czeska część Pogórza Łużyckiego nosi nazwę **Šluknovská pahorkatina** (Wzgórza Szluknowskie). Występuje w niej wiele podgórskich gatunków roślin o charakterze suboceanicznym. Są tu kwaśne buczyny, torfowiska i wilgotne łąki, a rezerваты przyrody Velký rybník (Duży Staw) i staw Světlík są siedliskami ptaków wpisanych do czerwonej księgi gatunków zagrożonych. Spośród rzadkich roślin występują tu m.in. nogatnica wytrwała, bagno zwyczajne, paprotnik skalny i aster alpejski. Ciekawostką przyrodniczą jest największy most skalny w Europie - ściana skalna rozdzielona słupem bazaltu Zlatý vrch (Złota Góra) - od 1895 roku narodowy pomnik przyrody oraz miniaturowe torfowisko nad Dolnym Młynem z bagnem zwyczajnym. Pomnik przyrody Meandry Chřibskiej Kamenice stanowi formę powstałą w wyniku działalności erozyjnej rzeki. W Filipově (osiedle miasta Jiřkov) znajduje się kościół pielgrzymkowy Marii Panny Pomocnej (w latach 30-tych najczęściej odwiedzany kościół w Europie Środkowej). Typowym elementem architektury ludowej są domy przysłupowe z odeskowanym piętrem. Ich kryte łupkiem szczyty ozdobione są rysunkami. Najliczniej występują one w miejscowościach: Dolní Chřibské, Rumburku oraz w Dlouhém Dole, niedaleko Kyjowa. W Rumburku warto odwiedzić kościół św. Wawrzyńca zbudowany w stylu barokowym z krążgankiem, a w Mikulášovicach kościół św. Mikołaja z jednymi z największych organów w północnych Czechach. Na południowy-zachód od Wzgórz Szluknowskich, leży **Czesko-Saska Szwajcaria** - najbardziej rozległa w Republice Czeskiej płyta piaskowców, z największymi w Europie formami wietrzeniowymi. Cały kompleks piaskowcowy przecina rzeka Łaba, której kanion w niektórych miejscach sięga głębokości trzystu metrów. Jest to geomorfologiczny obszar Nadłabskich Gór Piaskowcowych. Po czeskiej stronie szczególnie efektownymi formami są Děčínské stěny (Ściany Deczyńskie) i Jetřichovické stěny (Ściany Jetrichowickie). Na płaskowyżach gór stołowych i na skałach rosną lasy sosnowe. W jarach i na wilgotnych skalnych ścianach występuje bagno zwyczajne oraz szereg gatunków mchów. Mała gęstość zaludnienia i rozległe lasy umożliwiają przeżycie wielu zagrożonym gatunkom zwierząt. Jest to jedyny w Czechach obszar występowania chrząszczy słonikowatych. Zaobserwowano tu zupełnie nowy gatunek mrówki i muchy kwiatuszki. Nad rzekami żyje zimorodek rzeczny i pluszcz wodny. Występuje tutaj piętnaście gatunków nietoperzy i zagrożona wyginięciem popielica ogrodowa. W rzekach i potokach bytuje wydra rzeczna, do Łaby wrócił bóbr europejski. Ponadto utrzymuje się tu niewielka populacja rysia. Cały ten teren ustanowiono w 1972 r. parkiem krajobrazowym „Łabské pískovce” (Łabskie Piaskowce), którego część w styczniu 2000 r. podniesiono do

rangi parku narodowego „České Švýcarsko”. Park narodowy („Sächsische Schweiz”) znajduje się także po niemieckiej stronie granicy.

Leżąca w Saksonii północna część Pogórza Łużyckiego, nazywana **Pogórzem Górnołużyckim** (Oberlausitzer Bergland) to zróżnicowany krajobrazowo podgórski obszar zbudowany głównie z granitu. Grzbiety górskie tego obszaru ciągną się z północnego zachodu na południowy wschód i łączą się na południowym wschodzie z Górami Żytawskimi. Wśród granitowych wzniesień pojawiają się (szczególnie we wschodniej części Pogórza) stożkowate wierzchołki zbudowane ze skał wulkanicznych. Sieć dobrze oznakowanych szlaków łączy liczne wzgórza, ciekawostki i urokliwe miejsca Pogórza. Górnołużycki Szlak Górski o długości 115 km wiedzie od Neukirch do Zittau przez najwyższe wzniesienia Pogórza aż do Gór Żytawskich. Na tej trasie zlokalizowanych jest wiele atrakcyjnych miejscowości o charakterze wczasowym i turystycznym. Należą do nich:

- *Neukirch*, w pobliżu której na szczycie Valtenberg znajduje się wieża widokowa o wysokości 22 m, wybudowana w 1856 roku. Przy dobrej widoczności rozciąga się z niej panorama pobliskich gór. Bezpośrednio u stóp wzgórza położona jest leśna ścieżka dydaktyczna o długości 3 km. Na 40 tablicach zamieszczone są informacje o walorach przyrodniczych tego obszaru. Neukirch to historyczne centrum wyrobu górnołużyckich naczyń. Corocznie odbywa się tu w październiku tradycyjne „Święto garnków”;
- *Sohland*, piękna miejscowość turystyczna, w której znajdują się m.in. stary kościół z XIII w., obserwatorium astronomiczne oraz muzeum regionalne ulokowane w najstarszym domu o konstrukcji przysłupowej z oryginalnie wyposażonym warsztatem tkackim;
- wioska *Taubenheim*, gdzie można obejrzeć 17 zegarów słonecznych na przysłupowych budynkach i podziwiać pobliski sztuczny zbiornik wodny. Można także skorzystać z usług centrum sportów zimowych „Tännicht”, gdzie znajduje się skocznia narciarska i trasy biegowe;
- kurort *Cunewalde*, leżący w części środkowej Pogórza w kotlinie pomiędzy wzniesieniami Czorneboh (561 m), z najstarszą w Górnych Łużycach kamienną wieżą widokową i największym wiejskim kościołem w Niemczech. Ta barokowa budowla dysponuje 2632 miejscami siedzącymi i trzema emporami. Uroku kurortowi dodają liczne górnołużyckie domy o konstrukcji przysłupowej.

W pobliżu wzniesienia Matschenberg zlokalizowany jest tor wyścigów motokrosowych o długości 820 m.

Jeszcze dalej na północ w części Przedgórze Sudeckiego, nazywanej Górnymi Łużycami, leżą trzy ważne ośrodki miejskie: Bautzen (Budziszyn), Löbau (Lubij) i Görlitz¹⁰. Miasta te, łącznie z Kamenz, Zittau i Lubań, należą do Górnołużyckiego Związku Sześciu Miast, który utworzyły w 1346 roku w celach obronnych i handlowych. Dzięki związkowi miasta te rozwinęły się i wzrosło znaczenie regionu.

¹⁰ Szerszy opis tych miast zawiera podrozdział 5.3.

Stopniowo przywileje i prawa związku były coraz bardziej ograniczane aż do jego rozwiązania w 1815 roku. W 1991 roku miasta odnowiły historyczne więzi.

Góry i Przedgórze Izerskie

Góry Izerskie (Iizerské hory) to niezbyt wysokie pasmo górskie o łagodnej, pokrytej lasami wierzchowinie, położone na pograniczu polsko-czeskim. Od zachodu pasmo to ograniczone jest Bramą Żytawską, od wschodu zaś Przełęczą Zimną. Składa się ono z rozległego masywu Izery (1121 m n.p.m.), położonych na północny-wschód od niej czterech równoległych grzbietów: Walońskiego (Černý vrch 1025 m n.p.m.), Średniego (Jelení stráž 1018 m n.p.m.), Wysokiego (Wysoka Kopa 1126 m n.p.m.) i Kamienickiego (Kamienica 972 m n.p.m.) oraz zamykającego całe pasmo od południa grzbietu Černej studnice (869 m n.p.m.). Najwyższym szczytem Gór Izerskich jest Wysoka Kopa, a w części czeskiej Smrk (1124 m n.p.m.).

Góry Izerskie to obszar o wysokich walorach przyrodniczych. Słyną z pięknych panoram i skalnych grzęd na szczytach. Na północnych stokach masywu zachowały się rozległe naturalne lasy bukowe, natomiast na wierzchowinie, po klęsce ekologicznej, odradzają się świerczyny. Rzadka sieć osadnicza i duża lesistość sprawiają, że jest tu stosunkowo bogaty świat zwierząt (m.in. jelenie, sarny, dziki, lisy). Liczne spłaszczenia wierzchowinowe, często o małym spadku, przy chłodnym i wilgotnym klimacie sprzyjają rozwojowi górskich torfowisk z bogatymi zespołami roślinnymi. Szczególnie rozległe torfowiska występują w dolinach Izery i Jizerki. Na torfowiskach występuje wiele rzadkich gatunków roślin, w tym reliktyw epoki lodowcowej (m.in. brzoza karłowata na torfowisku w dolinie Izery). Najcenniejsze zespoły przyrodnicze objęte zostały ochroną jako rezerваты. Największe z nich to Rašeliniště Jizery i Torfowiska Doliny Izery (te dwa przylegające do siebie rezerваты torfowiskowe po obu stronach granicy łącznie obejmują ok. 800 ha powierzchni) oraz utworzony w 1999 roku na północnym stoku Gór Izerskich rezerwat „Jizerskohorské bučiny”, który jest piątym co do wielkości rezerwatem w Czechach (jego powierzchnia wynosi 950 ha, a otulina zajmuje dalszych 1750 ha). Na wschodnim skraju gór leży rezerwat florystyczny „Krokusy” w Górzeńcu. Ponadto czeska część Gór Izerskich od 1968 roku ma status parku krajobrazowego, zaś polska część wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Karkonosze – Góry Izerskie”.

W części polskiej, w rozszerzeniu doliny górnej Kwisy, między dwoma grzbiętami Gór Izerskich (Wysokim i Kamienickim) leży Świeradów Zdrój. Usytuowany na wysokości 450 – 600 m n.p.m. posiada malowniczą konfigurację terenu i odznacza się unikatowymi walorami leczniczymi w postaci wód mineralnych (szczawy) i radonowych oraz bodźcowym klimatem, charakteryzującym się dużym nasłonecznieniem, brakiem dokuczliwych wiatrów i stosunkowo niskimi temperaturami, działającymi hartująco¹¹.

¹¹ Szerszy opis Świeradowa Zdroju w podrozdziale 5.1.

Po stronie czeskiej, u podnóża północnych stoków Gór Izerskich leży niewielkie, lecz urokliwe uzdrowisko Lázně-Libverda. Ponadto w miasteczku Hejnice znajduje się barokowy kościół pielgrzymkowy Nawiedzenia NMP – bazylika wybudowana w pierwszej połowie XVIII wieku w miejscu wcześniejszej drewnianej kaplicy. Przy niej założono klasztor franciszkanów. Teren klasztoru pełni dziś rolę Centrum Odnowy Duchowej.

Góry Izerskie znane są jako teren przydatny do uprawiania narciarstwa biegowego. Corocznie odbywają się tu dwie masowe imprezy narciarskie: „Bieg Piastów” i „Izerska padesatka”. Obszar ten, zwłaszcza po czeskiej stronie, od dawna intensywnie rozwijał się jako okręg przemysłowy. Jego główne ośrodki to *Liberec* – położony w Kotlinie Żytauńskiej między Górami Izerskimi a Ještědem nad Nysą Łużycką – ważny ośrodek przemysłowy, kulturalny i naukowy oraz punkt wyjścia w okoliczne góry¹² oraz *Jablonec nad Nisou* położony w kotlinie u stóp południowej części Gór Izerskich. Dzięki swojemu położeniu Jablonec ma dobre warunki do uprawiania sportów zimowych oraz turystyki pieszej i rowerowej. W mieście znajduje się zbiornik wodny o powierzchni 42 ha, który w sezonie letnim pełni funkcje rekreacyjne. Jablonec jest słynnym ośrodkiem produkcji sztucznej biżuterii. Do licznych zabytków należą m.in.: Kościół św. Anny z drugiej połowy XVII w., kościół neogotycki z XIX w., muzeum szkła i biżuterii, Nowy Ratusz, Teatr Miejski i miejska łaźnia.

Ku północy Góry Izerskie przechodzą stopniowo w pagórkowaty obszar **Pogórza Izerskiego**, które obejmuje obszar prawie 1400 km². Pogórze rozpościera się od doliny Nysy Łużyckiej w jej środkowym biegu po Dolinę Bobru. Zachodnia część Pogórza obejmuje tereny historycznych Łużyc. Jest to kraina łagodnych wzniesień, lasów, pól i zabytków – wszystko harmonijnie wkomponowane w krajobraz. Szczególnie pięknym zakątkiem jest przełom środkowej Kwisy z malowniczymi krętymi jeziorami i głęboką doliną. Są tu liczne ośrodki wypoczynkowe położone nad jeziorami Leśniańskim i Złotnickim (koło Leśnej), na których można uprawiać wioślarstwo, żeglarsstwo, windsurfing i wędkarstwo. Leśna jest znanym ośrodkiem kajakarstwa górskiego.

Dużą atrakcją turystyczną tego terenu są zabytki architektury gotyckiej, renesansowej i barokowej. Po stronie polskiej występują one m.in. we Lwówku Śląskim, Lubaniu i Gryfowie Śląskim. Przebywając tutaj warto zobaczyć również kościół i opactwo benedyktynek w Lubomierzu, ruiny zamku Świecie, zamek Czocho we wsi Sucha nad przełomem Kwisy (koło Jeziora Leśniańskiego), pałac w Biedrzychowicach, 1200-letni cis w Henrykowie (najstarsze drzewo w Polsce), słupy bazaltowe w Lubaniu, piękne budownictwo łużyckie o konstrukcji zrębowo-przysłupowej m.in. w Sulikowie i Bogatyni.

W części czeskiej Pogórza warto odwiedzić m.in. kompleks zamkowy we Frýdlancie, złożony z wczesnogotyckiego zamku (z drugiej połowy XIII w.) i renesansowej rezydencji (z przełomu XVI i XVII w.). Punktem centralnym całego kompleksu pałacowego jest 50-metrowa wieża gotycka w kształcie walca.

¹² Obszerniejszy opis atrakcyjności turystycznej Liberca zawiera podrozdział 5.2.

Karkonosze

Karkonosze (Krkonoše) to największy i najwyższy masyw górski w obrębie Sudetów Zachodnich, wzdłuż którego biegnie granica państwowa (i blisko niej Droga Przyjaźni Polsko-Czeskiej), dzieląca Karkonosze na część czeską – południową o powierzchni 465 km² i polską – północną, obejmującą obszar 185 km². Obie te części różnią się istotnie pod względem krajobrazu. Od północy, od strony Kotliny Jeleniogórskiej, Karkonosze mają kształt wyraźnego wału o stromo opadających stokach, natomiast od południa piętrzą się stopniowo coraz wyższymi szczytami. Z tej strony nie robią tak monumentalnego wrażenia; nawet Śnieżka, bardzo wyraźnie górująca nad całym otoczeniem, wydaje się mniej imponująca.

Graniczny główny grzbiet Karkonoszy tworzy równię o średniej wysokości 1200-1400 m n.p.m., ponad którą wznoszą się pojedyncze szczyty: Czoło, Skalny Stół, Czarna Kopa, Śnieżka, Smogornia, Tępy Szczyt, Mały Szyszak, Śmielec, Wielki Szyszak, Łabski Szczyt i Szrenica. Główny Grzbiet jest wyraźnie rozdzielony na dwie części Przełęczą Karkonoską (1190 m n.p.m.). Karkonosze czeskie – tylko w części należące do Euroregionu Nysa (por. mapa 2) – są bardziej rozczłonkowane i składają się z kilku grzbietów. Oprócz głównego granicznego najważniejszy jest tu rozcięty w połowie doliną Łaby Czeski Grzbiet (Český hřbet). Łączy się on ze Śląskim Grzbietem na Łabskiej Louce na zachodzie i na Bílej Louce (Równi pod Śnieżką) na wschodzie. Jego zachodni odcinek ciągnie się od Čertovej hory w Harrachovie poprzez Kotel i Krkonoš po Medvědíň. Ciekawostką wschodniego odcinka są Kozí hřbety – jedyna w Sudetach ostro zwierzchna grań.

Najwyższym i najczęściej zdobywanym przez turystów szczytem jest Śnieżka (1602 m n.p.m.), z której przy dobrej widoczności można zobaczyć wspaniałą panoramę Sudetów, część Niżu Śląskiego oraz duże obszary Republiki Czeskiej. W latach 1967-74 na miejscu starego schroniska wzniesiono zespół budynków w kształcie trzech ułożonych piętrowo dysków – w dwóch górnych mieści się obserwatorium meteorologiczne, w dolnym restauracja.

Główny węzeł szlaków prowadzących na Śnieżkę znajduje się u jej zachodniego podnóża koło schroniska „Pod Śnieżką” („Śląski Dom”) 1400 m n.p.m. Od czeskiej strony na szczyt można wjechać wyciągiem krzesełkowym.

Karkonosze mają wiele cech wyróżniających je spośród innych gór. Wyraźne piętno w rzeźbie Karkonoszy pozostawiła epoka lodowcowa. Występuje tu wiele kotłów polodowcowych – najefektowniejsze z nich to Śnieżne Kotły, Kocioł Małego i Wielkiego Stawu, Kotelní jámy, Łabská i Pančavská jáma, Úpská jáma. Innym wyróżnikiem są liczne grupy skalne o przeróżnych, niekiedy zadziwiających kształtach.

Klimat Karkonoszy jest ostry, subpolarny. Cechą charakterystyczną jest częsta zmienność stanów pogodowych, niskie średnie roczne temperatury, długa zima i krótkie, chłodne lato. Średnia roczna temperatura waha się w przedziale 5,0-6,0° C u podnóża gór, a na Śnieżce 0,1-0,5° C. Najniższe temperatury występują w styczniu i lutym, najwyższe w lipcu. Częstym zjawiskiem są inwersje temperatury, zarówno

zimą jak i latem. Górna granica strefy inwersji sięga 750-800 m, a więc strefy, w której położone są miejscowości turystyczne. Karkonosze należą do najbardziej wietrznych rejonów Europy Środkowej. W strefie szczytowej największe prędkości wiatru występują w rejonie Śnieżnych Kotłów, a ponadto na Śnieżce. Są to wiatry z kierunków zachodnich, najsilniejsze w sezonie późnojesiennym. Po polskiej stronie Karkonoszy charakterystycznym zjawiskiem są suche i ciepłe wiatry fenowe zstępujące z dużą prędkością do Kotliny Jeleniogórskiej. Karkonosze wyróżniają się dużą wilgotnością powietrza, znacznym zachmurzeniem i wysokimi opadami. Średni roczny stopień zachmurzenia zmienia się od 65% u podnóża stoku do 75% w strefie szczytowej. Częstym zjawiskiem w wyższych partiach gór jest mgła występująca około 300 dni w roku, a w zimie bardzo obfita sadź. Opady atmosferyczne są wyższe w części zachodniej (Śnieżne Kotły, Szklarska Poręba, Harrachov), niż we wschodniej (Śnieżka, Wilcza Poręba, Karpacz, Pec pod Sněžkou). Na Śnieżce w ciągu roku notuje się około 200 dni z pokrywą śnieżną, w strefach niższych około 100.

Specyficzne warunki klimatyczne i samo położenie Karkonoszy na styku oddziaływania różnych mas powietrza o odmiennych właściwościach powoduje, że środowisko przyrodnicze nie ma odpowiedników w żadnych innych górach Europy. Na niewielkim obszarze współwystępują tu gatunki roślin i zwierząt typowe dla ekosystemów wysokogórskich (alpejskich) i strefy subpolarnej (Gór Skandynawskich). Dzięki temu w obrębie subalpejskiego i alpejskiego piętra na wierzcholinie Karkonoszy (na wysokości ponad 1250 m) wykształciły się unikatowe ekosystemy z elementami typowymi dla arktycznej i alpejskiej tundry. Stanowią one najcenniejsze i stosunkowo dobrze zachowane walory karkonoskiej przyrody. Symbolem Karkonoszy jest goryczka trojeściowa, popularnie zwana gencjaną. W niżej położonych piętrach roślinnych – od pogórza poprzez regiel dolny aż po regiel górny środowisko przyrodnicze uległo większym przekształceniom w wyniku gospodarki człowieka.

Większość obszaru Karkonoszy objęta jest ochroną. W 1959 roku po stronie polskiej utworzono Karkonoski Park Narodowy, który obejmuje obszar ok. 56 km², a w 1963 roku po stronie czeskiej Krkonošský národní park, o powierzchni 359 km². W skład obu parków wchodzi najcenniejsze pod względem krajobrazowym i przyrodniczym partie gór. Oba parki ze względu na ważne znaczenie w europejskim systemie ochrony przyrody, uznane zostały w 1992 roku przez UNESCO za Bilateralny Rezerwat Biosfery Karkonosze/ Krkonoše.

Głównym ośrodkiem turystycznym w zachodniej części czeskich Karkonoszy (w obrębie Euroregionu) jest Harrachov, będący ważnym ośrodkiem sportów zimowych. Położony w kotlinie (700-750 m), obejmuje kilka samodzielnych dawniej osiedli. Walory klimatyczne i krajobrazowe okolicy – konfiguracja, lesistość, wodosпад Mumlavý i in. sprawiły, że powstało tu wczasowisko i ośrodek narciarstwa. Okolica jest dobrze zagospodarowana turystycznie i narciarsko. Po stronie polskiej, w całości należącej do Euroregionu, głównymi ośrodkami turystycznymi są Szklarska Poręba i Karpacz. Szklarska Poręba znana jest jako ważny ośrodek sportów

zimowych z dużym kompleksem narciarskim na stokach Szrenicy. Karpacz znany jest przede wszystkim jako punkt wyjścia na Śnieżkę i centrum sportów zimowych¹³.

W środkowej części Karkonoszy na uwagę zasługują m.in.: ruiny zamku Chojnik na górze wznoszącej się nad Sobieszowem, willa Gerharta Hauptmanna w Jeleniej Górze-Jagniątkowie i wodospad Podgórznej w Przesiece.

2.1.2. Pozostałe obszary

Poza wymienionymi transgranicznymi jednostkami fizycznogeograficznymi w Euroregionie Nysa istnieją także inne obszary o dużych, a niekiedy unikatowych, walorach naturalnych i kulturowych. Należy do nich zaliczyć (por. mapa 2):

- ❑ **po stronie polskiej:** Kotlinę Jeleniogórską, Góry i Przedgórze Kaczawskie, Rudawy Janowickie, Kotlinę Kamiennogórską, Dolinę Bobru i obszar Borów Dolnośląskich¹⁴,
- ❑ **po stronie czeskiej:** Krkonošské Podhůří (Pogórze Karkonoskie), Ještědsko-kozákovský hřbet (Grzbiet Jesztedsko-Kozakowski), České středohoří (Średniogórze Czeskie) i Jičínská pahorkatina (jako region turystyczny funkcjonująca pod nazwą Czeski Raj),
- ❑ **po stronie niemieckiej:** nizinną część Górnych Łużyc określaną jako Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów (Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft).

Kotlina Jeleniogórska

Kotlina Jeleniogórska jest jedną z największych kotlin sudeckich i tworzy wyraźnie wyodrębniony region fizjograficzny o powierzchni około 270 km². Dolina Bobru dzieli ją na dwie części: mniejszą i prawie płaską – północną, oraz większą i bardziej urozmaiconą krajobrazowo – południową.

Przy wysokim zurbanizowaniu całego terenu, gospodarka Kotliny opierała się zawsze na kilku gałęziach przemysłu, których początki sięgają XIV-XV w., tj. szklarstwie, papiernictwie, branży metalowej i włókiennictwie. Rolnictwo odgrywa tu drugorzędną rolę. Głównym ośrodkiem jest Jelenia Góra – miasto na prawach powiatu – centrum administracyjne, handlowe, kulturalne i turystyczne Kotliny oraz ważny węzeł komunikacyjny dla całego obszaru Sudetów Zachodnich. Stare miasto, mimo wielokrotnych zniszczeń, zachowało dawny układ przestrzenny z XIII w. Jelenia Góra posiada wiele unikatowych zabytków i szlaków turystycznych prowadzących w Sudety Zachodnie¹⁵.

¹³ Opis atrakcyjności turystycznej Harrachova, Szklarskiej Poręby i Karpacza zawiera podrozdział 5.1. i 5.2.

¹⁴ Dwa ostatnie obszary nie są jednostkami fizyczno-geograficznymi.

¹⁵ Szerszy opis miasta w podrozdziale 5.1.

Także poza obrębem Jeleniej Góry na obszarze Kotliny znajdują się miejsca atrakcyjne krajobrazowo i zabytki architektury, wśród których należy wymienić m.in.:

- ❑ „Dom Gwarków” z XVII wieku w Jeżowie Sudeckim – najstarszy budynek drewniany na Dolnym Śląsku,
- ❑ gotycki kościół pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny z wieżą ozdobioną polichromią z XV wieku w Kowarach,
- ❑ kolonię domów tyrolskich i pałac w Mysłakowicach, w którym obecnie mieści się szkoła,
- ❑ liczne pałace z założeniami parkowymi i zespołami krajobrazowymi,
- ❑ część Obszaru Chronionego Krajobrazu „Karkonosze – Góry Izerskie”,
- ❑ część Rudawskiego Parku Krajobrazowego.

Góry Kaczawskie i Pogórze Kaczawskie

Góry Kaczawskie to rozległe, choć niewysokie pasmo górskie otaczające od północy Kotlinę Jeleniogórską oraz obszar wzniesień między doliną Bobru a uskokiem brzeżnym sudeckim. Pasma tworzą cztery odrębne grzbiety ograniczone od wschodu doliną Nysy Szalonej i od zachodu - doliną Bobru, na północy przechodzą w rozległe Pogórze. Rzeką Kaczawa stanowi oś całego pasma, dzieląc je na część wschodnią i zachodnią.

Pozostający w cieniu innych części Sudetów teren Gór Kaczawskich i Pogórza to bardzo atrakcyjny obszar o znaczących walorach krajobrazowych, przyrodniczo-geologicznych i architektonicznych. Dużą atrakcją są tutaj:

- ❑ Góra Połom i Miłek w Wojcieszowie. Występuje tu bogata flora wapieniolubna oraz zjawiska krasowe w postaci wnęk i jaskiń, w których znaleziono kości niedźwiedzia jaskiniowego;
- ❑ Wielisławka, dwuszczytowe wzniesienie pochodzenia wulkanicznego na prawym brzegu Kaczawy;
- ❑ Wilcza Góra koło Złotoryi, jeden z licznych na Pogórzu wygasłych wulkanów z odsłonięciem tzw. róży bazaltowej;
- ❑ Ostrzyca, malowniczo zarysowany w płaskim terenie, pięknie wykształcony stożek w bazaltach zastygłych w dawnym kominie wulkanicznym;
- ❑ Grodziec, szczyt wyróżniający się w terenie swą malowniczą sylwetką ściętego stożka, którego wierzchołek zajmuje pozostający częściowo w ruinie zamek;
- ❑ Wąwóz Myśluborski, malowniczy jar o stromych ścianach porośniętych naturalnym lasem jaworowym ze stanowiskiem paproci jęczynika zwyczajnego.

Ważniejsze zabytki tego obszaru to:

- ❑ liczne zabytki w *Bolkowie* (znana miejscowość wzmiankowana już w dokumentach z 1276 roku), wśród których wyróżnia się górujący nad miastem zamek książąt świdnicko-jaworskich z XIII w., ponadto gotycki kościół św. Jadwigi, ratusz z przełomu XVIII w., malownicze kamieniczki z podcieniami w rynku;
- ❑ Grodziec, zamek na szczycie góry o tej samej nazwie;
- ❑ Zamek Niesytno w Płoninie, z którego zachowały się fragmenty murów i wieloboczna wieża;
- ❑ Rokitnica, zamek, którego zachowane fragmenty pochodzą z XV w.;
- ❑ zamek Świny – początkowo gród plemienny – po pożarze w 1976 r. pozostaje w ruinie; obok zamku dobrze zachowany późnogotycki kościół z licznymi nagrobkami Świnków;
- ❑ rycerska wieża mieszkalna w Siedlęcinie, otoczona fosą, zbudowana w XIV w.; w sali na drugim piętrze zachowała się najstarsza w Polsce polichromia gotycka o tematyce świeckiej;
- ❑ Baszta Kowska, mury obronne i stara kopalnia złota „Aurelia” w Złotoryi;
- ❑ Pałac w Proboszczowie;
- ❑ zabytkowe piece hutnicze w Leszczynie;
- ❑ kościół św. Jana i św. Katarzyny w Świerzawie.

Przez ten teren prowadzi Dolnośląski Szlak Cystersów oraz liczne szlaki piesze m.in. „Szlak Wygasłych Wulkanów” i „Szlak Zamków Piastowskich”.

Rudawy Janowickie

Rudawy Janowickie to kolejne pasmo górskie, które rozciąga się pomiędzy Kotlinami Jeleniogórską i Kamiennogórską. Jest to silnie zalesiony masyw, którego trzonem jest główny grzbiet ciągnący się na długości 18 km od Przełęczy Kowarskiej do Janowickiego przełomu Bobru. Średnia wysokość grzbietu wynosi 800 m n.p.m. Najwyższym szczytem jest Skalnik (945 m n.p.m.). Na obszarze tym warto zwrócić uwagę na:

- ❑ Krzyżną Górę i Sokolik (Góry Sokole); terenem wspinaczek są liczne skałki granitowe dochodzące do 50 m wysokości, odznaczające się urozmaiconą budową i zróżnicowaną skalą trudności. Szczyt Krzyżnej Góry (nazwa pochodzi od żelaznego 7-metrowego krzyża z 1830 roku) jest punktem widokowym na Rudawy Janowickie i Karkonosze. Bazą turystyczną jest drewniane schronisko „Szwajcarka” z 1823 roku położone na wschodnim zboczu Krzyżnej Góry na wysokości około 590 m n.p.m.;
- ❑ ruiny Zamku Bolczów – piastowskiej warowni wbudowanej w naturalne półkoliste gniazdo granitowych skałek na zachodnim krańcu Zamkowego Grzbietu;

- ❑ Wielką Kopę i Purpurowe Jeziorko; w głąb górskiego stoku wciną się malownicze wyrobisko, na którego dnie powstało Purpurowe Jeziorko o intensywniej, czerwonej barwie wody. Duże stężenie związków siarki i żelaza powoduje, że toń wody jest zupełnie martwa. Powyżej niego leży Błękitne Jeziorko, zwane też szmaragdowym. Jeziorka stanowią unikatową osobliwość krajobrazową;
- ❑ Skalnik (945 m n.p.m.) – najwyższy szczyt Rudaw Janowickich o kształcie szerokiej spłaszczonej kopuły, opadającej stromo w kierunku zachodnim. Na szczycie znajdują się malownicze skałki z punktem widokowym na Karkonosze;
- ❑ Janowice Wielkie – najciekawsze zabytki to: kościół z XIV w., rozbudowany w XVI w., fragment tryptyku z XV w., dzwon z 1494 roku oraz pałac renesansowy w otoczeniu stylowych zabudowań folwarcznych.

Kotlina Kamiennogórska

Kotlina Kamiennogórska to malownicza śródgórska kotlina, otwarta od południa Bramą Lubawską na granicy Polski z Republiką Czeską. Centralnym punktem Kotliny jest Kamienna Góra – miasto powiatowe, położone na wysokości 439-490 m. W otaczających Kotlinę pasmach Gór Kruczych i Zaworów znajdują się dwa rezerваты obejmujące stanowiska przyrody nieożywionej:

- ❑ Kruczy Kamień – rezerwat geologiczno-krajobrazowy o powierzchni 10,2 ha; ochroną objęty jest szczyt i zbocze porfirowej Kruczej Skały;
- ❑ Głazy Krasnoludków – rezerwat geologiczny o powierzchni 9,0 ha. Tworzą go formy skalne w postaci ambon, maczug, grzybów, baszt i wieżyc. Wysokość poszczególnych form wynosi od 5 do 30 m.

Wśród walorów kulturowych najcenniejszy jest monumentalny pocysterski zespół klasztorny w Krzeszowie – wybitne dzieło architektury barokowej, zabytek klasy międzynarodowej. Na ten wybitny kompleks architektoniczny składają się: kościół klasztorny wraz z mauzoleum Piastów świdnicko-jaworskich, kościół św. Józefa, klasztor, dom gościnny, zabudowania gospodarcze oraz kalwaria rozrzucona w promieniu 2,5 km od klasztoru. Fundację zapoczątkowała księżna Anna, wdowa po Henryku Pobożnym w 1242 r. Ponadto w Kotlinie Kamiennogórskiej warto zwiedzić:

- ❑ *Kamienną Górę*, a w niej m.in.: kamieniczki przy Placu Wolności, głównie barokowe z XVII i XVIII w., niektóre z zachowanymi renesansowymi podcieniami; kościół św. Piotra i Pawła, zbudowany w 1296 roku; średniowieczny układ urbanistyczny widoczny w sieci ulic miasta historycznego; kościół poewangelicki zbudowany w latach 1709-20 jako jeden z sześciu Kościołów Łaski na Śląsku; muzeum tkactwa dolnośląskiego;
- ❑ *Chełmsko Śląskie* z zespołem domków tkaczy śląskich, tzw. „12 Apostołów”, jedynym tego typu zabytkiem budownictwa drewnianego, o ciekawej i funkcjonalnej konstrukcji; rynkiem obudowanym kamieniczkami z XVII i XVIII w.; kościołem barokowym z interesującą dekoracją stiukową na sklepieniu;

- *Lubawkę ze starym rynkiem z ratuszem, kościołem parafialnym z początków XVII w. o ciekawym sklepieniu i bogatym wyposażeniu wnętrza z XVIII w.*

Przez kotlinę przebiega gęsta sieć szlaków turystycznych, m.in. Główny Szlak Sudecki i Międzynarodowy Szlak Turystyczny E3.

Dolina Bobru¹⁶

W 1989 roku utworzono Park Krajobrazowy Doliny Bobru o powierzchni 13 tys. ha. Park obejmuje wraz z otuliną całą gminę Wleń, część miasta Jelenia Góra, gminy Jeżów Sudecki, Lubomierz i Lwówek Śląski. W obrębie Parku utworzono dotąd jeden rezerwat przyrody „Góra Zamkowa”. Najbardziej widokowe partie parku, to przełomy Bobru, znajdujące się poniżej Jeleniej Góry i koło Wlenia. Dolina Bobru zaliczana jest do najpiękniejszych obszarów Dolnego Śląska. Są tu wąskie jary z odsłonięciami skalnymi, urwiste ściany podcięte rzeką, jeziora zaporowe, gęste lasy. Atrakcję turystyczną i sportową (nie w pełni wykorzystaną) stanowi przepiękny szlak kajakowy oraz Pilchowski Zbiornik Wodny o powierzchni 240 ha.

Przebywając w Dolinie warto odwiedzić Wleń, miasto położone nad Bobrem na pograniczu Pogórza Izerskiego i Gór Kaczawskich. Nad miastem wznosi się Góra Zamkowa z ruinami warowni z drugiej połowy XIII w., rozbudowanymi w XV i XVI w. jako kasztelania i siedziba księcia. Poniżej szczytu znajduje się kaplica św. Jadwigi z 1662 roku (ślady gotyckiej polichromii) i „Wleński Gródek” – pałac z drugiej połowy XVII w., oficyna z XVIII w. i gołębnik z XIX w. Ponadto warto zwiedzić kościół parafialny św. Mikołaja z drugiej połowy XIX w. i wieżę z około 1500 roku.

Bory Dolnośląskie

Bory Dolnośląskie to kompleks leśny na Nizinie Śląsko-Lużyckiej na wschód od Nysy Łużyckiej, który zajmuje północny obszar polskiej części Euroregionu Nysa. W kompleksie lasów położone jest Torfowisko Borówki o powierzchni 37,4 ha. Atrakcją turystyczną jest rezerwat Brzeźnik, w którym znajduje się objęty ochroną wrzosiec bagienny. W gminie Gromadka leży część obszaru Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. W drzewostanie Puszczy Zgorzeleckiej przeważa sosna, w bardziej wilgotnych fragmentach występuje świerk. Można spotkać także jałowiec i żarnowiec. Rozległe połacie porastają wrzosy i borówki. Osobliwością borów są liczne stawy i bagna. W gminie Węgliniec, której 80% obszaru zajmują lasy, znajduje się rezerwat torfowiskowy ze stanowiskiem rzadkiej sosny błotnej.

Odwiedzając Bory Dolnośląskie, warto zatrzymać się w Bolesławcu i w Zgorzelcu, aby zapoznać się z ich historią i licznymi zabytkami architektury.

¹⁶ Dolina Bobru nie jest jednostką fizyczno-geograficzną, jednak opisana została odrębnie, ponieważ tworzy mikroregion turystyczny, dodatkowo zintegrowany Parkiem Krajobrazowym Doliny Bobru.

Bolesławiec jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Już na początku XIII w. znany był jako kasztelania, miał dobre warunki rozwoju handlu i rzemiosła dzięki położeniu przy ważnej drodze handlowej Wrocław-Drezno. Pomimo dużych zniszczeń w czasie ostatniej wojny, zachowały się w mieście liczne zabytki: późnogotycki kościół parafialny Wniebowzięcia N.M.P. i św. Mikołaja, późnogotycki ratusz z pierwszej połowy XV w., kamienice z XVII-XIX w., fragment murów miejskich z XIV-XVI w. W mieście są dwa muzea: Muzeum Ceramiki dysponujące najbogatszym w Polsce zbiorem ceramiki artystycznej, zwłaszcza kamionki bolesławieckiej i Muzeum im. Kutuzowa, gdzie zgromadzone są pamiątki z wojen napoleońskich. Obok muzeum stoi pomnik Kutuzowa, a na cmentarzu – przy szosie do Zgorzelca, obok wsi Bolesławice – umieszczono serce Kutuzowa, który zmarł w Bolesławcu 14 stycznia 1813 roku w czasie kampanii napoleońskiej.

Do najbardziej atrakcyjnych turystycznie obszarów *czeskiej części Euroregionu* Nysa, poza scharakteryzowanymi już jednostkami transgranicznymi, należy zaliczyć co najmniej cztery obszary (por. mapa 2).

Krkonošské podhůří (Pogórze Karkonoskie)

Pogórze Karkonoskie zajmuje szczególne miejsce. Jest ono rozległym regionem położonym na południe od Karkonoszy. W skład Euroregionu wchodzi jedynie jego zachodnie peryferie. Głównym ośrodkiem na tym terenie jest miasto Semily, położone w kotlinie u zbiegu rzek Lzery i Oleški u podnóża Grzbietu Jesztedsko-Kozakowskiego. *Semily* mają dobre warunki do uprawiania turystyki. Na wzgórzu Varta urządzono stok narciarski ze sztucznie naśnieżaną nawierzchnią i wyciągiem. W pobliżu rzeki Lzery znajdują się pola golfowe. Najważniejsze zabytki miasta to ratusz wybudowany w 1874 roku, kolumna maryjna w rynku, kościół św. Jana Chrzciciela, dom rodzinny Y. Olbrachta, w którym znajduje się muzeum i galeria, rzeźba Ladislawa Riegera oraz Kaplica Sejhorska w Bitouchowie i cmentarny kościół z 1723 roku. Ciekawostką przyrodniczą są Bozkovské dolomitové jeskyně (Bozkowskie Jaskinie Dolomitowe), jedyne udostępnione jaskinie w północnej części Czech. Wyróżniają się unikatowymi naciekami ścian i stropów. Znajduje się w nich największe podziemne jezioro w Czechach.

Ještědsko-Kozakovský hřbet (Grzbiet Jesztedsko-Kozakowski)

Grzbiet Jesztedsko-Kozakowski położony na południowy zachód od Gór Izerkich, to obszar o wybitnych walorach środowiskowych. Jest to wyraźny wał górski, w którym najwyższą górą jest Ještěd (1012 m n.p.m.). Na jego terenie znajduje się dwadzieścia jaskiń wapiennych „jesztiedzkiego krasu“, które służą tylko do badań speleologicznych i nie są udostępniane dla zwiedzających. Na brzegu Lzery, pomiędzy miejscowościami Malá skála, Líšný, Vrát i Železný Brod, leżą Suché skály. Pod wpływem ruchów tektonicznych powstała specyficzna forma piaskowcowych skał o pionowo ustawionych warstwach, jako przeciwieństwo form wykształconych

w horyzontalnie zalegających warstwach niecki kredowej. Nazwa ludowa Czeskie Dolomity, w pełni odzwierciedla kształt Suchych Skał. Atrakcję stanowią także Kłoońskie skały - teren o powierzchni 228 ha ustanowiony w 1985 roku pierwszym rezerwatem przyrody. Obszar tworzony jest przez piaskowce pochodzące z pierwszorzędu o grubości sięgającej nawet 60 m. Skalna ściana ma długość około 1600 m, a na jej stokach znajduje się ponad 50 jaskiń szczelinowych. Z walorów kulturowych na wzmiankę zasługują:

- ❑ drewniany kościół św. Krzysztofa w Kryštofové Údolí pochodzący z końca XVII w. z drewnianą, barokową dzwonnica;
- ❑ drewniana dzwonnica w Rovensku pod Troskami, graniastosłupowa budowla pochodząca z pierwszej połowy XVII w. Serca jej dzwonów odwrócone są do góry.

České středohoří (Średniogórze Czeskie)

Średniogórze Czeskie położone na zachód od Grzbietu Jesztedsko-Kozakowskiego, jest rozległym pogórzem, które obejmuje aż siedem powiatów. Ukształtowanie terenu jest bardzo zróżnicowane. Obecny wygląd jest wynikiem wypiętrzenia tektonicznego, trzeciorzędowej aktywności wulkanicznej oraz późniejszych procesów geomorfologicznych. Występują tu lasy mieszane, m.in. dębowo-grabowe, a na terenach wyżej położonych zacienionych i wilgotniejszych – buczyny. Rośnie tu ponad 1200 gatunków roślin, spośród których wiele znajduje się pod specjalną ochroną. Do ciekawostek tego obszaru należą: pomnik przyrody Bobří soutěska – skalny parów na Bobřím potoku z sześciometrowym wodospadem, Vrabinec – wypreparowany komin bazaltowy, las z rumowiskiem skalnym z lipą wielkolistną i typową florą skalną, Kamenná hůra – rumowisko skalne z bazaltowych kamieni i dolinami polodowcowymi. Najcenniejsze przyrodniczo obszary Średniogórza obejmuje park krajobrazowy.

W obrębie Euroregionu znajduje się jedynie niewielki wschodni fragment Średniogórza Czeskiego. Jego głównym ośrodkiem jest Česká Lípa. Miasto położone jest nad rzeką Ploučnicą (dopływ Łaby) w środku wyżyny Zakupskiej (228 m n.p.m.). Okolice miasta to atrakcyjne tereny do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Szlaki turystyczne prowadzą do pobliskich zamków i pałaców. Stosunkowo mało zanieczyszczone środowisko naturalne sprzyja rozwojowi usług turystycznych. Historyczne centrum miasta stanowi zabytkowy zespół urbanistyczny. Ważniejsze zabytki to zamek wodny z bramą, renesansowa letnia rezydencja Červený dům pochodząca z 1583 roku, kościoły gotyckie św. Marii Magdaleny i Podwyższenia św. Krzyża, klasztor Augustianów – wczesnobarokowy kompleks budynków pełniący obecnie funkcję powiatowego muzeum oraz ratusz. W powiecie Česká Lípa dużą atrakcją turystyczną są wiejskie zespoły zabytkowe. Spośród atrakcji przyrodniczych wyróżniają się:

- ❑ Čertova zed' (Ściana Diabła), wyjątkowe zjawisko geologiczne powstałe w trzeciorzędzie, kiedy do piaskowcowej szczeliny pomiędzy miejscowościami Světlá a Bezděz wylała się lava, później piaskowiec uległ zniszczeniu, pozostawiając wypreparowaną żyłą bazaltową o długości ponad 20 km,

szerokości 2-3 m i wysokości sięgającej miejscami 20 m. Jej większa część została zniszczona w wyniku eksploatacji bazaltu, a część ocalałą ogłoszono w 1948 roku rezerwatem przyrody znajdującym się pod ochroną państwa;

- Panská skála (Pańska Skala), szczególnie efektowna bazaltowa forma skalna w kształcie organów, znajdująca się koło Kamenického Šenova na granicy z Górami Łużyckimi. Jest to najstarszy chroniony obiekt przyrody nieożywionej w Czechach (już od drugiej połowy XIX w.).

Wśród wielu zabytków architektury wyróżniają się:

- pałac renesansowy Zákupy, który został wybudowany w połowie XIV w. Na początku XIX w. pałac przeszedł na własność tokańskiej gałęzi rodu Habsburgów. W połowie XIX w. stał się prywatną posiadłością cesarza austriackiego Ferdynanda V, który po abdykacji wybrał Zákupy na swoją letnią rezydencję;
- zamek królewski Bezděz, wybudowany w drugiej połowie XIII w. za panowania Przemysława Otakara II. Zamek pełnił przede wszystkim rolę grodu i siedziby królewskiej. Pod koniec XIII w. trzymano tu w niewoli Władysława II oraz jego matkę Kunhutę. Za panowania rodziny Valdštejnów zamek przebudowano na klasztor i miejsce pielgrzymkowe. W XIX w. klasztor został zamknięty i dziś jest tylko romantyczną ruiną;
- zamek Lemberk, który przyciąga turystów wyjątkową ekspozycją „Czarnej kuchni”, „Komnatą bajkową”, na której suficie znajduje się 77 scen z bajek oraz stałą ekspozycją nowoczesnej sztuki szklarskiej pod nazwą „Interglass”, miejsce związane ze św. Zdzisławą z Lemberka;
- ponad 300 obiektów architektury ludowej na Ziemi Czeskodubskiej; są to przede wszystkim domy drewniane w miejscowościach Buhumileč, Dehtáry, Chvalčovice, Leteřovice, Sedlíč'ka, Soběslavice i Trávníček.

Český ráj (Czeski Raj)

Czeski Raj, region turystyczny o wyjątkowych walorach turystycznych¹⁷, jest najstarszym w Czechach parkiem krajobrazowym o powierzchni 89,7 km². Status ten posiada od 1955 roku. Położony jest w powiatach Semily, Jičín i Mladá Boleslav, obejmując obszar z pogranicza kilku jednostek fizyczno-geograficznych. Większa część jednak należy do *Jičínskiej pahorkatiny* (Wzgórz Jiczińskich). Występują tu piaszki, które powstały z osadów morza kredowego. Atrakcją turystyczną jest posiadłość Bouczka w miejscowości Malá Skála oraz posiadłość Kopica w okolicach miejscowości Hrubá Skála. Interesującym zabytkiem jest pałac wybudowany w połowie XIV w. na szczycie imponującej skały. W XIX w. powstał park w stylu angielskim i ogród botaniczny. Obecnie pałac pełni funkcje hotelu, a do zwiedzania udostępniona jest tylko wieża widokowa i dziedziniec zamkowy. Kolejna atrakcja kulturowa to

¹⁷ Český ráj, podobnie jak po stronie polskiej Dolina Bobru, nie funkcjonuje w oficjalnych podziałach fizyczno-geograficznych jako samodzielna jednostka, jednak pojęcie to powszechnie stosuje się w literaturze, o wiele częściej niż geomorfologiczny termin Jičínská pahorkatina. Wyjątkowe walory turystyczne Czeskiego Raju przedstawione są również przy opisie Turnova, zawartego w podrozdziale 5.2.

Valdštejn, najstarszy zamek Czeskiego Raju. Pod koniec XVI w. opuszczony, a życie powróciło do niego dopiero w czasach baroku, kiedy stał się miejscem pielgrzymkowym. Z tego okresu pochodzą dwa mosty z kamienia z galerią rzeźb i kaplica św. Jana Nepomucena. Również zamek Trosky, dzięki charakterystycznym wieżom na bazaltowych skałach, ma niepowtarzalny wygląd. Na zachodniej wieży „Baba” udostępnione jest miejsce widokowe. Warte odnotowania są także:

- ❑ pozostałości kompleksu byłej Komendy Joannitów w Českim Dubie, romańsko-gotycki klasztor z połowy XIII wieku. Zachowało się tylko wschodnie skrzydło z pomieszczeniami początkowego konwentu oraz podziemny korytarz o długości 80 m;
- ❑ kościół św. Jakuba w Letařovicach z zabytkowym ołtarzem z kości;
- ❑ pałac Sychrov, przebudowany w XIX w. w stylu romańsko-gotyckim. Do pałacu należy rozległy park, w którym rosną drzewa z różnych krajów i rozmieszczone są romańskie budowle. Do parku przylega w dolinie rzeki Mohelky kompleks leśny.

Po stronie niemieckiej obszarem bardzo cennym przyrodniczo i o dużych walorach turystycznych jest nizinna część Górnych Łużyc, określana jako Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów.

Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft (Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów)

Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów to obszar o szczególnych walorach. Jest to ojczyzna Serbo-Łużyczan, którzy po dzień dzisiejszy kultywują swoje tradycje. Teren ten obejmuje obszary należące do powiatów ziemskich Kamenz, Niederschlesischer Oberlausitzkreis i Bautzen oraz do miast na prawach powiatu: Hoyer-Swerda i Görlitz. Krajobraz północnej części Górnych Łużyc urozmaica około 1000 stawów. W 1995 roku obszar o powierzchni 26365 ha został objęty ochroną i uznany przez UNESCO za rezerwat biosfery pod nazwą „Górnołużycki Krajobraz Wrzosowisk i Stawów”. Jest tutaj największe w Niemczech skupisko wydr i spotkać można rzadkie gatunki zwierząt, takie jak – czaple siwe i żurawie.

Dzięki niewielkim różnicom wzniesień obszar ten jest dogodny do odbywania wycieczek rowerowych. „Żabi szlak rowerowy” („Froschradweg”) o długości ok. 240 km (oznakowany wizerunkiem żaby), prowadzi do najciekawszych miejsc. Nowa trasa rowerowa „Spree-Radfernwanderweg” o długości ok. 100 km, biegnie od źródeł Sprewy wzdłuż tej rzeki przez Pogórze Łużyckie, Budziszyn i Górnołużycki Krajobraz Puszczy i Stawów. Na trasie tej obejrzeć można romantyczne parki krajobrazowe w okolicach Kromlau i Bad Muskau (Mużakowa). Pomiędzy tymi miejscowościami można odbyć przejażdżkę leśną kolejką wąskotorową „Muskauer Waldeisenbahn”.

Leży tu *Bad Muskau* – sąsiadujące z Polską i Brandenburgią, przygraniczne miasto uzdrowiskowe, położone nad Nysą Łużycką w północno-wschodniej części Saksonii. Otoczone częściowo pasmami wzgórz o zboczach stromo opadających lub ukształtowanych tarasowo. Zlokalizowaną w dolinie i osłoniętą wzgórzami miejscowość cechuje łagodny klimat. Oddalone o 8 km złoża borowinowe wykorzystywane są do kąpeli i zabiegów leczniczych. Występują tutaj źródła wód żelazowo-siarkowych o najwyższym stężeniu tych związków w Europie. Miasto znane jest z parku krajobrazowego (Fürst-Pückler-Park) utrzymanego w stylu angielskim i założonego w XIX w. przez księcia Pücklera. Park ma charakter transgraniczny i obejmuje obszar ponad 1000 ha – po stronie niemieckiej 300 ha i po stronie polskiej 700 ha (okolice Łeknicy). Narodowe części Parku dzieli rzeka Nysa Łużycka. W środku parku w 1832 roku oddano do użytku basen borowinowy, którego lecznicze działanie przynosi ulgę chorym na reumatyzm oraz schorzenia zwyrodnieniowe kręgosłupa i stawów. Miasto w 1961 roku uzyskało status uzdrowiska. Atrakcją turystyczną jest obecnie restaurowany stary i nowy zamek oraz oranżeria. Na szlaku warto obejrzeć stare zamki z ciekawymi zbiorami w Hoyerswerdzie i Neschwitz. Liczne kąpieliska na jeziorach, obiekty wypoczynkowe, dobrze wyposażone pola campingowe współtworzą ofertę turystyczną tego obszaru. Przebywając na obszarze Górnołużyckiego Krajobrazu Stawów i Jezior, warto ponadto odwiedzić:

- *Niesky* – małe, bajkowe miasteczko, będące siedzibą władz powiatu Niederschlesischen Oberlausitzkreises. Na szczególną uwagę zasługują typowe dla tego miasta drewniane domy z lat 30-tych. Są one objęte ochroną, a ich różnorodność jest wyjątkowa. Najstarszy dom w mieście – Raschkehaus – jest siedzibą muzeum oraz informacji turystycznej. Podziw turystów wzbudza sposób zagospodarowania placu „Zinzendorfplatz” i architektura budynków w stylu czeskiego baroku. W 1996 roku miasto otrzymało wyróżnienie za ciekawe urządzenie tego centralnego punktu. Wybudowane w 1909 roku leśne kąpielisko przekształcono w atrakcyjny kompleks rekreacyjny. Na sąsiadujących obiektach sportowych znajdują się korty tenisowe i boiska do koszykówki oraz siatkówki. Zimą obiekty te służą jako sztuczne lodowiska. Bezpośrednio z miastem graniczy największy w Saksonii zbiornik wodny Quitzdorf o powierzchni 750 ha. Są tam idealne warunki do uprawiania wędkarstwa, pływania i windsurfingu;
- *Hoyerswerda* – miasto na prawach powiatu – jest podobnie jak *Bad Muskau* i *Niesky* jedną ze stacji na „Żabiej trasie rowerowej” („Froschradweg”). Historia Hoyerswerdy jest ściśle związana z historią Serbołużyczan. Stare miasto podane zostało kuracji odmładzającej, podobnie jak renesansowy ratusz na rynku. Niedaleko rynku, w muzeum „Sorbisches Trachtenhaus” można zobaczyć elementy folkloru serbołużyckiego. Warty obejrzenia jest także zamek zbudowany w połowie XIII w., w którym mieści się muzeum regionalne oraz archiwum miejskie. Muzeum górnictwa w Knappenrode oraz kolejka kopalniana są pamiątkami świadczącymi o długiej historii górnictwa odkrywkowego. Atrakcją turystyczną jest ogród zoologiczny, w którym żyje ok. 900 zwierząt należących do 200 gatunków. W 1999 roku oddano do użytku dużą krytą pływalnię „Lausitzbad” przeznaczoną dla celów rekreacyjnych;

- ❑ osadę Erlichthofsiedlung, położoną na obrzeżach miejscowości *Rietschen*. Znajdują się tutaj objęte ochroną drewniane domy przeniesione z terenów kopalnianych. Powstało w ten sposób osiedle o wyglądzie typowej dziewiętnastowiecznej wsi. Sercem osady jest kompleks zabudowań „Erlichthof”, składający się z pięciu budynków wykorzystywanych do organizacji różnorodnych wystaw i imprez;
- ❑ Park dinozaurów w miejscowości *Großwelka* oraz park miniatur w miejscowości *Kleinwelka*, niedaleko Bautzen. W oparciu o badania naukowe skonstruowano tutaj z żelaza i betonu naturalnej wielkości figury dinozaurów. Istniejące figury przedstawiają typowe gatunki świata dinozaurów z okresu mezozoiku. Można tu zobaczyć również ponad 70 różnych figur drewnianych, stałych i ruchomych.

2.2. Infrastruktura turystyczna

Definicje i objaśnienia

Obiekty turystyczne to według definicji niemieckiej obiekty dysponujące minimum 9 łózkami. Zalicza się do nich także obiekty świadczące usługi turystyczne w ramach działalności ubocznej, niegospodarczej. W statystyce czeskiej funkcjonuje pojęcie **obektu noclegowego**, którego definicję można uznać za zbliżoną. Według niej obiekt noclegowy to obiekt zapewniający czasowe zakwaterowanie turystom w czasie urlopu, wycieczek, pobytów leczniczych, podróży służbowych, szkoleń, kursów, kongresów, sympozjów, zielonych szkół, obozów letnich i zimowych. W Polsce, zgodnie z ustawą o usługach turystycznych, wyróżnia się dwie grupy obiektów świadczących usługi hotelarskie, są to: **obiekty hotelarskie** (hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska i pola biwakowe) oraz **inne obiekty** (obiekty spełniające minimalne wymagania co do wyposażenia oraz wymagania wynikające z przepisów szczególnych m.in. sanitarnych, przeciwpożarowych).

Kategoria obiektu noclegowego określa poziom usług w ramach określonego rodzaju obiektu noclegowego. W Polsce - zgodnie z zapisami ustawy o turystyce - kategoryzacja dotyczy tylko niektórych „obektów hotelarskich”, a mianowicie hoteli, moteli, pensjonatów, domów wycieczkowych, schronisk młodzieżowych i kempingów. Określenie kategorii jest uszczegółowieniem w stosunku do rodzaju obiektu. W Czechach odpowiednikiem kategorii jest **klasa** obiektu, która określa wymogi dotyczące wyposażenia, poziomu i zakresu usług związanych z pobytem w obiekcie noclegowym.

Hotel to obiekt noclegowy (hotelarski) o różnym zakresie wymaganych usług w zależności od kategorii lub klasy. W *definicji polskiej* podkreśla się, że jest to obiekt zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej, dysponujący co najmniej 10 pokojami w większości jedno- i dwuosobowymi, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów, w tym usługi gastronomiczne. W zależności od

wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa - 5 gwiazdek (*****), najniższa - 1 gwiazdka (*). Hotele 5, 4, 3 - gwiazdkowe muszą mieć „restaurację”, 2 i 1 gwiazdkowe - „inną placówkę gastronomiczną”. W *definicji niemieckiej* podkreśla się ogólnodostępny charakter hotelu, posiadanie co najmniej jednej restauracji dostępnej także dla osób nie korzystających z obiektu (przechodniów, przejezdnych) oraz posiadanie innych pomieszczeń i obiektów służących różnorodnym celom (organizacji konferencji, czasu wolnego, wypoczynku i rekreacji). W Czechach i w Niemczech występuje także **hotel garni**, który jest obiektem noclegowym zapewniającym usługi takie same jak hotel odpowiedniej klasy, jednak z ograniczonym zakresem usług gastronomicznych (na ogół tylko śniadanie).

Motel to obiekt noclegowy (hotelarski) zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który służy przede wszystkim krótkotrwałemu zakwaterowaniu osób zmotywowanych i posiadający parking w bezpośrednim sąsiedztwie. Według *definicji polskiej* motel ma - podobnie jak hotel - pięciostopniową kategoryzację, musi mieć co najmniej 10 pokoi w większości jedno- i dwuosobowych oraz musi świadczyć usługi gastronomiczne. W *definicji niemieckiej* podkreśla się ogólnodostępny charakter obiektu, posiadanie co najmniej jednej restauracji dostępnej także dla osób nie korzystających z obiektu (przechodniów, przejezdnych) i z reguły brak w nim - w odróżnieniu od hotelu - innych pomieszczeń pobytowych. W tego typu obiektach obroty z restauracji przewyższają wyraźnie obroty z udzielonych noclegów. Specjalnym rodzajem motelu jest czeski **botel** - obiekt noclegowy znajdujący się w zakotwiczonym na stałe statku pasażerskim.

Pensjonat to obiekt noclegowy (hotelarski), który świadczy usługi hotelarskie i gastronomiczne (łącznie z całodziennym wyżywieniem). Według *definicji polskiej* pensjonat dysponuje co najmniej 7 pokojami i ma - podobnie jak hotel i motel - pięciostopniową kategoryzację. W *definicji czeskiej i niemieckiej* nie określa się minimalnej liczby pokoi (w Niemczech obiekt turystyczny to obiekt dysponujący minimum 9 łózkami). *Definicja czeska* podkreśla ograniczony zakres i niższy poziom usług społecznych i podstawowych przy porównywalnym, w stosunku do odpowiadającej klasy hotelu, poziomie usług noclegowych. *Definicja niemiecka* dodaje warunek, że usługi gastronomiczne świadczone są tylko gościom obiektu.

Ośrodek wczasowy to obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami. W tej grupie występują obiekty, które są własnością zakładów, firm, stowarzyszeń, ministerstw, itp., ale mają one raczej charakter ogólnodostępny. Ograniczoność dostępu podkreśla jedynie *definicja niemiecka* - domy wypoczynkowe, wczasowe i ośrodki szkoleniowe to obiekty noclegowe dostępne tylko dla określonych grup osób (np. członków stowarzyszeń, organizacji, pracowników określonych firm, matek, dzieci, osób objętych opieką socjalną), w których napoje i posiłki serwowane są tylko gościom obiektu. Ograniczenie to nie występuje przy *niemieckiej definicji kompleksu wczasowego* - obiektu noclegowego ogólnie dostępnego, w którym oferuje się zakwaterowanie i różnorodne możliwości spędzenia czasu wolnego (np. basen, korty tenisowe, dokonywanie zakupów) i świadczące usługi związane z pobytem czasowym, takie jak sauna,

fryzjer, solarium. W Polsce **ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy** jest odrębnym rodzajem obiektu noclegowego. Jest to obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany trwale do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń oraz zjazdów itp. Może być także wykorzystany do świadczenia usług wczasowych.

Kemping to obiekt noclegowy ogólnie dostępny dla krótkoterminowego zakwaterowania turystów posiadających własne miejsca do nocowania (namiot, przyczepa itp.) lub korzystających w obiektach noclegowych należących do właściciela kempingu (domki, bungalowy itp.). Kemping tworzy wyznaczony teren - zwykle zadrzewiony - strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. *Definicja polska* w zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług, kempingi dzieli na cztery kategorie: najwyższa - 4 gwiazdki (****), najniższa - 1 gwiazdka (*). W definicji nie określa się minimalnej liczby miejsc (precyzuje jedynie minimalną powierzchnię 1 stanowiska). W Polsce obiekty te dzielą się na sezonowe i całoroczne. W Niemczech odpowiednikiem tego podziału jest klasyfikacja kempingów na turystyczne i trwałe. Do pierwszej grupy zalicza się te, które mają czas funkcjonowania nie dłuższy niż dwa miesiące. Drugi rodzaj kempingów nie jest uwzględniany w statystykach oraz w badaniach pojemności bazy turystycznej. Na ogół nie są również badane małe kempingi (1-3 miejsca), ponieważ zgodnie z przepisami o kempingach ich utworzenie nie wymaga uzyskania zgody.

Pole biwakowe to wydzielone miejsce w terenie zadrzewionym, nie strzeżone, oznakowane i ogrodzone prowizorycznie, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.

Dom wycieczkowy według *definicji polskiej* to obiekt noclegowy położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy obiekt musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług domy mogą mieć jedną z trzech kategorii.

Schronisko według *definicji polskiej* to obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów i wyposażony w co najmniej jedną placówkę gastronomiczną. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych. *Definicja czeska* jest szersza i obejmuje również schroniska młodzieżowe. **Schronisko turystyczne** to prostszy obiekt noclegowy z większą ilością łóżek w pomieszczeniach noclegowych.

Schronisko młodzieżowe - obiekt noclegowy przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług schroniska młodzieżowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa - kat. I, najniższa - kat. III. W *definicji niemieckiej* podkreśla się, że obiekty te przewidziane są z założenia dla

młodzieży szkolnej i osób należących do organizacji (np. towarzystw turystycznych), ale nie dają „wyłącznieści” tym grupom turystów. Dysponują one z reguły skromnym wyposażeniem, a napoje i potrawy serwowane są z reguły tylko gościom obiektu. Schronisko młodzieżowe jest obiektem samodzielnym lub zajmuje część obiektu, zazwyczaj część pomieszczeń szkoły, internatu lub innej placówki oświatowo-wychowawczej.

Ośrodek kolonijny to obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.

Domek turystyczny w *definicji polskiej* to obiekt noclegowy niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż 4 pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Obiekty te mogą tworzyć **zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych** i organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych. W *definicji czeskiej* zespół ten nazywa się **osadą domków**, czyli obiektów noclegowych dla czasowego zakwaterowania turystów tylko i wyłącznie w obiektach zarządcy osady (domki, bungalowy itp.). Zbliżoną kategorią według *definicji niemieckiej* są **domki wczasowe, mieszkania wczasowe** – obiekty noclegowe ogólnie dostępne, w których nie są serwowane napoje i potrawy, ale istnieje możliwość gotowania potraw.

Kwatery prywatne to umeblowane pokoje w mieszkaniach osób fizycznych, wynajmowane dla potrzeb noclegowych turystyki za opłatą określoną z góry za pośrednictwem biur podróży lub bezpośrednio turystom. W Polsce występuje ten rodzaj obiektów noclegowych, ale od 2000 roku nie jest rejestrowany statystycznie.

Pokoje gościnne według *definicji niemieckiej* to obiekty noclegowe świadczące typowe o minimalnym standardzie usługi hotelarskie takie jak: codzienne czyszczenie, sprzątanie, wietrzenie, ścielenie łóżek, częste zmienianie pościeli, ręczników itp. W Polsce pojęcie pokoju gościnnego traktowane jest zamiennie z pojęciem kwatery prywatnej.

Kwatera agroturystyczna to pokoje mieszkaniowe i zaadaptowane budynki gospodarcze rolników wykorzystywane na noclegi dla turystów.

Zakład uzdrowiskowy według *definicji polskiej* to zakład opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. Obiekty te podlegają badaniu statystycznemu w zakresie działalności komercyjnej. Wyłączeni są kuracjusze ze skierowaniami z Kas Chorych. W Czechach domy uzdrowiskowe zaliczane są do kategorii **pozostałych obiektów**.

Sanatoria i szpitale sanatoryjne według *definicji niemieckiej* to obiekty noclegowe znajdujące się w zarządzie lekarskim, przeznaczone wyłącznie lub w przeważającej części dla kuracjuszy. Kuracjuszami są osoby skierowane przez lekarza w celu podtrzymania bądź poprawy stanu zdrowia lub wyleczenia z choroby zawodowej. Zalicza się tu sanatoria dla dzieci, szpitale rehabilitacyjne, oraz podobne szpitale (części szpitali). W Polsce obiekty te nie są badane jako obiekty noclegowe turystyki. W Niemczech obiekty te zaliczane są do kategorii **pozostałych obiektów**.

Obiekty pozostałe niesklasyfikowane według *definicji polskiej* to obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem pełnią funkcję obiektów noclegowych dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, hotele robotnicze itp. oraz obiekty nie spełniające wymogów klasyfikacyjno-kategoryzacyjnych. *Czeska definicja pozostałych obiektów* jest szersza pojęciowo i obejmuje m.in. domy uzdrowiskowe, zakładowe domy wczasowe (związków zawodowych), zakładowe ośrodki szkoleniowe (związków zawodowych) i inne obiekty noclegowe, które mają wydzielone miejsca noclegowe dla ruchu turystycznego (np. domy młodzieżowe, akademiki, zakładowe obiekty noclegowe).

Miejsca noclegowe według *definicji polskiej* to miejsca przygotowane dla turysty bez względu na to czy są zajęte czy też nie. Do liczby miejsc zalicza się również tzw. „miejsca dostawne”. Nie zalicza się natomiast miejsc zajętych przez personel obiektu i inne osoby stale zamieszkujące w obiekcie (np. gdy część obiektu wykorzystywane jest na tzw. „hotel robotniczy”). Do miejsc noclegowych *całorocznych* zalicza się miejsca w obiektach czynnych przez 12 miesięcy w roku. Do miejsc noclegowych *sezonowych* zalicza się miejsca w obiektach czynnych przez okres krótszy niż 12 miesięcy. Dla pól biwakowych liczba miejsc oznacza liczbę osób, które jednocześnie mogą korzystać z tego obiektu.

Placówki gastronomiczne to:

- ❑ *restauracje* - zakład gastronomiczny z pełną obsługą kelnerską oferujący całodziennie wyżywienie o szerokim asortymencie potraw i napojów,
- ❑ *bary i kawiarnie* - zalicza się do nich także winiarnie, piwiarnie i jadalnie,
- ❑ *punkty gastronomiczne* - zalicza się do nich inne placówki gastronomiczne, np. smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety (w tym podawanie śniadań).

Komentarz analityczny

- ❑ w latach 1997-2000 o 29,5% wzrosła liczba obiektów turystycznych na obszarze Euroregionu, przy czym *po stronie polskiej* zmniejszyła się o 12,1%, natomiast *po stronie czeskiej i niemieckiej* wzrosła odpowiednio o 54,4% i 10,8%; przeważająca część (prawie 70%) obiektów turystycznych jest zlokalizowana na obszarze czeskiej części Euroregionu; zmniejszenie liczby obiektów turystycznych w części *polskiej* wynika ze zmiany metodologii badań, tj. od 2000 roku nie są objęte badaniem kwatery prywatne (pokoje gościnne),
- ❑ w ciągu ostatnich trzech lat na obszarze Euroregionu przybyło 116 hoteli i moteli, o 71 zwiększyła się liczba pensjonatów, przybyło także 8 kempingów,
- ❑ w układzie powiatów zdecydowana większość (67,2%) obiektów *po stronie polskiej* znajduje się w powiecie jeleniogórskim, w *czeskiej części* Euroregionu w powiecie Semily (42,2%), a w części *niemieckiej* w powiecie Löbau-Zittau (41,0%),
- ❑ liczba miejsc noclegowych wzrosła w latach 1997-2000 w *polskiej części* Euroregionu o 6,8%, w części *niemieckiej* o 10,4%, a w części *czeskiej* o 47,3%,

- w polskiej części Euroregionu miejsca noclegowe w hotelach i motelach stanowią 17,7% ogólnej liczby miejsc noclegowych, w czeskiej 24,5%, a w niemieckiej 50,1%; miejsca w pensjonatach stanowią w polskiej części Euroregionu 10,6% ogólnej liczby miejsc noclegowych, w czeskiej 17,3%, a w niemieckiej 5,1%,
- w polskiej części Euroregionu 10,8% obiektów noclegowych dysponowało siłownią, w czeskiej 2,9%, a w niemieckiej 13,6%; krytym basenem dysponowało 1,8% obiektów noclegowych w polskiej części Euroregionu, 6,7% obiektów w części czeskiej i 6,5% w części niemieckiej; możliwość korzystania z sauny oferowało 16,1% obiektów noclegowych w polskiej części Euroregionu, 7,6% obiektów w części czeskiej i 16,8% obiektów w części niemieckiej; w polskiej części Euroregionu restauracje funkcjonowały w 17,4% obiektów turystycznych, a bary i kawiarnie w 53,9% obiektów.

TABL. 1/6/. OBIEKTY TURYSTYCZNE WEDŁUG RODZAJÓW

Stan w dniu 31 VII

TOURIST FACILITIES BY TYPE

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Euroregion ogółem Total	Część Part		
		polska Polish	czeska Czech	niemiecka German
OGÓŁEM1997	2093 ^a	620	1222	251 ^a
TOTAL2000	2710 ^a	545	1887	278 ^a
w tym: of which:				
Hotele1997	241	51	115 ^b	75
Hotels2000	308	58	165 ^b	85
Motele1997	.	3	.	33
Motels2000	.	5	.	80
Pensjonaty1997	323	87	169	67
Boarding houses2000	394	82	274	38
Schroniska i schroniska młodzieżowe1997	119	29	68	22
Shelters and youth hostels2000	124	29	80	15
Kempingi1997	38	9	14	15
Camping sites2000	46	7	22	17
Miejsca noclegowe1997	73340	25772	36394	11174
Number of beds2000	93448	27519	53594	12335

^a W części niemieckiej bez kempingów. ^b Łącznie z motelami.^a In German part excluding camping sites. ^b Including motels.

TABL. 2/7. RODZAJE OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH WEDŁUG POWIATÓW

Stan w dniu 31 VII

TYPE OF TOURIST FACILITIES BY POVIATS

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym		Of which	
		hotele hotels	motele motels	pensjo- naty boarding houses	kempingi camping sites
EUROREGION					
OGÓŁEM 1997	2093	241	.	323	38
TOTAL 2000	2710	308	.	394	46
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART					
RAZEM 1997	620	51	3	87	9
TOTAL 2000	545	58	5	82	7
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat					
Jelenia Góra 1997	23	7	-	1	1
..... 2000	36	7	-	2	2
Powiaty: Poviats:					
bolesławiecki 1997	11	1	1	-	-
..... 2000	9	2	2	-	-
jaworski 1997	11	1	-	-	-
..... 2000	12	1	-	1	-
jeleniogórski 1997	456	25	1	73	5
..... 2000	366	24	-	67	3
kamiennogórski 1997	20	2	-	1	-
..... 2000	21	3	-	2	-
lubański 1997	48	5	-	11	-
..... 2000	50	9	1	9	-
lwówecki 1997	12	1	-	1	1
..... 2000	16	1	-	-	1
zgorzelecki 1997	21	1	1	-	1
..... 2000	15	3	1	1	1
złotoryjski 1997	6	3	-	-	1
..... 2000	4	1	-	-	-
żarski 1997	11	5	-	-	-
..... 2000	16	7	1	-	-
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997					
Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	-	-	-	-	-

TABL. 2/7/. RODZAJE OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH WEDŁUG POWIATÓW (dok.)

Stan w dniu 31 VII

TYPE OF TOURIST FACILITIES BY POWIATS (cont.)

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym		Of which	
		hotele hotels	motele motels	pensjo- naty boarding houses	kempingi camping sites
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART					
RAZEM1997	1222	115	.	169	14
TOTAL2000	1887	165	.	274	22
Powiaty: Poviats:					
Česká Lípa1997	167	17	.	21	4
.....2000	356
Jablonec nad Nisou1997	267	22	.	59	-
.....2000	520
Liberec1997	167	31	.	24	6
.....2000	215
Semily1997	621	45	.	65	4
.....2000	796
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART					
RAZEM1997	251 ^a	75	33	67	15
TOTAL2000	278 ^a	85	80	38	17
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat					
Görlitz1997	17	8	-	4	-
.....2000	23	10	1	5	-
Hoyerswerda1997	7	4	-	1	-
.....2000	7	3	1	1	1
Powiaty: Poviats:					
Bautzen1997	64	23	7	15	5
.....2000	76	25	23	9	4
Löbau – Zittau1997	98	26	17	31	2
.....2000	114	32	44	13	3
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1997	65	14	9	16	8
.....2000	58	15	11	10	9

^a Bez kempingów.^a Excluding camping sites.

TABL. 3/8/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN POLISH PART
OF THE EUROREGION

Wyszczególnienie Specification		Obiekty tury- styczne <i>Tourist facilities</i>	Miejsca nocle- gowe <i>Number of beds</i>	Korzystający z noclegów <i>Tourists accommodated</i>		Udzielone noclegi <i>Accommodations provided</i>	
		stan w dniu 31 VII <i>as of 31 VII</i>		ogółem <i>total</i>	w tym turyści zagra- niczni <i>of which foreign tourists</i>	ogółem <i>total</i>	w tym turystom zagra- nicznym <i>of which foreign tourists</i>
OGÓŁEM	1997	620	25772	543099	88122	2223477	266203
TOTAL	2000	545	27519	631724	99178	2394289	280605
Hotele	1997	51	3533	170043	58876	408099	168406
Hotels	2000	58	4613	200901	70474	499746	194234
Motele	1997	3	198	13624	2914	19609	3339
Motels	2000	5	245	22670	6619	26823	7723
Pensjonaty	1997	87	2891	36509	5004	188825	22572
Boarding houses	2000	82	2917	42287	3174	197504	11633
Domy wycieczkowe	1997	10	427	6025	75	23768	324
Excursion hostels	2000	9	425	4960	46	26861	140
Schroniska	1997	12	726	17437	608	46288	2291
Shelters	2000	12	640	17628	662	40043	1757
Schroniska młodzieżowe	1997	17	800	29877	920	73547	1936
Youth hostels	2000	17	807	27049	375	65762	943
Ośrodki wczasowe ^a	1997	122	8544	149955	5081	832674	25880
Holiday centres ^a	2000	133	8628	162145	3539	834115	19329
Ośrodki kolonijne	1997	7	632	7694	-	53440	-
Holiday camp	2000	8	779	9489	-	59580	-
Ośrodki szkoleniowo- wypoczynkowe	1997	34	1872	40480	1848	201059	10161
Training-recreational centres	2000	37	2245	52250	3222	194871	11996
Domy pracy twórczej	1997	2	53	1538	17	7200	108
Creative arts centres	2000	2	53	1357	6	5445	22

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 3/8/. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU**
 (dok.)
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN POLISH PART
OF THE EUROREGION (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca nocle- gowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
	stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turystom zagra- nicznym of which foreign tourists
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych..1997	7	590	2833	1232	15454	2361
Public tourist cottages 2000	7	621	5400	139	36063	588
Kempingi1997	9	703	1668	850	4115	1828
Camping sites 2000	7	466	2560	1566	7186	4323
Pola biwakowe1997	8	420	256	46	550	89
Tent camp sites 2000	5	240	979	166	2166	662
Ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego.....1997	1	28	154	-	1171	-
Weekend and public 2000	2	226	903	-	8296	-
holiday recreation centres						
Pokoje gościnne (kwatery prywatne)1997	233	3047	34580	5513	135325	14148
Private lodgings						
Kwatery agroturystyczne ..2000	51	595	6119	1083	27177	4477
Agrotourism lodging						
Zakłady uzdrowiskowe2000	5	486	12133	732	135581	6013
Health resort homes						
Pozostałe obiekty1997	17	1308	30426	5138	212353	12760
Other facilities 2000	105	3533	62894	7375	227070	16765

TABL. 4/9/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W CZESKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU
 TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN CZECH PART
 OF THE EUROREGION

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca nocle- gowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
	stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turytom zagra- nicznym of which foreign tourists
OGÓŁEM 1997	1222	36394
TOTAL 2000 ^a	1887	53594	877657	268798	3692074	994201
w tym: of which:						
Hotele 1997	115	10084
Hotels 2000	165	13121	320000	142825	1089637	516733
w tym: of which:						
hotele, motele, botele *** hotels, motels, botels ***	68	6478	154294	83382	617877	345308
hotele, motele, botele** hotels, motels, botels **	51	4114	111092	39848	321802	119599
hotele, motele, botele * hotels, motels, botels *	39	2211	41072	10389	117744	27936
Pensjonaty 1997	194	5705
Boarding houses 2000	274	9275	162930	54222	634200	182941
Kempingi 1997	14	1206
Camping sites 2000	22	1362	68207	17329	176566	47042
Osady domków 1997	31	2236
Estates of holiday houses 2000	47	3423	31473	2078	129604	9123
Schroniska turystyczne 1997	68	2691
Shelters 2000	80	2752	28888	5248	121663	17466
Pozostałe 1997	226	9815
Others 2000	375	14947	192579	13677	1289194	106192
Kwatery prywatne 1997	599	4604
Private lodgings 2000	924	8714	73580	33419	251210	114704

^a Dane dotyczą okręgu libereckiego.

^a Data refer to the Liberec district.

TABL. 5/10/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI
EUROREGIONU
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN GERMAN PART
OF THE EUROREGION

Wyszczególnienie Specification		Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca nocle- gowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
		stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turytom zagra- nicznym of which foreign tourists
OGÓŁEM ^a	1997	251	11174	348911	17755	1006193	56673
TOTAL ^a	2000	278	12335	415350	17086	1118889	41464
w tym: of which:							
Hotele	1997	75	3636	148874	9823	315821	25375
Hotels	2000	85	4537	204608	11737	418419	21545
Motele	1997	33	770	26239	720	58103	1432
Motels	2000	80	1647	42357	471	115712	1130
Pensjonaty	1997	67	1262	38360	1023	111035	3139
Boarding houses	2000	38	628	20641	568	52467	1475
Schroniska i schroniska młodzieżowe	1997	22	1348	42369	1819	131187	9580
Shelters and youth hostels	2000	15	937	28805	586	77946	1829
Ośrodki szkoleniowo- -wypoczynkowe	1997	18	1577	46148	1453	174803	10088
Training-recreational centres	2000	24	1835	62339	2068	211742	8058
Kempingi	1997	15	-	20742	1079	74134	3281
Camping sites	2000	17	-	20899	890	63948	3202

^a Bez kempingów.

^a Excluding camping sites.

TABL. 6/11/. URZĄDZENIA SPORTOWO-REKREACYJNE W OBIEKTACH
NOCLEGOWYCH TURYSTYKI W 2000 R.

Stan w dniu 31 VII

SPORT-RECREATION EQUIPMENT IN TOURIST FACILITIES IN 2000

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Euroregion ogółem Total	Część Part		
		polska Polish	czeska ^a Czech ^a	niemiecka ^b German ^b
Obiekty turystyczne Tourist facilities	2710	545	1887	279
w tym posiadające: of which with:				
Siłownia Body building gym	152	59	55	38
Basen kryty Covered swimming pool	154	10	126	18
Kort tenisowy Tennis courts	343	26	301 ^c	16
Mini golf Mini golf	.	2	.	2
Sauna ^d Sauna ^d	278	88	143	47
Wypożyczalnia sprzętu pływającego Lending swimming equipment	.	14	.	5
Pokój zabaw dla dzieci Play room for children	.	62	.	60

^a Dane dotyczą okręgu libereckiego. ^b Stan w dniu 1 I 1999 r. ^c Korty tenisowe oraz pozostałe urządzenia sportowe. ^d W części niemieckiej i czeskiej łącznie z solarium.

^a Data refer to the Liberec district. ^b As of 1 I 1999. ^c Tennis courts and others sport equipment.

^d In German and Czech part including solarium.

TABL. 7/12/. URZĄDZENIA SPORTOWO-REKREACYJNE W OBIEKTACH
 NOCLEGOWYCH TURYSTYKI WEDŁUG POWIATÓW W 2000 R.
 Stan w dniu 31 VII
 SPORT-RECREATION EQUIPMENT IN TOURIST FACILITIES BY POWIATS
 IN 2000
 As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facili- ties	Z tego posiadające Of which with					
		siłow- nia body build- ing gym	basen kryty covered swim- ming pool	kort teni- sowy tennis courts	boisko do siat- kówki lub koszy- kówki playing fields for volley- ball and basket- ball	mini golf mini golf	sauna sauna
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART							
RAZEM	545	59	10	26	123	2	88
TOTAL							
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat							
Jelenia Góra	36	9	1	-	12	-	4
Powiaty: Poviats:							
bolesławiecki	9	-	-	1	2	-	-
jaworski	12	-	-	3	6	1	1
jeleniogórski	366	40	4	15	70	1	66
kamiennogórski	21	1	1	-	5	-	1
lubański	50	8	3	4	15	-	12
lwówecki	16	-	-	2	5	-	1
zgorzelecki	15	1	1	-	6	-	1
złotoryjski	4	-	-	-	-	-	-
żarski	16	-	-	1	2	-	2

TABL. 7/12/. URZĄDZENIA SPORTOWO-REKREACYJNE W OBIEKTACH
 NOCLEGOWYCH TURYSTYKI WEDŁUG POWIATÓW W 2000 R. (cd.)
 Stan w dniu 31 VII
 SPORT-RECREATION EQUIPMENT IN TOURIST FACILITIES BY POWIATS
 IN 2000 (cont.)
 As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Z tego posiadające				Of which with			
	solarium solarium	bilard billiards	tenis sto- łowy table tennis	wypo- życzal- nia sprzętu pływa- jącego lending swim- ming equip- ment	wypo- życzal- nia rowe- rów lending bikes	ścieżki zdrowia fitness trails	pokój zabaw dla dzieci play room for children	możli- wość jazdy konnej poss- ibility to horse riding

CZĘŚĆ POLSKA (dok.)

POLISH PART (cont.)

RAZEM	35	102	175	14	56	49	62	62
TOTAL								
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat								
Jelenia Góra	4	4	16	-	4	2	5	2
Powiaty: Powiats:								
bolesławiecki	1	1	3	1	1	2	1	-
jaworski	-	2	4	1	1	4	-	3
jeleniogórski	23	76	115	4	34	24	38	35
kamiennogórski	-	1	5	-	4	3	3	7
lubański	6	13	17	4	6	10	9	7
lwówecki	-	1	6	2	3	2	2	3
zgorzelecki	1	1	4	2	2	1	1	2
złotoryjski	-	-	1	-	-	-	-	-
żarski	-	3	4	-	1	1	3	3

TABL. 7/12/. URZĄDZENIA SPORTOWO-REKREACYJNE W OBIEKTACH
 NOCLEGOWYCH TURYSTYKI WEDŁUG POWIATÓW W 2000 R. (dok.)
 Stan w dniu 31 VII
 SPORT-RECREATION EQUIPMENT IN TOURIST FACILITIES BY POVIATS
 IN 2000 (cont.)
 As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facili- ties	Z tego posiadające			Of which with		
		siłownia body building gym	basen kryty covered swim- ming pool	kort teni- sowy tennis courts	sauna sauna	wypo- życzal- nia sprzętu pływa- jącego lending swim- ming equip- ment	pokój zabaw dla dzieci play room for chil- dren
CZĘŚĆ NIEMIECKA ^a GERMAN PART ^a							
RAZEM	279	38	18	16	47	5	60
TOTAL							
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat							
Görlitz	20	3	-	1	3	-	1
Hoyerswerda	6	1	-	-	-	-	-
Powiaty: Poviats:							
Bautzen	77	7	3	5	12	1	18
Löbau – Zittau	106	15	8	3	22	1	21
Niederschlesischer Oberlausitzkreis	70	12	7	7	10	3	20

^a Stan w dniu 1 I 1999 r.

^a As of 1 I 1999.

TABL. 8/13/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH
WEDŁUG RODZAJÓW OBIEKTÓW I POWIATÓW**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES BY TYPE
AND POWIATS

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which				
		hotele hotels	motele motels	pensjo- naty boarding houses	ośrodki wczaso- we ^a holiday centres ^a	kempingi camping sites
RESTAURACJE RESTAURANTS						
CZEŚĆ POLSKA1997	67	35	2	11	6	-
POLISH PART2000	95	46	4	8	20	-
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat						
Jelenia Góra1997	6	5	-	-	-	-
.....2000	7	5	-	1	-	-
Powiaty: Poviats:						
bolesławiecki1997	3	1	1	-	-	-
.....2000	4	2	2	-	-	-
jaworski1997	-	-	-	-	-	-
.....2000	1	1	-	-	-	-
jeleniogórski1997	31	14	1	7	3	-
.....2000	35	17	-	5	2	-
kamiennogórski1997	8	3	-	1	2	-
.....2000	3	3	-	-	-	-
lubański1997	6	3	-	2	1	-
.....2000	30	7	1	2	18	-
lwówecki1997	2	1	-	1	-	-
.....2000	1	1	-	-	-	-
zgorzelecki1997	3	1	-	-	-	-
.....2000	4	3	-	-	-	-
złotoryjski1997	3	3	-	-	-	-
.....2000	2	1	-	-	-	-
żarski1997	5	4	-	-	-	-
.....2000	8	6	1	-	-	-
CZEŚĆ NIEMIECKA ^b1999	6	-	-	-	-	6
GERMAN PART ^b						
Powiaty: Poviats:						
Löbau – Zittau1999	1	-	-	-	-	1
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1999	5	-	-	-	-	5

^a Bez kwater prywatnych. ^b Badane tylko na kempingach; stan w dniu 1 I.

^a Excluding private lodgings. ^b Only on camping sites; as of 1 I.

TABL. 8/13/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH
WEDŁUG RODZAJÓW OBIEKTÓW I POWIATÓW (cd.)**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES BY TYPE

AND POWIATS (cont.)

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which				
		hotele hotels	motele motels	pensjo- naty boarding houses	ośrodki wczaso- we ^a holiday centres ^a	kempingi camping sites
BARY I KAWIARNIE BARS AND CAFE						
CZĘŚĆ POLSKA1997	276	73	6	50	76	4
POLISH PART2000	294	75	5	53	80	4
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat						
Jelenia Góra1997	143	41	3	25	38	2
.....2000	154	41	3	27	41	3
Powiaty: Poviats:						
bolesławiecki1997	2	-	-	-	-	-
.....2000	3	1	-	-	-	-
jaworski1997	3	1	-	-	-	-
.....2000	4	1	-	-	-	-
jeleniogórski1997	90	23	1	19	32	-
.....2000	96	22	-	20	29	1
kamiennogórski1997	5	1	-	-	1	-
.....2000	4	2	-	1	-	-
lubański1997	17	4	-	5	5	-
.....2000	24	5	-	5	10	-
lwówecki1997	5	-	-	1	-	1
.....2000	1	-	-	-	-	-
zgorzelecki1997	5	1	2	-	-	-
.....2000	5	2	2	-	-	-
złotoryjski1997	2	-	-	-	-	1
.....2000	-	-	-	-	-	-
żarski1997	4	2	-	-	-	-
.....2000	3	1	-	-	-	-

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 8/13/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH
WEDŁUG RODZAJÓW OBIEKTÓW I POWIATÓW (cd.)**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES BY TYPE
AND POWIATS (cont.)

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym		Of which	
		hotele hotels	motele motels	pensjonaty boarding houses	ośrodki wczasowe ^a holiday centres ^a
STOŁÓWKI CANTEENS					
CZEŚĆ POLSKA 1997	204	-	-	71	74
POLISH PART 2000	281	-	-	68	129
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat					
Jelenia Góra 1997	4	-	-	1	-
..... 2000	11	-	-	1	2
Powiaty: Poviats:					
jaworski 1997	3	-	-	-	-
..... 2000	2	-	-	-	-
jeleniogórski 1997	162	-	-	60	64
..... 2000	186	-	-	59	68
kamiennogórski 1997	5	-	-	-	2
..... 2000	7	-	-	1	2
lubański 1997	22	-	-	9	8
..... 2000	68	-	-	7	56
lwówecki 1997	4	-	-	1	-
..... 2000	3	-	-	-	1
zgorzelecki 1997	-	-	-	-	-
..... 2000	3	-	-	-	-
złotoryjski 1997	1	-	-	-	-
..... 1997	2	-	-	-	-
..... 2000	1	-	-	-	-
Gminy z powiatów nie należą- cych do Euroregionu 1997	1	-	-	-	-
Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	-	-	-	-	-
CZEŚĆ NIEMIECKA ^b 1999	411	162	143	40	26
GERMAN PART ^b					
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of powiat					
Görlitz 1999	33	20	2	3	-
Hoyerswerda 1999	7	4	-	1	-
Powiaty: Poviats:					
Bautzen 1999	103	41	42	8	5
Löbau – Zittau 1999	183	68	76	14	11
Niederschlesischer Oberlausitzkreis 1999	85	29	23	14	10

^a Bez kwater prywatnych. ^b Bez kempingów; stan w dniu 1 I.

^a Excluding private lodgings. ^b Excluding camping sites; as of 1 I.

TABL. 8/13/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH
WEDŁUG RODZAJÓW OBIEKTÓW I POWIATÓW (dok.)**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES BY TYPE

AND POWIATS (cont.)

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which		
		pensjonaty boarding houses	ośrodki wczasowe ^a holiday centres ^a	kempingi camping sites
PUNKTY GASTRONOMICZNE FOOD STANDS				
CZĘŚĆ POLSKA1997	37	8	7	2
POLISH PART2000	89	4	56	3
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat				
Jelenia Góra1997	2	-	-	1
.....2000	4	-	-	1
Powiaty: Powiats:				
bolesławiecki1997	1	-	-	-
.....2000	-	-	-	-
jaworski1997	1	-	-	-
.....2000	2	-	-	-
jeleniogórski1997	23	6	4	-
.....2000	23	3	5	-
kamiennogórski1997	1	-	1	-
.....2000	1	-	-	-
lubański1997	5	2	1	-
.....2000	55	-	50	-
lwówecki1997	-	-	-	-
.....2000	1	-	-	1
zgorzelecki1997	3	-	1	1
.....2000	2	1	-	1
żarski1997	1	-	-	-
.....2000	1	-	1	-
CZĘŚĆ NIEMIECKA ^b1999	11	.	.	11
GERMAN PART ^b				
Powiaty: Powiats:				
Bautzen1999	3	.	.	3
Löbau – Zittau1999	2	.	.	2
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1999	6	.	.	6

^a Bez kwater prywatnych. ^b Badane tylko na kempingach; stan w dniu 1 I.

^a Excluding private lodgings. ^b Only on camping sites; as of 1 I.

TABL. 9/14/. PRZEJŚCIA GRANICZNE W EUROREGIONIE NYSA W 2001 R.

Stan w dniu 31 X

BORDER CROSSINGS IN NYSA EUROREGION IN 2001

As of 31 X

Lp. No.	Przejście graniczne <i>Border crossing</i>	Rodzaj <i>Type</i>	Inne informacje <i>Other information</i>
POLSKO-NIEMIECKIE <i>POLISH-GERMAN</i>			
1.	Olszyna-Forst	dla samochodów bez ograniczeń	całodobowe
2.	Łęknica-Bad Muskau	dla samochodów i autobusów	całodobowe
3.	Przewóz-Podrosche	dla samochodów osobowych	całodobowe
4.	Węgliniec-Horka	kolejowe-towarowe	całodobowe
5.	Jędrzychowice-Ludwigsdorf	samochodowe bez ograniczeń	bez ruchu pieszego
6.	Zgorzelec-Görlitz	piesze, dla samochodów osobowych i autobusów	całodobowe
7.	Zgorzelec-Görlitz	kolejowe-pasażerskie	całodobowe
8.	Krzewina Zgorzelecka-Ostritz	piesze, rowerowe	czynne 8.00-20.00
9.	Sieniawka-Zittau	dla samochodów osobowych i ciężarowych do 7,5t. oraz autobusów	całodobowe
10.	Porajów-Zittau	dla samochodów osobowych	całodobowe
POLSKO-CZESKIE <i>POLISH-CZECH</i>			
11.	Porajów-Hrádek nad Nisou	dla samochodów osobowych	całodobowe
12.	Bogatynia-Kunratice	dla samochodów osobowych	całodobowe
13.	Lutogniewice-Andělka	piesze	całodobowe
14.	Zawidów-Habartice	dla samochodów osobowych i ciężarowych do 6t. oraz autobusów	całodobowe
15.	Zawidów-Habartice	kolejowe	całodobowe
16.	Miłoszów-Srbská	piesze, rowerowe do 50 cm ³	czynne 8.00-20.00, dostępne tylko dla Polaków i Czechów
17.	Czerniawa Zdrój-Nové Město pod Smrkem	dla samochodów osobowych i ciężarowych do 3,5t. oraz autobusów	całodobowe
18.	Stóg Izerski-Smrk	piesze, narciarskie	czynne 8.00-20.00 w zimie do 18.00
19.	Jakuszyce-Harrachov	samochodowe bez ograniczeń	całodobowe

TABL. 9/14/. **PRZEJŚCIA GRANICZNE W EUROREGIONIE NYSA W 2001 R. (cd.)**

Stan w dniu 31 X

BORDER CROSSINGS IN NYSA EUROREGION IN 2001 (cont.)

As of 31 X

Lp.	Przejście graniczne <i>Border crossings</i>	Rodzaj <i>Type</i>	Inne informacje <i>Other information</i>
POLSKO-CZESKIE (dok.) <i>POLISH-CZECH (cont.)</i>			
20.	Szrenica-Vosecká bouda (Tvarožník)	piesze	czynne 8.00-20.00 w zimie do 18.00
21.	Śląski Dom-Lučň bouda	piesze, narciarskie	jak wyżej
22.	Równia pod Snieżką- Lučň bouda	piesze, narciarskie	jak wyżej
23.	Sowia Przelęcz-Soví Sedlo (Jelenka)	piesze, narciarskie	jak wyżej
24.	Przelęcz Okraj-Pomezň boudy	dla samochodów osobo- wych	całodobowe
25.	Niedamirów-Žacléř (Bobr)	piesze, rowerowe	czynne 8.00-20.00 w zimie do 18.00
26.	Lubawka-Královec	dla samochodów osobo- wych i ciężarowych do 6 t	tylko dla woj. dolnośląskie- go
27.	Okrzeszyn-Petřkovice	piesze, rowerowe	czynne 8.00-20.00 w zimie do 18.00
CZESKO-NIEMIECKIE <i>CZECH-GERMAN</i>			
28.	Dolní Poustevna-Sebnitz	dla samochodów osobo- wych, pieszych, rowerzy- stów i motocyklistów	całodobowe
29.	Rumburk (Jiřkov)- -Neugersdorf	dla TIR-ów, samochodów ciężarowych i pieszych	całodobowe
30.	Rumburk-Ebersbach	kolejowe (osobowe i towa- rowe)	całodobowe
31.	Rumburk-Seifhennersdorf	dla samochodów osobo- wych, pieszych, rowerzy- stów i motocyklistów	całodobowe
32.	Varnsdorf-Seifhennersdorf	dla autobusów, samocho- dów osobowych, pieszych, rowerzystów i motocykli- stów	całodobowe
33.	Hrádek nad Nisou-Zittau	kolejowe (osobowe i towa- rowe)	całodobowe
34.	Rumburk-Neugersdorf	dla TIR-ów, samochodów ciężarowych, pieszych, rowerzystów i motocykli- stów	całodobowe
35.	Zadní Doubice- -Hinterhermsdorf	piesze	od 1.04 do 30.09 czynne 6.00-22.00, od 1.10 do 31.03 czynne 8.00-18.00

TABL. 9/14/. PRZEJŚCIA GRANICZNE W EUROREGIONIE NYSA W 2001 R. (dok.)

Stan w dniu 31 X

BORDER CROSSINGS IN NYSA EUROREGION IN 2001 (cont.)

As of 31 X

Lp.	Przejście graniczne <i>Border crossings</i>	Rodzaj <i>Type</i>	Inne informacje <i>Other information</i>
CZESKO-NIEMIECKIE (dok.) CZECH-GERMAN (cont.)			
36.	Mikulášovice-Hinterhermsdorf	piesze, rowerowe i narciarskie	od 1.04 do 30.09 czynne 6.00-22.00, od 1.10 do 31.03 czynne 8.00-18.00
37.	Mikulášovice (Tomášov)-Sebnitz	piesze, narciarskie	jak wyżej
38.	Mikulášovice (Tanečnice)-Sebnitz	piesze	jak wyżej
39.	Lobendava-Langburgersdorf	piesze, rowerowe	jak wyżej
40.	Lobendava (Severnf)-Steinigtwolmsdorf	piesze, rowerowe i narciarskie	jak wyżej
41.	Lipová-Sohland	piesze, rowerowe, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
42.	Šluknov (Rožany)-Sohland	piesze, rowerowe	jak wyżej
43.	Jiřkov-Ebersbach	piesze, rowerowe, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
44.	Dolní Podiuzí-Waltersdorf	piesze, rowerowe, narciarskie, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
45.	Horní Světlá-Waltersdorf	piesze, rowerowe, narciarskie, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
46.	Dolní Světlá-Jonsdorf	piesze, narciarskie	jak wyżej
47.	Krompach-Jonsdorf	piesze, rowerowe, narciarskie, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
48.	Krompach-Hařín	piesze, rowerowe, narciarskie	jak wyżej
49.	Petrovice-Lückendorf	piesze, rowerowe, narciarskie, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach	jak wyżej
50.	Hrádek nad Nisou-Hartau	piesze, rowerowe, dostosowane do przekraczania przez inwalidów na wózkach i konne	jak wyżej

Źródło: sekretariat polski i czeski Euroregionu Nysa.

Source: Polish and Czech Secretariats in Nysa Euroregion.

TABL. 10/15/. **TRANSGRANICZNE ŚCIEŻKI ROWEROWE (MAGISTRALE)**
W EUROREGIONIE NYSA W 2001 R.
CROSS-BORDER BIKING ROUTES IN NYSA EUROREGION
IN 2001

Lp.	Nazwa Name	Przebieg trasy Route course
1.	„Trasa Trójstyk Trzech Krajów”	Hrádek nad Nisou → Porajów → Zittau
2.	„Trasa Sprewy”	Neustadt → Boxberg → Uhyst → Bautzen → Neusalza-Spremberg → Walddorf (Praga) → Rožany → Krásná Lípa → Zittau
3.	„Trasa miast Zachod-Wschód”	Drezno-Görlitz/Zgorzelec → Lubań → Gryfów Śląski → Lwówek Śląski → Jelenia Góra Drezno-Görlitz/Zgorzelec → Leśna → Świeradów Zdrój → Szklarska Poręba → Jelenia Góra
4.	„Trasa Liczyrzepy”	Zittau → trójstyk → Hrádek nad Nisou → Frýdlant → Nove Mesto → Świeradów Zdrój → Jelenia Góra Zittau → trójstyk → Bogatynia → Kunratice → Frýdlant → Nové Město → Świeradów Zdrój → i dalej
5.	„Trasa Odra-Nysa”	trasy po prawej i lewej stronie Nysy Łużyckiej w kierunku źródeł rzeki

Źródło: materiały polskiego sekretariatu Euroregionu Nysa.

Source: files of the Polish Secretariat in Nysa Euroregion.

3. Ruch turystyczny w Euroregionie

3.1. Ruch krajowy i zagraniczny

Definicje i objaśnienia

Turysta (definicja polska) – osoba, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na okres nie przekraczający 12 miesięcy, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości i która korzysta z noclegu przynajmniej przez jedną noc.

W statystyce niemieckiej zdefiniowana jest **usługa pobytowa (nocleg)** – udzielenie noclegu osobom, które czasowo zatrzymały się w innej miejscowości, niż ich miejsce zamieszkania (pobyt uznaje się za czasowy, jeżeli nie przekracza on 12 miesięcy). Nie jest przy tym istotne, czy chodzi o pobyt w celach urlopowych, zdrowotnych (kuracja, rehabilitacja), czy w celach szkoleniowych lub interesach. Badanie prowadzone jest z częstotliwością miesięczną, a sprawozdawczością objęte są obiekty noclegowe turystyki, mogące jednocześnie udzielić ponad 8 noclegów.

Korzystający z noclegów – liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu (tj. zostały zameldowane). Oznacza to, że osoby przebywające na przełomie dwóch miesięcy powinny być liczone tylko raz. Nie wykazuje się osób, które wniosły opłatę, ale z usług nie skorzystały.

W statystyce niemieckiej zdefiniowane są **przybycia, zameldowania**: wykazywane są zameldowania gości, które miały miejsce w miesiącu sprawozdawczym. Goście, którzy przybyli do obiektu w miesiącu poprzedzającym dany miesiąc sprawozdawczy nie są wykazywani. Jest ona zbieżna z polską definicją *korzystających z noclegów*.

Udzielone noclegi – liczba osób pomnożona przez liczbę dni ich pobytu.

W statystyce niemieckiej za **nocleg** uważa się każdą noc spędzoną przez turystę w obiekcie turystycznym względnie zameldowanie na noc, bez względu na rzeczywisty pobyt (lub jego brak).

W definicji niemieckiej **usługa pobytowa** to udzielenie noclegu osobom, które czasowo zatrzymały się w innej miejscowości niż ich miejsce zamieszkania. Według zaleceń Światowej Organizacji Turystycznej (WTO) w celu zachowania międzynarodowej porównywalności pobyt uznaje się za czasowy jeżeli nie przekracza on okresu dwunastu miesięcy. Nie jest istotne czy chodzi o pobyt w celach urlopowych, biznesowych, szkoleniowych, czy też zdrowotnych (kuracja, rehabilitacja).

Kraj pochodzenia (definicja niemiecka) – kraj, z którego nastąpił wyjazd. Chodzi zazwyczaj o kraj zamieszkania.

Dane dotyczące osobowego ruchu granicznego zostały opracowane w Departamencie Warunków Życia GUS na podstawie informacji Komendy Głównej Straży Granicznej.

Komentarz analityczny

- ❑ przeciętne roczne wykorzystanie miejsc noclegowych było w *polskiej części* Euroregionu w 2000 roku na takim samym poziomie jak w 1997 roku i wynosiło 29,4%, a w *części niemieckiej* spadło z 27,8% w 1997 roku do 27,0% w 2000 roku,
- ❑ w 2000 r. w stosunku do 1997 r. wzrosła liczba korzystających z noclegów - *po stronie polskiej* o 16,3%, a *po stronie niemieckiej* o 19,0%; natomiast liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów wzrosła *po stronie polskiej* o 12,5%, a *po stronie niemieckiej* spadła o 3,8%,
- ❑ w 2000 roku korzystający z noclegów w *czeskiej części* stanowili 45,6% ogółu korzystających z tej usługi na obszarze Euroregionu, *po stronie polskiej* 32,8%, a *po stronie niemieckiej* 21,6%; najwięcej turystów zagranicznych korzystało z noclegów w *czeskiej części* Euroregionu (69,8% ogólnej liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów na obszarze Euroregionu), w *polskiej części* odsetek ten wynosił 25,8%, a w *części niemieckiej* 4,4%,
- ❑ w 2000 roku na *stronę polską* przypadało 33,2%, na *stronę czeską* 51,2%, a na *stronę niemiecką* 15,6% ogólnej liczby noclegów udzielonych na obszarze Euroregionu;
- ❑ liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym wzrosła o 5,4% *po stronie polskiej*, a *po stronie niemieckiej* spadła o 26,8%; z ogólnej liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym na obszarze Euroregionu w 2000 roku na *stronę polską* przypadło 21,3%, na *stronę czeską* 75,5%, a na *stronę niemiecką* 3,2%,
- ❑ udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów korzystających z noclegów w *polskiej części* Euroregionu obniżył się z 16,2% w 1997 roku do 15,7% w 2000 roku, a w *niemieckiej części* z 5,1% do 4,1%; turyści zagraniczni w *czeskiej części* stanowili 30,6% ogólnej liczby turystów korzystających z noclegów,
- ❑ w *polskiej części* Euroregionu wśród turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej zdecydowanie dominowali turyści z Niemiec (64,5%), a w dalszej kolejności z Ukrainy (5,9%), Holandii (3,6%) i Stanów Zjednoczonych (3,4%); turyści z Czech stanowili tylko 0,9% ogólnej liczby turystów zagranicznych, korzystających z noclegów w *polskiej części* Euroregionu; w *czeskiej części* Euroregionu – podobnie jak *po stronie polskiej* – zdecydowanie dominowali turyści z Niemiec (44,3%), a w dalszej kolejności z Polski (8,6%) i z Holandii (7,4%); w *niemieckiej części* największy udział mieli turyści z Wielkiej Brytanii (15,9%), a następnie z Polski (13,5%) i z Czech (6,5%),
- ❑ interesujące jest zestawienie wzajemnych odwiedzin turystycznych połączonych z korzystaniem z bazy noclegowej w 2000 roku:

turyści polscy w <i>czeskiej części</i> Euroregionu	22996
turyści czescy w <i>polskiej części</i> Euroregionu	892

turyści polscy w <i>niemieckiej części</i> Euroregionu	2309
turyści niemieccy w <i>polskiej części</i> Euroregionu	63946
turyści czescy w <i>niemieckiej części</i> Euroregionu	1118
turyści niemieccy w <i>czeskiej części</i> Euroregionu	119187

- przeciętna długość pobytu krajowego turysty korzystającego z noclegu wynosiła w *polskiej części* Euroregionu 4,0 dni, a zagranicznego 2,8 dnia; w *części czeskiej* odpowiednio 4,4 dnia oraz 3,7 dnia, a w *części niemieckiej* odpowiednio 2,7 dnia oraz 2,4 dnia.
- na *polsko-czeskich* przejściach granicznych w 2000 roku wzrosła (w stosunku do 1999 roku) liczba przekroczeń granicy na przejściach: w Lubawce, na Przełęczy Okraj, w Jakuszycach, w Miłoszowie, na Stożku i w Czerniawie Zdroju; natomiast spadek odnotowano na przejściach: na Równi pod Śnieżką, na Szrenicy, na Stogu Izerskim, w Zawidowie i w Porajowie; najwięcej osób przekraczało granicę na przejściach w Jakuszycach, w Porajowie i w Zawidowie; na *polsko-niemieckich* przejściach granicznych w 2000 roku odnotowano wzrost liczby przekroczeń granicy (w stosunku do 1999 roku) na przejściach w Bogatyni, w Zgorzelcu, w Łęknicy i w Przewozie, natomiast spadek w Porajowie, Sieniawce, Krzewinie Zgorzeleckiej i Jędrzychowicach; najwięcej osób przekraczało granicę na przejściach w Jędrzychowicach, Zgorzelcu i Łęknicy,
- na większości przejść *polsko-czeskich* wśród cudzoziemców opuszczających Polskę dominowali piesi (wyjątkiem były przejścia graniczne w Lubawce, Jakuszycach, Zawidowie i Czerniawie Zdroju), natomiast na większości przejść *polsko-niemieckich* wśród cudzoziemców opuszczających Polskę dominowali zmotoryzowani (z wyjątkiem przejścia w Krzewinie Zgorzeleckiej).

TABL. 1/16/. WYKORZYSTANIE MIEJSC NOCLEGOWYCH
UTILIZATION OF BEDS

Wyszczególnienie Specification	Euroregion ogółem Total	Część Part		
		polska Polish	czeska ^a Czech ^a	niemiecka ^b German ^b
Miejsca noclegowe ^c1997	73340	25772	36394	11174
Number of beds ^c 2000	93448	27519	53594	12335
Korzystający z noclegów 1997	.	543099	.	348911
Tourists accommodated 2000	1924731	631724	877657	415350
w tym turyści				
zagraniczni1997	.	88122	.	17755
of which foreign 2000	385062	99178	268798	17086
tourists				
Udzielone noclegi1997	.	2223477	.	1006193
Accommodations 2000	7205252	2394289	3692074	1118889
provided				
w tym turystom				
zagranicznym1997	.	266203	.	56673
of which foreign 2000	1316270	280605	994201	41464
tourists				
Przeciętne roczne wykorzysta-				
nie miejsc noclegowych				
w %.....1997	.	29,4	.	27,8
Average yearly utilization 2000	.	29,4	.	27,0
of beds in %				

^a Dane dotyczą okręgu libereckiego. ^b Bez kempingów. ^c Stan w dniu 31 VII.

^a Data refer to the Liberec district. ^b Excluding camping sites. ^c As of 31 VII.

TABL. 2/17/. KORZYSTAJĄCY Z NOCLEGÓW I UDZIELONE NOCLEGI
WEDŁUG POWIATÓW
TOURISTS ACCOMMODATED AND ACCOMMODATIONS PROVIDED
BY POWIATS

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca nocle- gowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
	stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turytom zagra- nicznym of which foreign tourists
EUROREGION						
OGÓŁEM 1997	2093	73340				
TOTAL 2000	2710	93448	1924731	385062	7205252	1316270
CZEŚĆ POLSKA POLISH PART						
RAZEM 1997	620	25772	543099	88122	2223477	266203
TOTAL 2000	545	27519	631724	99178	2394289	280605
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat						
Jelenia Góra 1997	23	1670	56299	22366	162676	62480
..... 2000	36	2990	76092	22121	283525	63745
Powiaty: Poviats:						
bolesławiecki 1997	11	525	22185	9874	33139	14107
..... 2000	9	622	29713	12043	53235	15803
jaworski 1997	11	371	8154	1599	24392	2613
..... 2000	12	396	9119	837	19085	2278
jeleniogórski 1997	456	17314	318548	30910	1451895	128733
..... 2000	366	17202	374126	35809	1538180	125087
kamiennogórski 1997	20	862	11886	1580	72654	2784
..... 2000	21	845	10294	588	51739	2213
lubański 1997	48	2600	39129	4222	260994	24192
..... 2000	50	3031	49945	6468	269579	38745
lwówecki 1997	12	357	6413	137	32051	225
..... 2000	16	449	9348	336	41616	808
zgorzelecki 1997	21	1254	45633	11333	107867	17908
..... 2000	15	1082	39186	8672	71519	12433
złotoryjski 1997	6	282	8302	1861	16177	3596
..... 2000	4	194	7843	2194	12914	3662
żarski 1997	11	507	26350	4196	59572	9367
..... 2000	16	708	26058	10110	52897	15831
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997						
Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	1	30	200	44	2060	198
	-	-	-	-	-	-

TABL. 2/17/. KORZYSTAJĄCY Z NOCLEGÓW I UDZIELONE NOCLEGI
 WEDŁUG POWIATÓW (dok.)
 TOURISTS ACCOMMODATED AND ACCOMODATIONS PROVIDED
 BY POVIATS (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca nocle- gowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
	stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turystom zagra- nicznym of which foreign tourists
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART						
RAZEM1997	1222	36394				
TOTAL2000 ^a	1887	53594	877657	268798	3692074	994201
Powiaty: Poviats:						
Česká Lípa1997	167	8361				
.....2000	356	11981	165013	46642	648526	148548
Jablonec nad Nisou1997	267	7812				
.....2000	520	15380	253277	66284	1115287	245370
Liberec1997	167	5453				
.....2000	215	6771	127349	47632	610937	182755
Semily1997	621	14768				
.....2000	796	19462	332018	108240	1317324	417528
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART						
RAZEM1997	251	11174	348911	17755	1006193	56673
TOTAL2000	278	12335	415350	17086	1118889	41464
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat						
Görlitz1997	17	795	32040	2622	63560	5895
.....2000	23	1013	53759	5058	103046	7854
Hoyerswerda1997	7	459	18982	1018	48081	2695
.....2000	7	435	16832	1033	36762	6455
Powiaty: Poviats:						
Bautzen1997	64	2658	86930	4388	216983	12932
.....2000	76	2942	115387	4476	257524	8060
Löbau – Zittau1997	98	4080	125491	4798	438408	15452
.....2000	114	5099	152086	4280	507031	13691
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1997	65	3182	85468	4929	239161	19699
.....2000	58	2846	77286	2239	214526	5404

^a Dane dotyczą okręgu libereckiego.

^a Data refer to the Liberec district.

TABL. 3/18/. OSOBOWY RUCH GRANICZNY WEDŁUG WYBRANYCH PRZEJŚĆ
 GRANICZNYCH W 2000 R.
 PERSONAL BORDER MOVEMENT BY BORDER CROSSINGS IN 2000

Wyszczególnienie Specification a – w tys. osób in thous. persons b – 1999 = 100	Rodzaj przejścia granicz- nego Type of border crossings	Przekro- czenia granicy ogółem Crossing the border total	Obywatele polscy Polish citizens	Cudzoziemcy Foreigners			
			przekraczający granicę w kierunku persons crossing border				
			z Polski from Poland	do Polski to Poland	do Polski to Poland	z Polski from Poland	
						razem total	w tym piesi ¹ of which pedes- trians ¹
Lubawka	a drogowe	2190	741	714	366	369	118
	b road	110,0	121,7	121,0	92,5	93,0	146,7
Przełęcz Okraj	a drogowe	906	241	230	212	223	122
	b road	122,9	121,1	118,8	122,7	129,7	301,5
Śląski Dom	a drogowe	6	2	2	1	1	1
	b road	103,5	97,7	127,5	110,7	97,3	97,3
Równia pod Śnieżką	a drogowe	22	4	4	7	7	7
	b road	68,0	65,9	64,3	65,5	74,4	74,4
Szrenica	a drogowe	5	2	1	1	1	1
	b road	89,7	67,3	78,0	139,4	117,4	117,4
Stóg Izerski	a drogowe	1	0	0	1	0	0
	b road	81,6	99,4	131,4	67,5	67,6	67,6
Jakuszyce	a drogowe	5118	1196	1159	1398	1365	341
	b road	106,8	109,0	114,7	104,0	101,7	103,9
Miłoszów	a drogowe	1426	714	708	2	2	2
	b road	201,8	201,2	202,5	176,8	175,3	175,3
Zawidów	a drogowe	2672	669	646	675	682	292
	b road	55,7	61,2	61,4	51,1	51,1	47,2
Porajów - Hradek	a drogowe	2744	72	66	1303	1303	704
	b road	92,8	158,4	137,6	88,2	94,0	152,2
Stożek - V. Stożek	a drogowe	16	4	4	4	4	4
	b road	105,3	105,5	106,9	108,4	100,7	100,7

¹ Dane szacunkowe oddziałów straży granicznej.

¹ Estimates of the Border Guard.

TABL. 3/18/. OSOBOWY RUCH GRANICZNY WEDŁUG WYBRANYCH PRZEJŚĆ
GRANICZNYCH W 2000 R. (dok.)

PERSONAL BORDER MOVEMENT BY BORDER CROSSINGS IN 2000 (cont.)

Wyszczególnienie Specification a – w tys. osób in thous. persons b – 1999 = 100	Rodzaj przejścia granicz- nego Type of border crossings	Przekro- czenia granicy ogółem Crossing the border total	Obywatele polscy Polish citizens		Cudzoziemcy Foreigners		
			przekraczający granicę w kierunku persons crossing border				
			z Polski from Poland	do Polski to Poland	do Polski to Poland	z Polski from Poland	
						razem total	w tym piesi ¹ of which pedes- trians ¹
Czerniawa Zdrój	a drogowe	458	131	126	101	100	8
	b road	108,4	111,4	109,6	105,9	105,5	80,3
Bogatynia	a drogowe	434	158	146	66	64	8
	b road	175,9	183,2	216,7	140,2	139,3	49,1
Porajów - Zittau	a drogowe	3337	43	91	1651	1552	776
	b road	88,8	100,4	229,4	88,4	85,8	179,2
Sieniawka	a drogowe	3386	94	108	1612	1572	660
	b road	88,4	126,7	131,2	86,1	87,3	91,0
Krzewina Zgorzelecka	a drogowe	167	8	8	75	76	76
	b road	98,3	68,9	68,3	103,4	103,2	103,2
Zgorzelec	a drogowe	10225	2284	2016	2780	3145	975
	b road	122,2	122,6	122,1	118,1	125,9	123,3
Zgorzelec	a kolejowe	176	50	42	40	40	-
	b rail	89,0	88,6	87,9	84,0	98,4	-
Jędrzychowice	a drogowe	14430	3992	3096	3266	4076	-
	b road	70,5	62,0	78,4	69,7	75,7	-
Przewóz	a drogowe	2498	27	18	1217	1236	198
	b road	103,3	73,1	55,8	104,6	104,3	105,6
Łęknica	a drogowe	7886	672	583	3282	3349	1622
	b road	133,6	130,5	124,7	134,9	134,6	235,6

¹ Dane szacunkowe oddziałów straży granicznej.

¹ Estimates of the Border Guard.

TABL. 4/19/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA**
**TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
BY COUNTRIES OF ORIGIN**

Wyszczególnienie Specification	1997 ^a	2000
EUROREGION		
O G Ó Ł E M	1924731
T O T A L	
Turyści krajowi	1539669
<i>Domestic tourists</i>		
Turyści zagraniczni	385062
<i>Foreign tourists</i>		
Udział turystów zagranicznych w %	20,0
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART		
RAZEM	538305	631724
TOTAL		
Turyści krajowi	445527	532546
<i>Domestic tourists</i>		
Turyści zagraniczni	92778	99178
<i>Foreign tourists</i>		
w tym: of which:		
Austria <i>Austria</i>	790	446
Belgia <i>Belgium</i>	882	1020
Białoruś <i>Belarus</i>	1849	1855
Dania <i>Denmark</i>	3368	3154
Finlandia <i>Finland</i>	151	201
Francja <i>France</i>	2819	2478
Grecja <i>Greece</i>	193	106
Hiszpania <i>Spain</i>	147	126
Japonia <i>Japan</i>	42	59
Kanada <i>Canada</i>	120	143
Litwa <i>Lithuania</i>	533	760
Niderlandy <i>Netherlands</i>	4009	3531
Niemcy <i>Germany</i>	55517	63946
Norwegia <i>Norway</i>	2000	3210
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	690	892
Rosja <i>Russian Federation</i>	2761	1883
Słowacja <i>Slovakia</i>	269	79
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	1885	3389
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	296	414
Szwecja <i>Sweden</i>	463	473
Ukraina <i>Ukraine</i>	4999	5869
Węgry <i>Hungary</i>	157	160
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	1140	1318
Włochy <i>Italy</i>	1038	864
Udział turystów zagranicznych w %	17,2	15,7
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a W części polskiej dane dotyczą okresu od 1 X 1996 r. do 30 IX 1997 r.

^a In polish part in the period 1 X 1996 – 30 IX 1997.

TABL. 4/19/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA (cd.)**
*TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
BY COUNTRIES OF ORIGIN (cont.)*

Wyszczególnienie Specification	2000
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART	
RAZEM	877657
TOTAL	
Turyści krajowi	608859
Domestic tourists	
Turyści zagraniczni	268798
Foreign tourists	
w tym: of which:	
Australia i Oceania <i>Australia and Oceania</i>	1397
Austria <i>Austria</i>	7065
Belgia <i>Belgium</i>	4864
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	505
Dania <i>Denmark</i>	9669
Finlandia <i>Finland</i>	1368
Francja <i>France</i>	6718
Grecja <i>Greece</i>	459
Hiszpania <i>Spain</i>	2841
Izrael <i>Israel</i>	2889
Japonia <i>Japan</i>	1265
Kanada <i>Canada</i>	1133
Niderlandy <i>Netherlands</i>	20021
Niemcy <i>Germany</i>	119187
Norwegia <i>Norway</i>	1777
Polska <i>Poland</i>	22996
Rosja <i>Russian Federation</i>	5676
Rumunia <i>Romania</i>	883
Słowacja <i>Slovakia</i>	10360
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	7262
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	2150
Szwecja <i>Sweden</i>	5421
Węgry <i>Hungary</i>	2149
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	8524
Włochy <i>Italy</i>	8204
Udział turystów zagranicznych w %	33,1
Share of foreign tourists in total in %	

TABL. 4/19/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA (dok.)**
*TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
BY COUNTRIES OF ORIGIN (cont.)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	1997	2000
CZĘŚĆ NIEMIECKA ^a GERMAN PART ^a		
RAZEM	348911	415350
TOTAL		
Turyści krajowi	331156	398264
<i>Domestic tourists</i>		
Turyści zagraniczni	17755	17086
<i>Foreign tourists</i>		
w tym:		
<i>of which:</i>		
Austria <i>Austria</i>	1097	1118
Belgia <i>Belgium</i>	566	402
Dania <i>Denmark</i>	256	324
Francja <i>France</i>	803	575
Hiszpania <i>Spain</i>	98	120
Japonia <i>Japan</i>	117	292
Kanada <i>Canada</i>	213	402
Niderlandy <i>Netherlands</i>	2240	1494
Norwegia <i>Norway</i>	154	58
Polska <i>Poland</i>	2493	2309
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	1492	1118
Rosja <i>Russian Federation</i>	643	358
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	802	1043
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	751	799
Szwecja <i>Sweden</i>	193	177
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	582	2710
Włochy <i>Italy</i>	491	528
Udział turystów zagranicznych w %	5,1	4,1
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a Bez kempingów.

^a *Excluding camping cites.*

TABL. 5/20/. UDZIELONE NOCLEGI WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA
ACCOMMODATIONS PROVIDED BY COUNTRIES OF ORIGIN

Wyszczególnienie Specification	1997 ^a	2000
EUROREGION		
Udzielone noclegi	7205252
<i>Accommodations provided</i>		
w tym turystom zagranicznym	131627
<i>of which foreign tourists</i>		
Udział turystów zagranicznych w %	18,3
<i>Share of foreign tourists in %</i>		
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART		
Udzielone noclegi	2103846	2394289
<i>Accommodations provided</i>		
w tym turystom zagranicznym	278116	280605
<i>of which foreign tourists</i>		
w tym:		
<i>of which:</i>		
Austria <i>Austria</i>	1263	1031
Belgia <i>Belgium</i>	1873	1830
Białoruś <i>Belarus</i>	4003	2637
Dania <i>Denmark</i>	12013	10119
Finlandia <i>Finland</i>	285	449
Francja <i>France</i>	9770	4557
Grecja <i>Greece</i>	308	242
Hiszpania <i>Spain</i>	311	253
Japonia <i>Japan</i>	73	109
Kanada <i>Canada</i>	257	238
Litwa <i>Lithuania</i>	943	1218
Niderlandy <i>Netherlands</i>	12672	7980
Niemcy <i>Germany</i>	196094	212705
Norwegia <i>Norway</i>	2075	3675
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	1400	1592
Rosja <i>Russian Federation</i>	4709	2386
Słowacja <i>Slovakia</i>	586	127
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	3584	4768
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	647	653
Szwecja <i>Sweden</i>	880	1327
Ukraina <i>Ukraine</i>	7266	9048
Węgry <i>Hungary</i>	682	533
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	2523	5834
Włochy <i>Italy</i>	3196	1726
Udział turystów zagranicznych w %	13,2	11,7
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a W części polskiej dane dotyczą okresu od 1 X 1996 r. do 30 IX 1997 r.

^a In polish part in the period 1 X 1996 – 30 IX 1997.

TABL. 5/20/. UDZIELONE NOCLEGI WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA (cd.)
 ACCOMMODATIONS PROVIDED BY COUNTRIES OF ORIGIN (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2000
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART	
Udzielone noclegi	3692074
Accommodations provided	
w tym turystom zagranicznym	994201
of which foreign tourists	
w tym:	
of which:	
Australia i Oceania Australia and Oceania	380
Austria Austria	16623
Belgia Belgium	16108
Bułgaria Bulgaria	1417
Dania Denmark	27721
Finlandia Finland	4828
Francja France	18653
Grecja Greece	1275
Hiszpania Spain	9338
Izrael Israel	17937
Japonia Japan	3210
Kanada Canada	3691
Niderlandy Netherlands	76898
Niemcy Germany	507244
Norwegia Norway	6443
Polska Poland	79739
Rosja Russian Federation	27391
Rumunia Romania	1899
Słowacja Slovakia	28873
Stany Zjednoczone United States	19163
Szwajcaria Switzerland	5891
Szwecja Sweden	14799
Węgry Hungary	5332
Wielka Brytania United Kingdom	23893
Włochy Italy	24522
Udział turystów zagranicznych w %	26,9
Share of foreign tourists in total in %	

TABL. 5/20/. UDZIELONE NOCLEGI WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA (dok.)
 ACCOMMODATIONS PROVIDED BY COUNTRIES OF ORIGIN (cont.)

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
CZĘŚĆ NIEMIECKA ^a GERMAN PART ^a		
Udzielone noclegi	1006193	1118889
Accommodations provided		
w tym turystom zagranicznym	56673	41464
of which foreign tourists		
w tym:		
of which:		
Austria Austria	2831	2396
Belgia Belgium	1917	780
Dania Denmark	512	904
Francja France	1662	1076
Hiszpania Spain	144	220
Japonia Japan	274	4829
Kanada Canada	538	934
Niderlandy Netherlands	5282	2807
Norwegia Norway	233	86
Polska Poland	10671	6189
Republika Czeska Czech Republic	6912	3750
Rosja Russian Federation	2684	565
Stany Zjednoczone United States	1965	2257
Szwajcaria Switzerland	1563	1676
Szwecja Sweden	356	370
Wielka Brytania United Kingdom	2252	4185
Włochy Italy	1099	966
Udział turystów zagranicznych w %	5,6	3,7
Share of foreign tourists in total in %		

^a Bez kempingów.

^a Excluding camping sites.

3.2. Intensywność ruchu turystycznego

Definicje

Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a:

$$Tf(t) = \frac{L \times 100}{P}$$

L – liczba turystycznych miejsc noclegowych

P – liczba ludności miejscowej

Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera:

$$\frac{\text{liczba gości} \times 100}{\text{liczba stałych mieszkańców}}$$

Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata:

$$\frac{\text{liczba osobonoclegów} \times 100}{\text{liczba stałych mieszkańców}}$$

Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej:

$$\frac{\text{liczba osobonoclegów}}{\text{liczba miejsc noclegowych}}$$

Wskaźnik gęstości ruchu:

$$\frac{\text{liczba turystów}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

Wskaźnik gęstości bazy noclegowej:

$$\frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej:

$$\frac{\text{liczba turystów}}{\text{liczba miejsc noclegowych}}$$

Komentarz analityczny

- najlepiej rozwinięta pod względem funkcji turystycznej jest *czeska część* Euroregionu, dla której wartość wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a wynosi 11,08; dla *części polskiej* wskaźnik ten wynosi 3,68 i dla *niemieckiej* 2,32; w *polskiej części* Euroregionu zdecydowanie najwyższą wartość tego wskaźnika notuje się w powiecie jeleniogórskim (25,73), w *części czeskiej* w powiecie Semily (25,84), a w *niemieckiej* w powiecie Löbau-Zittau (3,28),
- zdecydowanie najwyższe wskaźniki intensywności ruchu turystycznego zarówno według Schneidera jak i Charvata notuje się w *czeskiej części* Euroregionu – odpowiednio 181,45 i 763,22; w *polskiej części* wynoszą one 84,44 oraz 320,02 i jeszcze niższy poziom osiągają w *części niemieckiej* – 78,26 oraz 210,82,
- najwyższy wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej występuje w *części niemieckiej*, nieco niższy w *polskiej*, a najniższy w *czeskiej części* Euroregionu; w *polskiej części* najwyższy wskaźnik charakteryzuje Jelenią Górę (94,8), w *czeskiej* powiat Liberec (90,2), a w *niemieckiej* Görlitz (101,7),
- najwyższym wskaźnikiem gęstości ruchu charakteryzuje się *część czeska* Euroregionu (247,6), wyraźnie niższym *część niemiecka* (131,6), a najniższym *część polska* (88,2); najwyższą gęstością ruchu turystycznego charakteryzuje się odpowiednio Jelenia Góra, powiat Jablonec nad Nisou i Görlitz,
- najwyższy wskaźnik gęstości bazy noclegowej jest w *czeskiej części* Euroregionu (15,1), a wyraźnie niższy w *niemieckiej* i w *polskiej*; odpowiednio 3,9 i 3,8; najwyższa gęstość bazy noclegowej w *polskiej części* ma miejsce w Jeleniej Górze, w *czeskiej* w powiecie Jablonec nad Nisou, a w *niemieckiej* w Görlitz,
- w *polskiej części* Euroregionu najwięcej korzystających z noclegów odnotowano w miesiącach maj-sierpień.

TABL. 1/21/. WSKAŹNIKI INTENSYWNOŚCI RUCHU TURYSTYCZNEGO
TOURIST TRAFFIC DENSITY INDICES

Wyszczególnienie Specification	Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje index of tourist function	Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego Tourist traffic density indices					
		według Schnei- dera acc. to Schnei- der	według Char- vata acc. to Charvat	wyko- rzysta- nia poje- mności nocleg- owej accom- moda- tion utiliza- tion	gęstości ruchu traffic density	gęstości bazy nocleg- owej density of ac- com- modation facilities	rozwoju bazy nocleg- owej deve- lopment of ac- com- modation facilities
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART							
RAZEM1997	3,43	72,25	295,81	86,27	75,83	3,60	21,07
TOTAL2000	3,68	84,44	320,02	87,00	88,19	3,84	22,96
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat							
Jelenia Góra1997	1,80	60,65	175,24	97,41	639,76	18,98	33,71
.....2000	3,24	82,35	306,84	94,82	698,09	27,43	25,45
Powiaty: Poviats:							
bolesławiecki1997	0,58	24,56	36,69	63,12	17,03	0,40	42,26
.....2000	0,68	32,68	58,55	85,59	22,80	0,48	47,77
jaworski1997	0,67	14,78	44,20	65,75	14,03	0,64	21,98
.....2000	0,72	16,57	34,69	48,19	15,70	0,68	23,03
jeleniogórski1997	25,68	472,54	2153,76	83,86	490,83	26,68	18,40
.....2000	25,73	559,62	2300,87	89,42	595,74	27,39	21,75
kamienogórski1997	1,73	23,81	145,56	84,29	30,02	2,18	13,79
.....2000	1,71	20,79	104,49	61,23	25,99	2,13	12,18
lubąński1997	4,27	64,25	428,56	100,38	91,42	6,07	15,05
.....2000	5,02	82,70	446,37	88,94	116,69	7,08	16,48
lwówecki1997	0,69	12,35	61,72	89,78	9,03	0,50	17,96
.....2000	0,87	18,13	80,73	92,69	13,17	0,63	20,82
zgorzelecki1997	1,24	44,96	106,28	86,02	54,45	1,50	36,39
.....2000	1,07	38,89	70,98	66,10	46,76	1,29	36,22
złotoryjski1997	0,58	17,22	33,55	57,37	14,41	0,49	29,44
.....2000	0,41	16,38	26,97	66,57	13,62	0,34	40,43
żarski1997	0,49	25,59	57,85	117,50	18,90	0,36	51,97
.....2000	0,69	25,35	51,46	74,71	18,69	0,51	36,81
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu1997	0,10	0,66	6,76	68,67	1,00	0,15	6,67
Gminas from poviats out of the Euroregion2000	-	-	-	-	-	-	-

TABL. 1/21/. WSKAŹNIKI INTENSYWNOŚCI RUCHU TURYSTYCZNEGO (dok.)
TOURIST TRAFFIC DENSITY INDICES (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Wkaź- nik funkcji turys- tycznej Baret- je'a Baretje index of tourist function	Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego Tourist traffic density indices					
		według Schnei- dera acc. to Schnei- der	według Char- vata acc. to Charvat	wyko- rzys- ta- nia poje- mności nocle- gowej accom- moda- tion utiliza- tion	gęstości ruchu traffic density	gęstości bazy nocle- gowej density of ac- commo- dation facilities	rozwoju bazy nocle- gowej deve- lop- ment of accom- moda- tion facilities
CZĘŚĆ CZESKA CZECH PART							
RAZEM1997	7,52	10,27	.
TOTAL2000	11,08	181,45	763,32	68,89	247,58	15,12	16,38
Powiaty: Poviats:							
Česká Lípa1997	7,94	7,35	.
.....2000	11,28	155,37	610,62	54,13	145,13	10,54	13,77
Jablonec nad Nisou1997	8,82	19,43	.
.....2000	17,43	286,99	1263,75	72,5	630,04	38,26	16,47
Liberec1997	3,42	5,90	.
.....2000	4,25	79,92	383,41	90,23	137,67	7,32	18,81
Semily1997	19,54	21,13	.
.....2000	25,84	440,82	1749,02	67,69	474,99	27,84	17,06
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART							
RAZEM1997	2,01	62,82	181,17	90,05	110,55	3,54	31,22
TOTAL2000	2,32	78,26	210,82	90,71	131,61	3,91	33,67
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of poviat;							
Görlitz1997	1,22	49,08	97,37	79,95	478,21	11,87	40,30
.....2000	1,64	87,27	167,29	101,72	802,37	15,12	53,07
Hoyerswerda1997	0,82	33,76	85,53	104,75	199,81	4,83	41,36
.....2000	0,87	33,53	73,23	84,51	177,18	4,58	38,70
Powiaty: Poviats:							
Bautzen1997	1,64	53,79	134,27	81,63	90,93	2,78	32,71
.....2000	1,87	73,26	163,51	87,53	120,70	3,08	39,22
Löbau – Zittau1997	2,54	77,98	272,41	107,45	179,79	5,85	30,76
.....2000	3,28	97,94	326,51	99,44	217,89	7,31	29,83
Niederschlesischer Oberlausitzkreis1997	2,86	76,75	214,76	75,16	63,78	2,37	26,86
.....2000	2,68	72,82	202,12	75,38	57,68	2,12	27,16

TABL. 2/22/. TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
 TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące			
			I	II	III	IV
1.	RAZEM 1997	543099	36445	47379	35694	38761
	TOTAL 2000	631724	44660	49570	38013	47877
	Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat					
2.	Jelenia Góra 1997	56299	2728	2950	3043	3823
 2000	76092	4808	5804	4567	6863
	Powiaty: Poviats:					
3.	bolesławiecki 1997	22185	1131	1434	1814	1887
 2000	29713	1571	1942	2569	2180
4.	jaworski 1997	8154	358	402	426	494
 2000	9119	420	521	635	818
5.	jeleniogórski 1997	318548	23275	32955	20997	21639
 2000	374126	27891	31105	20724	26331
6.	kamiennogórski 1997	11886	686	704	396	912
 2000	10294	739	768	451	597
7.	lubański 1997	39129	2423	2606	2356	2612
 2000	49945	3692	3801	2261	4222
8.	lwówecki 1997	6413	497	343	288	636
 2000	9348	590	633	519	841
9.	zgorzelecki 1997	45633	3051	3221	3364	3575
 2000	39186	2790	2527	3243	3087
10.	złotoryjski 1997	8302	346	357	436	702
 2000	7843	536	487	654	731
11.	żarski 1997	26350	1938	2382	2563	2464
 2000	26058	1623	1982	2390	2207
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997	200	12	25	11	17
	Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	-	-	-	-	-

W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU
IN POLISH PART OF THE EUROREGION

Months								Lp. No.
V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
67546 71108	56591 66591	52158 64169	51789 68932	42531 56285	46585 49001	30539 34247	37081 41271	1.
5870 7770	5868 8054	5360 8252	4917 7918	4546 7144	6671 5362	5053 5442	5470 4108	2.
1993 2318	1919 2461	2160 3099	2149 3769	2043 3409	2354 2477	1929 2169	1372 1749	3.
645 979	763 977	648 886	716 908	1111 903	1011 832	779 804	801 436	4.
44126 46234	34358 41103	29378 36570	29478 40273	23319 31894	25423 28721	12958 17186	20642 26094	5.
2266 1350	1958 1006	1555 1642	1307 1429	725 791	575 714	370 330	432 477	6.
3969 5264	3555 5660	4006 5323	3961 5696	2791 4204	4085 4124	3831 2474	2934 3224	7.
800 1264	675 1184	586 1184	599 895	394 462	624 891	418 422	553 463	8.
3981 3304	4191 3469	4468 4254	4656 4645	4488 3699	3992 2918	3306 2892	3340 2358	9.
1102 881	835 788	807 602	1113 767	775 948	676 515	612 421	541 513	10.
2772 1744	2445 1889	3152 2357	2874 2632	2307 2831	1174 2447	1283 2107	996 1849	11.
22 -	24 -	38 -	19 -	32 -	- -	- -	- -	12.

TABL. 3/23/. TURYSŢI ZAGRANICZNI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ
FOREIGN TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące			
			I	II	III	IV
1.	RAZEM 1997	88122	3661	4823	4998	5313
	TOTAL 2000	99178	4540	4943	4649	8537
	Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat					
2.	Jelenia Góra 1997	22366	717	918	1034	1384
 2000	22121	484	755	460	2196
	Powiaty: Poviats:					
3.	bolesławiecki 1997	9874	312	572	650	970
 2000	12043	430	448	1105	1083
4.	jaworski 1997	1599	57	96	105	164
 2000	837	36	50	48	58
5.	jeleniogórski 1997	30910	1442	1760	1541	1394
 2000	35809	1877	2044	993	2813
6.	kamiennogórski 1997	1580	55	70	87	128
 2000	588	22	21	25	36
7.	lubański 1997	4222	66	189	134	174
 2000	6468	303	198	166	724
8.	lwówecki 1997	137	2		9	12
 2000	336	8	1	11	10
9.	zgorzelecki 1997	11333	739	921	984	698
 2000	8672	630	510	557	488
10.	złotoryjski 1997	1861	22	40	69	46
 2000	2194	28	13	140	264
11.	żarski 1997	4196	248	257	383	338
 2000	10110	722	903	1144	865
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997	44	1		2	5
	Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	-	-	-	-	-

TURYSTYKI W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU
ESTABLISHMENTS IN POLISH PART OF THE EUROREGION

<i>Months</i>								Lp. No.
V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
11366 10181	11549 12236	11360 11388	10253 12919	9244 10870	6857 7268	3129 5704	5569 5943	1.
2955 2121	3438 3209	3261 2784	2641 2650	2082 2336	1801 1356	670 2378	1465 1392	2.
1043 1220	898 1133	1182 1302	1011 1427	1044 1663	1135 957	650 790	407 485	3.
114 62	165 137	122 87	183 92	253 57	131 73	93 78	116 59	4.
4690 3859	4733 5428	3864 4138	3541 5322	3447 3897	1946 2382	429 804	2123 2252	5.
253 80	335 54	178 108	195 89	122 76	61 41	58 14	38 22	6.
507 1019	529 624	711 599	598 682	608 595	363 772	88 277	255 509	7.
19 12	9 48	4 85	5 71	47 30	10 41	8 13	12 6	8.
1024 825	849 700	1325 1144	1165 1218	1164 787	1054 584	677 602	733 627	9.
273 288	181 182	284 150	524 239	159 553	67 183	98 67	98 87	10.
478 695	400 721	421 991	387 1129	315 876	289 879	358 681	322 504	11.
10 -	12 -	8 -	3 -	3 -	- -	- -	- -	12.

TABL. 4/24/. UDZIELONE NOCLEGI W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU
 ACCOMMODATIONS PROVIDED IN POLISH PART OF THE EUROREGION

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące			
			I	II	III	IV
1.	RAZEM 1997 TOTAL 2000 Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat	2223477 2394289	168060 175508	238926 243459	124789 124762	106406 147766
2.	Jelenia Góra 1997 2000 Powiaty: Poviats:	162676 283525	8083 17458	7678 21240	6481 15727	9144 21857
3.	bolesławiecki 1997 2000	33139 53235	1413 3777	1746 4025	2335 4943	2461 2949
4.	jaworski 1997 2000	24392 19085	796 697	1398 861	861 819	972 1488
5.	jeleniogórski 1997 2000	1451895 1538180	125387 123484	192768 177207	90663 77326	66067 86714
6.	kamiennogórski 1997 2000	72654 51739	3771 3570	5970 4920	2348 1749	3934 2076
7.	lubański 1997 2000	260994 269579	15664 16439	17016 23152	10371 11133	10677 19404
8.	lwówecki 1997 2000	32051 41616	2011 1509	988 2515	592 1468	1458 2766
9.	zgorzelecki 1997 2000	107867 71519	6489 4195	6278 4786	6563 6287	7338 5139
10.	złotoryjski 1997 2000	16177 12914	497 1008	573 932	735 1283	1161 1302
11.	żarski 1997 2000	59572 52897	3904 3371	4357 3821	3797 4027	3132 4071
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997 Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	2060 -	45 -	154 -	43 -	62 -

Months								Lp. No.
V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
199104 222508	199205 222789	316633 358140	279595 331723	129872 185788	170094 136005	116934 96205	173859 149636	1.
13386 25901	15627 30204	16711 39136	14703 37120	12409 27890	21815 18060	17405 14658	19234 14274	2.
2773 2985	2936 3078	3069 6867	4560 9983	3175 4870	3512 3995	2701 2879	2458 2884	3.
1908 1430	2347 2138	2788 3216	3327 2301	3442 2193	2041 1706	2357 1322	2155 914	4.
140427 151110	130583 141320	211610 230219	184121 208454	77001 112135	85049 76700	44389 51140	103830 102371	5.
8247 3703	11282 4866	15971 13323	13158 9633	4042 3301	1708 2264	804 678	1419 1656	6.
14638 24033	17517 28457	38829 42874	33829 41187	11555 18097	34955 18575	29106 11379	26837 14849	7.
1927 3838	2281 2252	3342 8454	3917 6560	1516 2994	5361 3291	4669 2826	3989 3143	8.
9664 4977	9952 6363	11058 7511	10609 8462	10952 7579	9866 5357	9413 5651	9685 5212	9.
1951 1618	1897 1344	2367 843	1677 1151	1589 1299	1372 655	1162 647	1196 832	10.
3878 2913	4408 2767	10445 5697	9488 6872	3764 5430	4415 5402	4928 5025	3056 3501	11.
305 -	375 -	443 -	206 -	427 -	- -	- -	- -	12.

TABL. 5/25/. UDZIELONE NOCLEGI TURYSTOM ZAGRANICZNYM W POLSKIEJ
 ACCOMMODATIONS PROVIDED TO FOREIGN TOURISTS IN POLISH

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące			
			I	II	III	IV
1.	RAZEM 1997 TOTAL 2000 Miasto na prawach powiatu City with the status of poviats	266203 280605	13732 12905	16790 15076	13387 9351	12702 24838
2.	Jelenia Góra 1997 2000 Powiaty: Poviats:	62480 63745	3866 1919	3741 3013	2666 1065	3646 7069
3.	bolesławiecki 1997 2000	14107 15803	422 525	647 589	1020 1290	1260 1361
4.	jaworski 1997 2000	2613 2278	64 114	117 86	120 109	181 155
5.	jeleniogórski 1997 2000	128733 125087	6476 6820	9056 8246	6418 3382	5094 8692
6.	kamiennogórski 1997 2000	2784 2213	124 25	118 26	116 34	149 89
7.	lubański 1997 2000	24192 38745	514 1107	755 795	607 666	445 4965
8.	lwówecki 1997 2000	225 808	8 20	- 3	15 11	30 15
9.	zgorzelecki 1997 2000	17908 12433	1339 907	1442 807	1323 905	1034 783
10.	złotoryjski 1997 2000	3596 3662	34 55	66 24	110 166	79 476
11.	żarski 1997 2000	9367 15831	880 1413	848 1487	978 1723	759 1233
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997 Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	198 -	5 -	- -	14 -	25 -

CZĘŚCI EUROREGIONU
PART OF THE EUROREGION

Months								Lp. No.
V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
32060 27069	38052 36648	37220 34684	32827 38430	26425 32591	17084 20993	6882 10094	19042 17926	1.
7231 5648	10044 9743	9288 7947	7479 9019	5790 7079	4141 4973	1180 3340	3408 2930	2.
1604 1550	1452 1356	1445 1808	1631 1928	1571 1887	1470 1627	952 1167	633 715	3.
135 163	220 289	200 373	296 363	320 142	309 155	318 168	333 161	4.
18030 11376	19921 17725	17921 17215	15714 18574	12233 15307	5735 6176	1297 1650	10838 9924	5.
454 248	450 162	249 528	395 550	325 355	190 93	139 56	75 47	6.
1674 5466	3356 4787	5029 3287	4061 4032	3261 4432	2517 5423	435 1552	1538 2233	7.
42 37	16 139	6 162	5 167	55 85	12 80	12 65	24 24	8.
1525 1159	1201 1025	1959 1456	1834 1513	1790 1076	1698 901	1315 955	1448 946	9.
554 480	605 588	352 213	764 464	506 711	144 217	183 98	199 170	10.
759 942	763 834	739 1695	627 1820	549 1517	868 1348	1051 1043	546 776	11.
52 -	24 -	32 -	21 -	25 -	- -	- -	- -	12.

TABL. 6/26/. **STOPIEŃ WYKORZYSTANIA MIEJSC NOCLEGOWYCH W OBIEKTACH**
UTILIZATION OF BEDS IN % IN POLISH PART OF THE EUROREGION

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące			
			I	II	III	IV
1.	RAZEM 1997 TOTAL 2000 Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat	29,4 29,4	26,9 26,8	40,4 38,2	20,6 20,0	18,7 23,8
2.	Jelenia Góra 1997 2000 Powiaty: Poviats:	31,3 36,9	25,1 29,7	26,3 37,5	20,4 27,3	25,6 36,3
3.	bolesławiecki 1997 2000	30,6 38,4	18,1 34,7	24,7 38,8	28,4 44,5	31,0 31,4
4.	jaworski 1997 2000	27,6 19,5	19,3 9,5	38,1 12,5	14,3 11,2	17,1 21,1
5.	jeleniogórski 1997 2000	27,9 28,6	27,6 28,1	44,3 41,2	20,7 18,6	16,5 21,0
6.	kamiennogórski 1997 2000	32,4 25,4	21,6 19,5	32,8 28,1	13,2 10,3	20,3 27,8
7.	lubański 1997 2000	37,7 31,1	29,5 25,1	35,3 35,9	21,6 18,1	23,9 28,1
8.	lwówecki 1997 2000	29,1 32,6	24,0 11,9	12,9 22,8	7,8 16,1	18,0 23,9
9.	zgorzelecki 1997 2000	27,9 24,4	21,7 18,0	23,1 22,1	22,1 25,5	25,8 22,5
10.	złotoryjski 1997 2000	21,0 20,2	10,3 22,3	13,4 17,8	14,0 24,6	19,2 24,8
11.	żarski 1997 2000	40,2 26,0	34,2 22,7	42,2 28,9	32,9 27,1	28,1 26,6
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997 Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	25,2 -	4,8 -	18,3 -	4,6 -	6,9 -

TABL. 7/27/. **OBIEKTY TURYSTYCZNE WEDŁUG KATEGORII I ICH WYKORZYSTANIE**
TOURIST FACILITIES BY CATEGORY AND THEIR AND UTILIZATION OF

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Obiekty Facilities	Korzystający Tourists accommodated		Udzielone noclegi Acommodations provided	
			ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists
1.	Hotele <i>Hotels</i>	58	200901	70474	499746	194234
	kategorii:					
	category:					
2.	****	2	30030	16059	69220	41392
3.	***	18	91865	34175	221932	96269
4.	**	18	57174	15158	145217	38534
5.	*	20	21832	5082	63377	18039
6.	Motele <i>Motels</i>	5	22670	6619	26823	7723
	kategorii:					
	category:					
7.	**	4	21060	5940	25153	7044
8.	*	1	1610	679	1670	679
9.	Pensjonaty <i>Boarding houses</i>	82	42287	3174	197504	11633
	kategorii:					
	category:					
10.	***	3	2325	360	6619	1156
11.	**	23	13748	1214	63853	4834
12.	*	56	26214	1600	127032	5643
13.	Domy wycieczkowe <i>Excursion hostels</i>	9	4960	46	26861	140
	kategorii:					
	category:					
14.	II	3	2447	24	14418	30
15.	III	2	1365	-	7295	-
16.	bez kategorii	4	1148	22	5148	110
	<i>without category</i>					
17.	Schroniska młodzieżowe <i>Youth hostels</i>	17	27049	375	65762	943
	kategorii:					
	category:					
18.	I	2	3196	88	6235	90
19.	II	8	21460	239	52996	478
20.	III	5	2086	11	4761	14
21.	bez kategorii	2	307	37	1770	361
	<i>without category</i>					
22.	Kempingi <i>Camping sites</i>	7	2560	1566	7186	4323
	kategorii:					
	category:					
23.	**	3	1799	1429	4912	4082
24.	*	4	761	137	2274	241

W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU W 2000 R.

TOURIST FACILITIES IN POLISH PART OF THE EUROREGION IN 2000

Wynajęte pokoje Rooms let		Nominalna liczba noclegów Nominal number of accommodation	Nominalna liczba pokoi Nominal number of rooms	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w % Utilization of beds in %	Stopień wykorzystania pokoi w % Utilization of rooms in %	Lp. No.
ogółem total	w tym turyści zagraniczni of which foreign tourists					
283673	112232	1626713	824142	30,7	34,4	1.
42508	25759	170179	91358	40,7	46,5	2.
129792	56356	640191	340175	34,7	38,2	3.
79804	20304	527713	261696	27,5	30,5	4.
31569	9813	288630	130913	22,0	24,1	5.
14984	4212	89505	44546	30,0	33,6	6.
13984	3826	78833	39210	31,9	35,7	7.
1000	386	10672	5336	15,6	18,7	8.
83756	5973	927285	360849	21,3	23,2	9.
3008	522	38448	14165	17,2	21,2	10.
28449	2488	298772	117289	21,4	24,3	11.
52299	2963	590065	229395	21,5	22,8	12.
-	-	146498	-	18,3	-	13.
-	-	42555	-	33,9	-	14.
-	-	41536	-	17,6	-	15.
-	-	62407	-	8,2	-	16.
-	-	200648	-	32,8	-	17.
-	-	20516	-	30,4	-	18.
-	-	143199	-	37,0	-	19.
-	-	27918	-	17,1	-	20.
-	-	9015	-	19,6	-	21.
-	-	66412	-	10,8	-	22.
-	-	41995	-	11,7	-	23.
-	-	24417	-	9,3	-	24.

4. Wybrane aspekty organizacyjne i ekonomiczne turystyki

Definicje i objaśnienia

Informacje o podmiotach gospodarczych świadczących usługi turystyczne oraz prowadzących działalność w zakresie organizacji i obsługi ruchu turystycznego w części polskiej przedstawiono zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (spójną z Europejską Klasyfikacją Działalności) tj. według poszczególnych klas w ramach dwóch sekcji:

H: HOTELE I RESTAURACJE

klasy:

- 55.11 Hotele i motele z restauracjami. Klasa ta obejmuje: zapewnienie krótkotrwałego zakwaterowania w hotelach, motelach i zajazdach oraz usługi restauracyjne prowadzone w powiązaniu z zapewnieniem zakwaterowania
- 55.12 Hotele i motele bez restauracji
- 55.21 Schroniska młodzieżowe i górskie
- 55.22 Pola kempingowe wraz z polami dla samochodowych przyczep kempingowych
- 55.23 Inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania gdzie indziej nie sklasyfikowane (m.in. pensjonaty, domy wypoczynkowe, pokojeumeblowane, domy akademickie i bursy)
- 55.30 Restauracje
- 55.40 Bary (m.in. jadalnie, bary uniwersalne, szybkiej obsługi, przekąskowe, mleczne, bistra, kawiarnie, herbaciarnie, winiarnie i piwiarnie)
- 55.52 Punkty gastronomiczne (m.in. smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety w kinach, na stadionach itp.)

I: TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ

klasa

- 63.30 Działalność agencji turystycznych, pilotów i przewodników wycieczek; pozostała działalność związana z turystyką, gdzie indziej nie sklasyfikowana.

Dane o podmiotach gospodarczych świadczących usługi turystyczne oraz prowadzących działalność w zakresie organizacji i obsługi ruchu turystycznego w części niemieckiej zaprezentowano zgodnie z Klasyfikacją Działów Gospodarki, Edycja 1993 r. (Gliederung der Klassifikation der Wirtschaftszweige, Ausgabe 1993). Klasyfikacja ta jest zbliżona do Europejskiej Klasyfikacji Działalności i obejmuje:

- 55.11 Hotele, motele (Gasthöfe) i pensjonaty
- 55.12 Hotele garni (obiekty noclegowe oferujące z usług gastronomicznych tylko śniadanie)
- 55.21 Schroniska młodzieżowe i górskie
- 55.22 Kempingi
- 55.23 Pozostałe miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (ośrodki wypoczynkowe, feryjne i szkoleniowe; centra wypoczynkowe, domki i mieszkania letniskowe, kwatery prywatne)
- 55.30 Restauracje, kawiarnie, lodziarnie, bary
- 55.40 Pozostałe obiekty gastronomiczne
- 55.50 Kantyny i stołówki
- 55.52 Działalność instytucji dostarczających przygotowane w wytwórniach dania i napoje, do określonych instytucji np. towarzystw lotniczych lub grup osób na okolicznościowe imprezy np. śluby, święta
- 63.30 Biura podróży i agencje turystyczne, działalność przewodników i pilotów wycieczek

W tablicy o podmiotach prowadzących obiekty noclegowe ujęto te podmioty, które prowadzą działalność w klasach 55.11, 55.12, 55.21, 55.22 i 55.23

Dane o strukturze **wydatków poniesionych w Polsce** przez cudzoziemców i przez Polaków w krajach graniczących z Polską pochodzą z badania ankietowego ruchu granicznego cudzoziemców opuszczających Polskę i Polaków powracających z zagranicy.

Badanie prowadzone było przez Główny Urząd Statystyczny na wybranych przejściach granicznych przez 14 wybranych dni w I i II półroczu 2000 r. Metoda doboru dni i przejść granicznych zarówno w przypadku cudzoziemców jak i Polaków była jednakowa.

Ankietyzacją byli objęci cudzoziemcy opuszczający Polskę i Polacy powracający do kraju samochodami osobowymi, autokarami, środkami komunikacji morskiej i piesi. Do osób przekraczających granicę pieszo, zaliczono również rowerzystów i osoby na wózkach inwalidzkich.

Ankieta dla cudzoziemców zawierała pytania o wydatki na zakup towarów według 20 grup asortymentowych, z których 11 dotyczyło żywności, ankieta dla Polaków – 22 grupy asortymentowe, w tym 10 żywnościowych. Ponadto pytano o wydatki na inne cele, w tym na noclegi i usługi gastronomiczne.

Treść ankiety była zróżnicowana w zależności od granicy oraz sposobu jej przekraczania, tzn. samochodem lub pieszo.

Przekraczający granicę pojazdami samochodowymi odpowiadali dodatkowo na pytania dotyczące czasu ich pobytu, liczby osób jadących samochodem, odległości zamieszkania od granicy oraz odległości od granicy miejsca, w którym dokonali zakupów.

Komentarz analityczny

- ❑ liczba podmiotów gospodarczych świadczących usługi turystyczne w *polskiej części Euroregionu* wzrosła w latach 1997-2000 o 17,7%; prawie $\frac{1}{3}$ podmiotów prowadzi działalność na terenie powiatu jeleniogórskiego; w *niemieckiej części Euroregionu* liczba tych podmiotów wzrosła o 1,5%,
- ❑ niemal wszystkie (96,8%) podmioty prowadzące działalność w zakresie organizacji i obsługi ruchu turystycznego w *polskiej części Euroregionu* zatrudniają nie więcej niż 9 osób,
- ❑ turyści czescy (zarówno piesi jak i zmotoryzowani) dokonują w Polsce wydatków niemal w całości przeznaczonych na zakup towarów – głównie żywnościowych; zmotoryzowani turyści niemieccy przeznaczają na zakup towarów ok. $\frac{3}{4}$ wydatków dokonywanych w Polsce, natomiast piesi turyści niemieccy przeznaczają na ten cel ok. 90% wydatków,
- ❑ polscy turyści piesi (zarówno przekraczający granicę południową jak i zachodnią) niemalże całość (98-99%) wydatków dokonywanych u sąsiadów za granicą przeznaczają na zakup towarów.

TABL. 1/28/. **PRZYKŁADOWE CENY WYBRANYCH USŁUG TURYSTYCZNYCH
W SZKLARSKIEJ PORĘBIE, HARRACHOVIE I BAUTZEN W 2001 R.**
*PRICES OF SELECTED TOURIST SERVICES IN SZKLARSKA PORĘBA,
HARRACHOV AND BAUTZEN IN 2001*

Wyszczególnienie Specification	Szklarska Poręba		Harrachov		Bautzen	
	w zł	in zł	w Kč	in Kč	w DM	in DM
Nocleg w pokoju dwuosobowym: <i>Accommodation in double room:</i>						
hotel***	160,00	^a	700,00	^a	130,00	
hotel ***						
pensjonat.....	25,00		600,00		100,00	
boarding house						
schronisko turystyczne	24,00	^b	150,00	^b	.	
shelter						
Miejsce na campingu (1nocleg, 1 osoba) <i>Camping site (person per night)</i>	5,00		60,00		.	
Obiad w restauracji (zupa pomidorowa, kotlet schabowy, ziemniaki, surówka) <i>Standard restaurant meal (tomato soup, pork chop, potatos, salad)</i>	26,00		120,00		20,00	
Karnet na wyciąg narciarski: <i>Ski lift card:</i>						
1-dniowy dla osoby dorosłej	62,00		420,00		-	
adult, one-day						
1-dniowy dla dziecka	39,00		330,00		-	
child, one-day						
tygodniowy dla osoby dorosłej	341,00		2440,00		-	
adult, week						
tygodniowy dla dziecka.....	230,00		1900,00		-	
child, week						
1 litr benzyny bezołowiowej 95 okt..... <i>Unleaded petrol 95 per l</i>	3,19		26,90		1,87	^c

^a Cena ze śniadaniem. ^b W pokoju bez umywalki. ^c Średnia cena w Saksonii.

^a Bed and breakfast. ^b Room without washing facilities. ^c Average price for Saxony.

TABL. 2/29/. **PODMIOTY GOSPODARCZE^a ŚWIADCZĄCE USŁUGI TURYSTYCZNE**
ENTITIES^a PROVIDING TOURIST SERVICES BY POVIATS

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Hotele i motele z restaura- cjami <i>Hotels and motels with restaurants</i>	Hotele i motele bez restauracji <i>Hotels and motels without restaurants</i>	Schroniska młodzie- żowe i górskie <i>Youth hostels and shelters</i>
CZĘŚĆ POLSKA					
1.	RAZEM 1997	2195	92	9	26
	TOTAL 2000	2584	111	14	22
	Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>				
2.	Jelenia Góra 1997	301	8	-	3
 2000	416	10	1	3
	Powiaty: <i>Poviats:</i>				
3.	bolesławiecki 1997	152	6	-	-
 2000	154	5	-	-
4.	jaworski 1997	112	5	1	1
 2000	173	5	2	1
5.	jeleniogórski 1997	704	38	7	14
 2000	773	45	8	11
6.	kamienogórski 1997	126	4	-	2
 2000	134	5	-	1
7.	lubański 1997	144	12	-	1
 2000	159	10	1	1
8.	lwówecki 1997	89	1	-	3
 2000	97	3	-	3
9.	zgorzelecki 1997	214	2	-	1
 2000	234	3	-	1
10.	złotoryjski 1997	67	3	-	1
 2000	120	10	1	1
11.	żarski 1997	240	13	1	-
 2000	276	15	1	-
12.	Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997	46	-	-	-
	<i>Gminas from poviats out of the Euroregion</i> 2000	48	-	-	-

^a Zarejestrowane w systemie REGON. ^b Łącznie z polami dla samochodowych przyczep kempingo-

^a Registered in the REGON system. ^b Including caravanning sites. ^c Not classified otherwise.

WEDŁUG POWIATÓW

Pola kempingowe ^b <i>Camping sites^b</i>	Inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania ^c <i>Other short stay accommodation facilities^c</i>	Restauracje <i>Restaurants</i>	Bary <i>Bars</i>	Punkty gastronomiczne <i>Food stands</i>	Agencje turystyczne, piloci, i przewodnicy wycieczek <i>Tourist agencies, guides, tour guides</i>	Lp. No.
--	---	-----------------------------------	---------------------	---	--	---------

POLISH PART

6	402	162	802	538	158	1.
10	460	182	1003	607	175	
1	14	28	122	76	49	2.
1	27	35	167	109	63	
-	8	16	75	38	9	3.
-	11	15	69	47	7	
1	3	8	63	25	5	4.
1	3	11	98	43	9	
2	322	32	141	97	51	5.
3	357	39	144	116	50	
1	10	5	67	35	2	6.
1	15	6	71	31	4	
1	24	14	44	42	6	7.
1	26	19	57	37	7	
-	1	6	38	35	5	8.
1	4	5	44	31	6	
-	19	16	93	71	12	9.
1	15	16	113	71	14	
-	-	3	36	23	1	10.
1	-	5	53	46	3	
-	1	29	99	83	14	11.
-	2	27	162	59	10	
-	-	5	24	13	4	12.
-	-	4	25	17	2	

wych.^c Gdzie indziej nie sklasyfikowane.

TABL. 2/29/. **PODMIOTY GOSPODARCZE^a ŚWIADCZĄCE USŁUGI TURYSTYCZNE**
ENTITIES^a PROVIDING TOURIST SERVICES BY POWIATS (cont).

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Hotele i motele z restaura- cjami Hotels and motels with restaurants	Hotele i motele bez restauracji Hotels and motels without restaurants	Schroniska młodzie- żowe i górskie Youth hostels and shelters
CZEŚĆ NIEMIECKA					
1.	RAZEM 1997	1265	280	7	-
	TOTAL 1999	1284	271	5	-
	Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of powiat:				
2.	Görlitz 1997	.	19	-	-
 1999	147	.	.	-
3.	Hoyerswerda 1997	.	11	-	-
 1999	98	.	-	-
	Powiaty: Poviats:				
4.	Bautzen 1997	380	.	.	-
 1999	394	.	.	-
5.	Löbau – Zittau 1997	381	.	.	-
 1999	389	.	.	-
6.	Niederschlesischer Oberlausitzkreis 1997	295	.	.	-
 1999	256	.	-	-

^a Zarejestrowane w systemie REGON. ^b Łącznie z polami dla samochodowych przyczep kempingo-

^a Registered in the REGON system. ^b Including caravanning sites. ^c Not classified otherwise.

WEDŁUG POWIATÓW (dok.).

Pola kempingowe ^b <i>Camping sites^b</i>	Inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania ^c <i>Other short stay accommodation facilities^c</i>	Restauracje <i>Restaurants</i>	Bary <i>Bars</i>	Punkty gastronomiczne <i>Food stands</i>	Agencje turystyczne, piloci, i przewodnicy wycieczek <i>Tourist agencies, guides, tour guides</i>	Lp. No.
--	---	-----------------------------------	---------------------	---	--	---------

GERMAN PART

.	16	643	.	.	53	1.
5	17	688	231	6	61	
-	.	78	15	-	5	2.
-	.	95	15	-	10	
-	-	51	.	-	.	3.
-	-	62	16	.	10	
-	.	174	79	.	.	4.
.	.	195	72	.	15	
-	.	197	70	.	19	5.
.	.	204	71	.	19	
.	.	143	75	.	.	6.
.	.	132	57	-	7	

wych. ^c Gdzie indziej nie sklasyfikowane.

TABL. 3/30/. PODMIOTY GOSPODARCZE ŚWIADCZĄCE USŁUGI TURYSTYCZNE
WEDŁUG LICZBY ZATRUDNIONYCH W POLSKIEJ CZĘŚCI
EUROREGIONU

Stan w dniu 31 XII

ENTITIES PROVIDING TOURIST SERVICES BY NUMBER OF EMPLOYEES
IN POLISH PART OF THE EUROREGION

As of 31 XII

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Według liczby zatrudnionych <i>By number of employees</i>			
		0-9	10-49	50-249	250 i wię- cej <i>and more</i>
RAZEM 1997	2195	2122	64	9	-
TOTAL 2000	2584	2501	74	8	1
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>					
Jelenia Góra 1997	301	287	10	4	-
..... 2000	416	398	15	3	-
Powiaty: <i>Poviats:</i>					
bolesławiecki 1997	152	145	7	-	-
..... 2000	154	147	7	-	-
jaworski 1997	112	110	2	-	-
..... 2000	173	171	2	-	-
jeleniogórski 1997	704	679	21	4	-
..... 2000	773	748	21	4	-
kamiennogórski 1997	126	125	1	-	-
..... 2000	134	132	2	-	-
lubański 1997	144	141	3	-	-
..... 2000	159	156	3	-	-
lwówecki 1997	89	88	1	-	-
..... 2000	97	95	2	-	-
zgorzelecki 1997	214	205	8	1	-
..... 2000	234	226	6	1	1
złotoryjski 1997	67	65	2	-	-
..... 2000	120	116	4	-	-
żarski 1997	240	231	9	-	-
..... 2000	276	264	12	-	-
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu 1997	46	46	-	-	-
Gminas from poviats out of the Euroregion 2000	48	48	-	-	-

TABL. 4/31/. **PODMIOTY GOSPODARCZE ŚWIADCZĄCE USŁUGI TURYSTYCZNE
WEDŁUG FORM ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH**
Stan w dniu 31 XII
**ENTITIES PROVIDING TOURIST SERVICES BY LEGAL-ORGANIZATIONAL
FORMS**
As of 31 XII

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor publicz- ny <i>Public sector</i>	Sektor prywatny		<i>Private sector</i>	
			ogółem <i>total</i>	spółki <i>compa- nies</i>	osoby fizyczne <i>natural persons</i>	pozostałe <i>others</i>
CZĘŚĆ POLSKA POLISH PART						
RAZEM1997	2195	39	2156	278	1841	37
TOTAL2000	2584	41	2543	359	2133	51
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>						
Jelenia Góra1997	301	5	296	66	229	1
.....2000	416	9	407	76	330	1
Powiaty: <i>Poviats:</i>						
bolesławiecki1997	152	1	151	20	131	-
.....2000	154	2	152	18	134	-
jaworski1997	112	2	110	16	94	-
.....2000	173	1	172	44	124	4
jeleniogórski1997	704	21	683	72	608	3
.....2000	773	15	758	94	662	2
kamienogórski1997	126	1	125	23	102	-
.....2000	134	1	133	19	114	-
lubański1997	144	4	140	23	117	-
.....2000	159	4	155	26	129	-
lwówecki1997	89	2	87	9	78	-
.....2000	97	3	94	8	86	-
zgorzelecki1997	214	2	212	30	182	-
.....2000	234	3	231	32	199	-
złotoryjski1997	67	1	66	8	58	-
.....2000	120	3	117	24	89	4
żarski1997	240	-	240	10	197	33
.....2000	276	-	276	15	221	40
Gminy z powiatów nie należących do Euroregionu1997	46	-	46	1	45	-
Gminas from poviats out of the Euroregion2000	48	-	48	3	45	-

TABL. 4/31/. **PODMIOTY GOSPODARCZE ŚWIADCZĄCE USŁUGI TURYSTYCZNE
WEDŁUG FORM ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

ENTITIES PROVIDING TOURIST SERVICES BY LEGAL-ORGANIZATIONAL
FORMS (cont.)

As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Sektor publiczny Public sector	Sektor prywatny Private sector	
			ogółem total	w tym spółki of which companies
CZĘŚĆ NIEMIECKA GERMAN PART				
RAZEM 1997	1265	-	1128	40
TOTAL 1999	1284	-	1145	39
Miasta na prawach powiatu: Cities with the status of powiat				
Görlitz 1997	.	-	102	.
..... 1999	147	-	126	4
Hoyerswerda 1997	.	-	79	.
..... 1999	98	-	89	4
Powiaty: Poviats:				
Bautzen 1997	380	-	336	18
..... 1999	394	-	357	16
Löbau – Zittau 1997	381	-	350	7
..... 1999	389	-	353	8
Niederschlesischer				
Oberlausitzkreis..... 1997	295	-	261	8
..... 1999	256	-	220	7

TABL. 5/32/. **PODMIOTY PROWADZĄCE OBIEKTY NOCLEGOWE WEDŁUG FORM ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH W POLSKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU**

Stan w dniu 31 XII

ENTITIES CONDUCTING HOTELS BY LEGAL-ORGANIZATIONAL FORMS IN POLISH PART OF THE EUROREGION

As of 31 XII

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor publiczny <i>Public sector</i>	Sektor prywatny		<i>Private sector</i>	
			ogółem <i>total</i>	spółki <i>companies</i>	osoby fizyczne <i>natural persons</i>	pozostali <i>others</i>
RAZEM1997	535	36	499	79	416	4
TOTAL2000	617	37	580	115	461	4
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>						
Jelenia Góra1997	26	3	23	10	12	1
.....2000	42	6	36	11	24	1
Powiaty: <i>Poviats:</i>						
bolesławiecki1997	14	1	13	5	8	-
.....2000	16	2	14	4	10	-
jaworski1997	11	2	9	2	7	-
.....2000	12	1	11	5	6	-
jeleniogórski1997	383	20	363	37	324	2
.....2000	424	15	409	57	350	2
kamiennogórski1997	17	1	16	3	13	-
.....2000	22	1	21	5	16	-
lubański1997	38	4	34	13	21	-
.....2000	39	4	35	12	23	-
lwówecki1997	5	2	3	-	3	-
.....2000	11	3	8	1	7	-
zgorzelecki1997	22	2	20	3	17	-
.....2000	20	3	17	4	13	-
złotoryjski1997	4	1	3	1	2	-
.....2000	13	2	11	8	3	-
żarski1997	15	-	15	5	9	1
.....2000	18	-	18	8	9	1

TABL. 6/33/. STRUKTURA WYDATKÓW PONIESIONYCH W POLSCE PRZEZ CUDZOZIEMCÓW W 2000 R.

STRUCTURE OF EXPENDITURE BORNE BY FOREIGNERS
IN POLAND IN 2000

Wyszczególnienie Specification	Wydatki ogółem Expen- diture	Zakupy towarów Purchases of goods			Pozostałe wydatki Other expenditure		
		razem total	towary żywno- ściowe food- stuff	towary nieżyw- nościo- we non- food- stuff	razem total	w tym na of which for	
						noclegi accom- moda- tions	usługi gastro- nomicz- ne catering services
		w procentach			in percent		
CUDZOZIEMCY ZMOTORYZOWANI MOTORIST FOREIGNERS							
GRANICA POŁUDNIOWA..... SOUTH BORDER	100,0	93,1	15,4	77,7	6,9	1,7	3,7
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	93,4	18,1	75,3	6,6	1,2	2,9
w tym Jakuszyce..... of which Jakuszyce	100,0	95,6	12,5	83,1	4,4	1,7	2,7
w tym przez turystów z Czech of which by tourists from Czech Rep.	100,0	96,5	17,5	79,0	3,5	0,6	1,7
GRANICA ZACHODNIA WEST BORDER	100,0	71,9	22,7	49,2	28,1	5,4	7,4
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	59,9	13,3	46,6	40,1	5,9	6,4
w tym Zgorzelec..... of which Zgorzelec	100,0	60,2	13,3	46,9	39,8	6,2	6,7
w tym przez turystów z Niemiec..... of which by tourists from Germany	100,0	72,9	23,0	49,9	27,1	5,2	7,3
CUDZOZIEMCY PIESI PEDESTRIAN FOREIGNERS							
GRANICA POŁUDNIOWA..... SOUTH BORDER	100,0	98,4	26,7	71,7	1,6	0,4	0,8
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	100,0	39,4	60,6	0,0	-	0,0
w tym przez turystów z Czech of which by tourists from Czech Rep.	100,0	99,9	29,2	70,7	0,1	0,0	0,1

TABL. 6/33/. STRUKTURA WYDATKÓW PONIESIONYCH W POLSCE PRZEZ CUDZOZIEMCÓW W 2000 R. (dok.)

STRUCTURE OF EXPENDITURE BORNE BY FOREIGNERS IN POLAND IN 2000 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Wydatki ogółem Expenditure	Zakupy towarów Purchases of goods			Pozostałe wydatki Other expenditure		
		razem total	towary żywno- ściowe food- stuff	towary nieżyw- nościowe non- food- stuff	razem total	w tym na of which for	
						noclegi accom- moda- tions	usługi gastro- nomiczne catering services
		w procentach			in percent		

CUDZOZIEMCY PIESI (dok.)
PEDESTRIAN FOREIGNERS (cont.)

GRANICA ZACHODNIA..... WEST BORDER	100,0	89,1	40,2	48,9	10,9	0,6	2,9
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	91,1	38,4	52,7	8,9	0,0	1,3
w tym Zgorzelec..... of which Zgorzelec	100,0	91,1	38,5	52,6	8,9	0,0	1,3
w tym przez turystów z Niemiec..... of which by tourists from Germany	100,0	89,1	40,3	48,8	10,9	0,6	3,0

CUDZOZIEMCY WYJEŹDŻAJĄCY KOLEJĄ
FOREIGNERS TRAVELLING ABROAD BY RAILWAY

GRANICA POŁUDNIOWA..... SOUTH BORDER	100,0	47,0	9,0	38,0	53,0	16,3	28,3
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	37,3	14,8	22,5	62,7	9,2	21,6
w tym przez turystów z Czech of which by tourists from Czech Rep.	100,0	57,9	6,5	51,4	42,1	12,6	16,0
GRANICA ZACHODNIA..... WEST BORDER	100,0	39,5	19,8	19,7	60,5	25,7	20,5
w tym woj. dolnośląskie of which dolnośląskie voivodship	100,0	24,5	8,0	16,5	75,5	17,2	16,4
w tym przez turystów z Nie- miec..... of which by tourists from Germany	100,0	38,8	19,2	19,6	61,2	25,2	20,0

TABL. 7/34/. STRUKTURA WYDATKÓW PONIESIONYCH PRZEZ POLAKÓW
W KRAJACH GRANICZĄCYCH Z POLSKĄ W 2000 R.
STRUCTURE OF EXPENDITURE BORNE BY POLISH CITIZENS
IN COUNTRIES BORDERING POLAND IN 2000

GRANICA BORDER	Wydatki ogółem Expen- diture	Zakupy towarów Purchases of goods			Pozostałe wydatki Other expenditure		
		razem total	towary żywno- ściowe food- stuff	towary nieżywno- ściowe non- food- stuff	razem total	w tym na of which for	
						noclegi accom- moda- tions	usługi gastro- nomicz- ne catering services
		w procentach			in percent		
OGÓŁEM TOTAL							
POŁUDNIOWA..... SOUTH	100,0	62,4	54,4	8,0	37,6	15,8	16,6
ZACHODNIA WEST	100,0	84,4	31,4	53,0	15,6	8,9	5,6
ZMOTORYZOWANI MOTORISTS							
POŁUDNIOWA..... SOUTH	100,0	43,9	35,0	8,9	56,1	23,5	24,7
ZACHODNIA WEST	100,0	83,2	30,7	52,5	16,8	9,6	6,0
PIESI PEDESTRIANS							
POŁUDNIOWA..... SOUTH	100,0	99,0	92,9	6,1	1,0	0,1	0,8
ZACHODNIA WEST	100,0	98,3	40,3	58,0	1,7	0,1	1,0
PASAŻEROWIE KOLEI RAILWAY PASSENGERS							
POŁUDNIOWA..... SOUTH	100,0	26,1	17,3	8,8	73,9	35,2	31,5
ZACHODNIA WEST	100,0	66,7	20,8	45,9	33,3	20,1	11,0

5. Wybrane miejscowości turystyczne w Euroregionie

5.1. Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój

Jelenia Góra

Jelenia Góra położona jest w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego w centrum rozległej śródgórskiej kotliny, otoczonej zwartymi masywami górskimi Rudaw Janowickich, Gór Kaczawskich, Gór Izerskich i Karkonoszy.

To największe miasto w polskiej części Euroregionu, zajmuje zróżnicowany fizjograficznie obszar 109 km², położone jest na wysokości od 330 do 575 m n.p.m.

Początki Jeleniej Góry sięgają czasów piastowskich, legenda przypisuje założenie miasta w 1108 roku Bolesławowi Krzywoustemu. Prawa miejskie i związane z tym przywileje otrzymała Jelenia Góra w 1288 r. z rąk książąt świdnicko-jaworskich, pod panowaniem których przeżyła swój pierwszy okres pomyślnego rozwoju. W drugiej połowie XVI w. w mieście i okolicach na dużą skalę rozwinęła się produkcja płócien lnianych, dzięki czemu Jelenia Góra stała się jednym z najzamożniejszych miast Dolnego Śląska. Kolejnym okresem ożywienia gospodarczego w mieście i regionie był wiek XIX, w którym nastąpił rozwój przemysłu a także turystyki.

Dominująca w mieście funkcja przemysłowa (przemysły: farmaceutyczny, szklarski, narzędziowy, maszynowy i włókienniczy) ulega stopniowemu ograniczeniu na rzecz szeroko rozumianej funkcji turystyczno-uzdrowiskowej i usługowej związanej z położeniem miasta i jego walorami. Uzdrowisko Cieplice Śląskie Zdrój w Jeleniej Górze należy do najstarszych w Polsce. Według legendy, pierwsze gorące źródła zostały tu odkryte już w XII w. przez Bolesława Wysokiego – potomka Bolesława Krzywoustego. W XVI w. uzdrowisko to przyciągało kuracjuszy z całej niemal Europy. Tutejsze źródła termalne wspomagają leczenie schorzeń reumatycznych, ortopedyczno-urazowych, neurologicznych, urologicznych oraz chorób kobiecych. Dla dalszego rozwoju uzdrowiska i całego miasta ogromne znaczenie mają nowo odkryte kolejne zasoby wód termalnych.

Bogata przeszłość miasta pozostawiła ciekawe zabytki budownictwa miejskiego, sakralnego i obronnego. Wizytówką Jeleniej Góry jest rynek otoczony pierzejami 55 mieszczkańskich kamieniczek, z barokowymi i rokokowymi fasadami, z zachowaną kompletną zabudową podcieniową zwaną arkadami. Na rynku znajduje się wybudowany w 1747 r. w stylu klasycystycznym ratusz – siedziba władz miasta. Obok ratusza, w miejscu dawnej studni miejskiej, stoi pomnik Neptuna upamiętniający dawne kontakty kupców jeleniogórskich z krajami zamorskimi. Wśród zabytków

staromiejskiej zabudowy, obok rynku, na uwagę zasługują *fragmenty XIV-wiecznych fortyfikacji* - murów oraz wież obronnych: Wieża Bramy Zamkowej, Baszta Grodzka oraz Wieża i Brama Wojanowska.

Wśród licznych obiektów sakralnych na szczególną uwagę zasługują: poświęcony patronom Jeleniej Góry, wzniesiony w stylu gotyckim, w latach 1304-1346 *Kościół św. Erazma i Pankracego*, przyciągający swym ogromem i wspaniałymi organami, *Kościół p.w. Podwyższenia św. Krzyża* wzniesiony w 1718 roku przez ewangelików jako jeden z sześciu „Kościółów Łaski” na Śląsku oraz *Kościół św. Jana Chrzciciela* wraz z zespołem poklasztornym zakonu cystersów - dawnych gospodarzy uzdrowiska. Kościół posiada bardzo bogate wyposażenie rokokowe, w ołtarzu głównym znajduje się obraz Michała Willmanna, zwanego śląskim Rafaellem.

Na terenie miasta, na skalistym wzgórzu znajdują się ruiny niezwykle malowniczo położonego *XIV-wiecznego zamku obronnego Chojnik*. Zamek wybudował książę z linii Piastów świdnicko-jaworskich Bolko II. Kolejnymi właścicielami budowli był ród Schaffgotschów, który dokonał rozbudowy obiektu w duchu renesansu. W 1675 r. zamek spłonął.

W podgórskim osiedlu należącym do Jeleniej Góry – Jagniątkowie – mającym charakter wczasowiska, znajduje się wybudowana w stylu secesyjnym na początku XX w. *willa niemieckiego dramaturga, laureata nagrody Nobla, Gerharta Hauptmanna*, obecnie muzeum poświęcone pisarzowi. Stąd prowadzą szlaki turystyczne do największych atrakcji Karkonoszy – polodowcowych Śnieżnych Kotłów i Czarnego Kotła Jagniątkowskiego.

Atrakcją kulturalną Jeleniej Góry przyciągającą corocznie wielu turystów jest m.in. Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych oraz Jeleniogórskie Spotkania Teatralne – imprezy organizowane przez Teatr im. C.K. Norwida.

TABL. 1/35/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W JELENIEJ GÓRZE
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN JELENIA GÓRA

Wyszczególnienie Specification		Obiekty turystyczne Tourist facilities	Miejsca noclegowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
		stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagraniczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turytom zagranicznym of which foreign tourists
OGÓŁEM	1997	23	1670	56299	22366	162676	62480
TOTAL	2000	36	2990	76092	22121	283525	63745
w tym: of which:							
Hotele	1997	7	859	44597	20649	101109	57296
Hotels	2000	7	858	42981	19654	109668	54157
Pensjonaty	1997	1	18	754	48	1356	146
Boarding houses	2000	2	68	2115	137	6484	553
Domy wycieczkowe	1997	1	52	1328	49	2317	116
Excursion hostels	2000	2	111	767	-	7298	-
Schroniska	1997	1	35	39	-	78	-
Shelters	2000	-	-	-	-	-	-
Schroniska młodzieżowe	1997	1	56	4007	131	8919	145
Youth hostels	2000	1	52	2709	56	6001	116
Ośrodki wczasowe ^a	1997	-	-	367	23	1514	90
Holiday centres ^a	2000	4	228	3653	-	23542	-
Ośrodki kolonijne	1997	-	-	62	-	156	-
Holiday camp	2000	1	150	502	-	11764	-
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	1997	1	174	518	460	1554	1380
Public tourist cottages	2000	1	69	122	80	551	367
Kempingi	1997	1	150	877	768	1966	1684
Camping sites	2000	2	200	1618	1353	4560	3934
Pokoje gościnne (kwatery prywatne)	1997	6	47	224	66	1381	309
Private lodgings	2000	x	x	x	x	x	x
Zakłady uzdrowiskowe	1997	x	x	x	x	x	x
Health resort homes	2000	1	195	7700	543	66667	3752
Pozostałe obiekty	1997	4	279	2109	156	15079	1156
Other facilities	2000	14	1005	12528	203	42182	582

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 2/36/. WYKORZYSTANIE BAZY NOCLEGOWEJ W JELENIEJ GÓRZE
 UTILIZATION OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
 IN JELENIA GÓRA

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące Months					
		I	II	III	IV	V	VI
Korzystający z noclegów.. 1997	56299	2728	2950	3043	3823	5870	5868
Tourists accommodated 2000	76092	4808	5804	4567	6863	7770	8054
w tym turyści							
zagraniczni 1997	22366	717	918	1034	1384	2955	3438
of which foreign 2000	22121	484	755	460	2196	2121	3209
tourists							
Udzielone noclegi 1997	162676	8083	7678	6481	9144	13386	15627
Accommodations pro- 2000	283525	17458	21240	15727	21857	25901	30204
vided							
w tym turystom							
zagranicznym 1997	62480	3866	3741	2666	3646	7231	10044
of which foreign 2000	63745	1919	3013	1065	7069	5648	9743
tourists							
Stopień wykorzystania miejsc							
noclegowych w % 1997	31,3	25,1	26,3	20,4	25,6	30,4	36,4
Utilization of beds in % 2000	36,9	29,7	37,5	27,3	36,3	38,0	43,7

(dok.) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Miesiące (dok.) Months (cont.)					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korzystający z noclegów.. 1997	5360	4917	4546	6671	5053	5470
Tourists accommodated 2000	8252	7918	7144	5362	5442	4108
w tym turyści						
zagraniczni 1997	3261	2641	2082	1801	670	1465
of which foreign 2000	2784	2650	2336	1356	2378	1392
tourists						
Udzielone noclegi 1997	16711	14703	12409	21815	17405	19234
Accommodations pro- 2000	39136	37120	27890	18060	14658	14274
vided						
w tym turystom						
zagranicznym 1997	9288	7479	5790	4141	1180	3408
of which foreign 2000	7947	9019	7079	4973	3340	2930
tourists						
Stopień wykorzystania miejsc						
noclegowych w % 1997	33,8	29,5	27,5	40,9	33,9	35,3
Utilization of beds in % 2000	46,6	45,4	37,6	32,7	29,1	26,9

TABL. 3/37/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH W JELENIEJ GÓRZE**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES IN JELENIA GÓRA
As of 31 VII

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	W tym <i>Of which</i>				
		hotele <i>hotels</i>	motele <i>motels</i>	pensjo- naty <i>boarding houses</i>	ośrodki wczaso- we ^a <i>holiday centres^a</i>	kempingi <i>camping sites</i>
Restauracje1997	6	5	-	-	-	-
<i>Restaurants</i> 2000	7	5	-	1	-	-
Bary i kawiarnie1997	143	41	3	25	38	2
<i>Bars and cafe</i> 2000	154	41	3	27	41	3
Stołówki1997	4	-	-	1	-	-
<i>Canteens</i> 2000	11	-	-	1	2	-
Punkty gastronomiczne1997	2	-	-	-	-	1
<i>Food stands</i> 2000	4	-	-	-	-	1

^a Bez kwatery prywatnych.^a *Excluding private lodgings.*

Karpacz

Karpacz położony u stóp Śnieżki - najwyższego szczytu Karkonoszy - jest popularnym ośrodkiem wczasowo-turystycznym i sportów zimowych. Zlokalizowany w dolinie Łomnicy i jej dopływów należy do najwyższej położonych miast w Polsce (480 - 885 m n.p.m.). Ośią tej niewielkiej miejscowości (5,6 tys. mieszkańców) jest kręty wododziałowy grzbiet zwany Krzywą Górą, którym biegnie wspinająca się malowniczymi serpentynami główna ulica miasta. Podstawowym atutem miasta i jego okolic są urzekające pięknem Karkonosze wraz z osobliwą fauną i florą oraz charakterystycznymi dla tych gór granitowymi skałkami o fantastycznych kształtach.

Karpacz ma swoją długą historię, początkami sięgającą czasów średniowiecza, kiedy to pojawili się w tej okolicy legendarni poszukiwacze skarbów ziemi - Waloni. Poszukiwano tu złota, srebra, ołowiu i rud żelaza, których przetwórstwu towarzyszyła działalność drwali dostarczających drewna na budulec oraz na opał do hut i tzw. kurzaków, wytwarzających węgiel drzewny niezbędny kuźniom. Później, w XVII i XVIII w. sławili Karpacz zielarze zwani także laborantami, wytwarzający z górskich ziół leki, skuteczne w leczeniu wielu chorób. Oferowali oni około 200 specyfików, a ich sława wybiegała poza granice ówczesnego Śląska.

Od połowy XIX w. Karpacz stał się najpopularniejszym ośrodkiem turystycznym Karkonoszy. Pierwszym celem, najpierw pielgrzymek a potem wycieczek, była Śnieżka.

Obok wędrówek pieszych wielką popularność zdobyły sobie wycieczki w lektykach, a obok tragarzy pojawili się zawodowi przewodnicy górscy. Niezwykłą zimową atrakcją turystyczną Karpacza były zjazdy wieloosobowymi saniami rogatymi z grzbietów Karkonoszy do miasta. Istniało kilka specjalnych torów saneczkowych, z których najdłuższy i najpopularniejszy miał 8 km długości. Turystyczna atrakcyjność Karpacza powoduje, że i obecnie należy on do najliczniej odwiedzanych miejscowości w Karkonoszach. Jest to dogodny punkt wyjściowy wycieczek do wielu miejsc Karkonoszy jak m. in.: wspomniana już *Śnieżka* (1603 m n.p.m.), na której szczycie znajduje się barokowa kaplica Św. Wawrzyńca, stacja meteorologiczna i muzeum meteorologiczne, polodowcowe kotły Wielkiego i Małego Stawu, Kocioł Łomniczy czy grupa skalna Pielgrzymy. Dla wygody turystów i narciarzy czynny jest wyciąg krzesełkowy na Kopę.

Odpowiednie ukształtowanie terenu oraz klimat sprzyjają, uprawianiu sportów zimowych. Pokrywa śnieżna utrzymuje się w mieście przez 95 dni. Największy kompleks narciarski „Kopa” znajduje się na północnych zboczach głównego grzbietu Karkonoszy. Na terenie Karpacza znajduje się ponadto kilkanaście stoków wyposażonych w wyciągi narciarskie (patrz Tabl. 12/7).

Do największych atrakcji należą: *Świątynia Wang* - drewniany kościółek, zbudowany w XII w. w południowej Norwegii, sprowadzony w XIX w. do Karpacza, który jest unikatowym zabytkiem średniowiecznej architektury sakralnej Skandynawii; *Muzeum Sportu i Turystyki Regionu Karkonoszy*; *Muzeum Zabawek* - jedyna w Polsce kolekcja lalek i zabawek z całego świata (ponad 2000 eksponatów), której podstawę stanowi prywatny zbiór twórcy Pantomimy Wrocławskiej Henryka Tomaszewskiego; *letni tor saneczkowy „Kolorowa”* - pozwalający korzystać z przyjemności jazdy na sankach w sezonie letnim (długość zjazdu 1060 m); *Zapora na Łomnicy* - przeciwrumoszowa, zbudowana w latach 1910-1915; *Krucze Skały* - grupa skalna powstała z jasnego granitognejsu o wys. 25 m, będąca punktem widokowym na Śnieżkę oraz terenem do uprawiania wspinaczki skałkowej. Niezwykłą atrakcją znajdującą się w bezpośrednim sąsiedztwie miasta jest *Miasteczko Country* - klasyczna dziewiętnastowieczna osada z Dzikiego Zachodu, w której można zobaczyć szeryfa, odwiedzić „saloon”, a przy odrobinie szczęścia być świadkiem napadu na bank lub najazdu Indian.

W Karpaczu organizowane są cyklicznie imprezy sportowe i rekreacyjne jak np. zimowy „Zjazd na bele czym”, w którym startują uczestnicy z odległych regionów kraju, „Family Cup” - Amatorskie Mistrzostwa Polski rozgrywane zimą w narciarstwie zjazdowym i snowboardzie, a latem w kolarstwie górskim, Narciarski Puchar Samotni, czy wyścig na rowerach górskich na Śnieżkę.

TABL. 4/38/. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W KARPACZU**
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN KARPACZ

Wyszczególnienie Specification	Obiekty tury- styczne Tourist facilities	Miejsca noclego- we Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
	stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagra- niczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turystom zagra- nicznym of which foreign tourists
OGÓŁEM1997	184	6902	149628	18343	602756	69895
TOTAL2000	158	6853	155621	18035	612741	61610
w tym: of which:						
Hotele1997	13	792	33293	10128	93746	34850
Hotels2000	9	794	28719	12672	83118	40866
Pensjonaty1997	40	1092	13843	3446	64900	13376
Boarding houses2000	42	1229	19597	1717	81524	6968
Domy wycieczkowe1997	-	-	77	-	149	-
Excursion hostels2000	3	115	384	-	1601	-
Schroniska1997	2	186	9735	338	27076	1916
Shelters2000	3	200	10281	397	23841	1159
Schroniska młodzieżowe1997	1	68	4670	9	11598	18
Youth hostels2000	1	66	4080	16	10128	16
Ośrodki wczasowe ^a1997	46	3129	60491	2017	290994	9128
Holiday centres ^a2000	46	2726	61140	1037	276414	4182
Ośrodki kolonijne1997	1	76	723	-	6938	-
Holiday camp2000	2	179	1990	-	14755	-
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych1997	-	-	64	7	223	69
Public tourist cottages2000	1	56	1133	-	6435	-
Kempingi1997	2	140	293	43	572	75
Camping sites2000	1	60	115	12	220	20
Pokoje gościnne (kwatery prywatne)1997	69	911	8454	1374	34407	4900
Private lodgings2000	x	x	x	x	x	x
Pozostałe obiekty1997	1	28	783	-	3106	-
Other facilities2000	38	835	9944	923	41835	3196

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 5/39/. WYKORZYSTANIE BAZY NOCLEGOWEJ W KARPACZU
 UTILIZATION OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
 IN KARPACZ

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące Months					
		I	II	III	IV	V	VI
Korzystający z noclegów.. 1997	149628	10015	15538	9438	10237	20622	16217
Tourists accommodated 2000	155621	10847	12087	6687	10683	21129	17782
w tym turyści							
zagraniczni 1997	18343	561	671	781	1008	3158	2695
of which foreign 2000	18035	622	748	343	1679	1845	3230
tourists							
Udzielone noclegi 1997	602756	47192	83782	36285	27246	60086	54656
Accommodations provided 2000	612741	47127	69435	21330	36139	64764	60775
w tym turystom							
zagranicznym 1997	69895	2377	2900	3034	3088	10870	9924
of which foreign 2000	61610	2117	2536	1170	5530	5422	10928
tourists							
Stopień wykorzystania miejsc							
noclegowych w % 1997	28,3	26,0	47,4	20,7	16,4	31,8	29,4
Utilization of beds in % 2000	28,0	25,1	38,7	12,2	21,5	32,9	32,3

(dok.) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Miesiące (dok.) Months (cont.)					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korzystający z noclegów.. 1997	12862	14215	12701	12560	5989	9234
Tourists accommodated 2000	16261	18242	15304	11930	5338	9331
w tym turyści						
zagraniczni 1997	2272	2240	1907	1431	298	1321
of which foreign 2000	1970	2756	2509	1181	197	955
tourists						
Udzielone noclegi 1997	86300	75674	37489	35913	15762	42371
Accommodations provided 2000	95529	88864	50128	30609	12028	36013
w tym turystom						
zagranicznym 1997	9630	9031	6799	4287	972	6983
of which foreign 2000	7123	9242	9650	2770	420	4702
tourists						
Stopień wykorzystania miejsc						
noclegowych w % 1997	41,9	37,9	21,7	21,7	11,1	25,1
Utilization of beds in % 2000	45,7	43,0	26,5	17,7	8,2	21,0

TABL. 6/40/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH W KARPACZU**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES IN KARPACZ

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which		
		hotele hotels	pensjonaty boarding houses	ośrodki wczasowe ^a holiday centres ^a
Restauracje1997	10	9	-	1
Restaurants2000	17	7	2	1
Bary i kawiarnie1997	33	11	10	9
Bars and cafe2000	43	9	9	14
Stołówki1997	78	-	36	29
Canteens2000	90	-	37	27
Punkty gastronomiczne1997	9	-	2	3
Food stands2000	8	-	2	3

^a Bez kwater prywatnych.^a Excluding private lodgings.TABL. 7/41/. **WYCIĄGI KRZESEŁKOWE I NARCIARSKIE W REJONIE KARPACZA**
CHAIR AND SKI LIFTS IN KARPACZ AREA

Lp. No.	Nazwa wyciągu Name of lift	Lokalizacja Location	Długość w m Length in m	Przepu- stowość osoby/ godz. Capacity (persons/ h)	Charakterystyka wyciągu i stoku Slope and lift characteristics
1.	Zbyszek	Rejon Kopy	2229	600	Krzeselkowy jednoosobowy, trasa trudna
2.	Liczykrupa	Rejon Kopy	924	1400	Krzeselkowy dwuosobowy, trasa średnio trudna, sztucznie naśnieżana
3.	Poma I Euro	Rejon Kopy	705	800	Orczykowy jednoosobowy, trasa łatwa, sztucznie naśnieżana
4.	Poma II Liczyrzepa	Rejon Kopy	846	-	Orczykowy jednoosobowy, trasa trudna w dolnej części sztucznie naśnieżana
5.	Jan	Rejon Kopy	418	600	Orczykowy jednoosobowy, trasa łatwa
6.	Grosik (dawna Złotówka I)	Przy schr. Strzecha Akademicka	863	1200	Orczykowy dwuosobowy, trasa trudna
7.	Złotówka	Przy schr. Strzecha Akademicka	747	1200	Orczykowy dwuosobowy, trasa łatwa
8.	Baby Lift	Na Hali Złotówki	200	400	Orczykowy jednoosobowy

Ponadto na terenie miasta znajduje się 15 mniejszych orczykowych i zaczepowych wyciągów narciarskich.

Szklarska Poręba

Szklarska Poręba jest miejscowością wypoczynkową i turystyczną położoną w malowniczej dolinie rzeki Kamiennej, u podnóża Szrenicy, w legendarnej krainie Ducha Gór - Karkonoszach. Liczy ponad 8 tys. mieszkańców i zajmuje powierzchnię 76 km², z czego 85% to tereny zielone. Otoczona kompleksami leśnymi, pokrywającymi zbocza pobliskich gór, należy do najpiękniej położonych miejscowości w Sudetach. Oddziela ona zachodnią część Karkonoszy od Wysokiego Grzbietu Gór Izerskich.

Już od stuleci prowadził tędy szlak handlowy łączący Dolny Śląsk z Czechami zwany „Czeską Ścieżką”. Turystyczna renoma Szklarskiej Poręby sięga początków ubiegłego wieku, gdyż jej położenie i klimat umożliwiają uprawianie sportu i turystyki w ciągu całego roku. Dzisiaj jest to największe centrum sportów zimowych w Sudetach oraz doskonale miejsce letniego wypoczynku dla tych, którzy preferują aktywny sposób spędzania czasu. Szklarska Poręba może przyjąć jednorazowo w pensjonatach, hotelach i schroniskach turystycznych około 8 tys. gości.

Klimat jest tutaj znacznie surowszy niż na przykład w Tatrach w obrębie analogicznych stref wysokościowych. Charakteryzują go temperatury typowe dla obszarów alpejskich położonych na wysokości ok. 1200 m n.p.m. oraz opady i zamglenia występujące w szczytowych partiach gór przez blisko 300 dni w roku. Zjawiska te dostarczają niezwykłych i niezapomnianych wrażeń. Zimą, kondensacja mgieł zamarzających na drzewach, skałach i budynkach, tworzy bajkową wręcz scenerię. Na ścianach najwyższych położonych schronisk, osadzająca się sadz sięga niekiedy metrowej grubości. W zachodnich Karkonoszach suma opadów śniegu bywa większa od sumy opadów deszczu. Pokrywa śniegu zalega tu przez około 110 dni w roku, a w Śnieżnych Kotłach utrzymuje się on często do początku lipca.

Historia Szklarskiej Poręby związana jest z działalnością górniczą walońskich poszukiwaczy skarbów, prowadzoną we wczesnym średniowieczu. Odkryte złoża kwarcu i nieograniczone zasoby drewna bukowego i jaworowego stanowiły podstawę dla rozwoju hutnictwa szkła. Pierwsze huty powstały tu przed 1366 r., a od XVI w. produkowano w nich szkło kryształowe. O przeszłości tej świadczą do dziś zachowane nazwy: Szklarska Poręba, Szlifierska Struga, Szklarski Potok, Szklarka.

Początek rozwoju turystyki *na tych terenach* datuje się na I poł. XIX w. Najczęściej odwiedzanymi miejscami były i są do dziś *wodospady Szklarki* (13 m wysokości) i *Kamieńczyka*. Wody potoku Kamieńczyk spadają trójstopniową kaskadą z wysokości 27 m do przepięknego wąwozu, który ma ok. 100 m długości, a jego pionowe ściany skalne osiągają ponad 25 m wysokości. Kolejnym miejscem uznawanym za największą ozdobę zachodniej części Karkonoszy są wyrzeźbione przez cofający się lodowiec, lub jak głosi legenda przez rozczłoszczonego Ducha Gór, *Śnieżne Kotły*. Ich strome zbocza, skalne urwiska oraz bogata roślinność alpejska i polodowcowa stwarzają niezwykle sugestywną scenerię dla przeżywania piękna gór. Jest to także teren wspinaczek wysokogórskich.

Bardzo atrakcyjne i niezwykle malownicze są m.in. grupy skalne: Końskie Łby, Trzy Świnki i Twarożnik (w masywie Szrenicy), Borówczane i Kukułcze Skały (pod Łabskim Szczytem). Są one obok kotłów polodowcowych charakterystycznym elementem krajobrazu odróżniającym Karkonosze od innych gór. Niezapomnianych wrażeń dostarcza przejazd lub przejście przełomową *doliną Kamiennej* od Piechowic po rejon huty „Julia”. Po obu stronach dolinę otaczają potężne ściany skalne. Trasa ta uchodzi za najpiękniejszą w całych Sudetach Zachodnich. Najciekawsze zakątki Karkonoskiego Parku Narodowego i Gór Izerskich dostępne są dzięki gęstej sieci szlaków turystycznych o długości ok. 100 km. Rozległe tereny leśne służą także rekreacji oraz turystyce rowerowej dzięki specjalnie wyznaczonym trasom.

W rejonie Szrenicy za grupą skalną „Trzy Świnki” przy Twarożniku funkcjonuje turystyczne przejście graniczne dla wędrowców idących w kierunku źródeł Łaby w Republice Czeskiej. Najatrakcyjniejszymi miejscami tej części czeskich Karkonoszy jest ogromny *Łabski Kocioł* ze spadającymi kaskadowo z wysokości 180 m wodami Panczawy oraz położona poniżej *dolina Łaby*.

Zachodnie zbocza Szrenicy, w tym Hala Szrenicka, są w okresie zimowym ulubionym miejscem dla narciarzy i snowboardzistów. System nartostrad o różnym stopniu trudności łącznej długości 20 km (w tym ok. 10 km sztucznie naśnieżanych) oraz liczne wyciągi narciarskie zapewniają dogodne warunki do uprawiania sportów zimowych. Oświetlana nartostrada Puchatek licząca 1500 m długości umożliwia jazdę na nartach także w godzinach wieczornych.

Centrum narciarstwa biegowego znajduje się w *osiedlu Jakuszyce* położonym przy międzynarodowej trasie komunikacyjnej do Republiki Czeskiej. Zalegająca tu niezwykle długo pokrywa śnieżna umożliwia dłużej niż gdzie indziej uprawianie tego sportu. Wytyczone są trasy biegowe o różnym stopniu trudności i długości (łączna ich długość wynosi ok. 100 km). Rozgrywany jest tutaj corocznie jeden z dziewięciu długodystansowych biegów narciarskich w Europie - Międzynarodowy Bieg Piastów. Na trasach jakuszyckich w 2001 r. walczyli uczestnicy Mistrzostw Świata Juniorów w Narciarstwie Klasycznym. Latem z narciarskich tras biegowych korzystają amatorzy jazdy na rowerach górskich.

Interesujące zbiory posiada Muzeum w Szklarskiej Porębie. Na uwagę zasługują m.in. ekspozycje poświęcone Gerhartowi i Karolowi Hauptmannom (Gerhart Hauptmann otrzymał w 1912 r. literacką Nagrodę Nobla) oraz malarzowi Vlastimilowi Hofmanowi. Muzeum posiada również zbiory wyrobów ze szkła kryształowego nieczynnej już huty szkła „Julia”. Bardzo bogatą kolekcję oferuje także Muzeum Mineralów i Kamieni Szlachetnych.

Dodatkową atrakcję stanowią organizowane coroczne imprezy o zasięgu ponadregionalnym jak: wiosenny spływ kajakowy na rzece Kamiennej, letnia giełda minerałów, Złot Motocykli Ciężkich i Weteranów oraz Ogólnopolska Turystyczna Giełda Piosenki Studenckiej.

TABL. 8/42/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W SZKLARSKIEJ PORĘBIE
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN SZKLARSKA PORĘBA

Wyszczególnienie Specification		Obiekty turystyczne Tourist facilities	Miejsca noclegowe Number of beds	Korzystający z noclegów Tourists accommodated		Udzielone noclegi Accommodations provided	
		stan w dniu 31 VII as of 31 VII		ogółem total	w tym turyści zagraniczni of which foreign tourists	ogółem total	w tym turystom zagranicznym of which foreign tourists
OGÓŁEM	1997	190	6383	100830	7349	514862	32320
TOTAL	2000	120	5942	131704	8637	598443	35592
w tym: of which:							
Hotele	1997	6	297	8403	2098	27271	7938
Hotels	2000	8	639	28317	4317	79210	14744
Pensjonaty	1997	29	834	9831	1155	50519	5628
Boarding houses	2000	20	773	12605	867	63137	3133
Domy wycieczkowe	1997	5	219	2502	14	12719	196
Excursion hostels	2000	1	38	1299	22	6892	110
Schroniska	1997	3	164	3769	187	8015	258
Shelters	2000	4	167	3088	166	5913	255
Schroniska młodzieżowe	1997	2	95	3751	9	9919	21
Youth hostels	2000	2	105	3386	66	8804	409
Ośrodki wczasowe ^a	1997	37	2382	42604	1933	248017	9852
Holiday centres ^a	2000	41	2575	52164	1364	294198	8416
Ośrodki kolonijne	1997	1	95	867	-	10765	-
Holiday camp	2000	-	-	-	-	-	-
Kempingi	1997	2	175	266	22	928	50
Camping sites	2000	2	85	281	56	440	76
Pola biwakowe	1997	1	40	173	17	231	26
Tent camp sites	2000	1	40	770	55	1370	89
Pokoje gościnne (kwatery prywatne)	1997	89	1173	11369	527	51348	1939
Private lodgings	2000	x	x	x	x	x	x
Pozostałe obiekty	1997	3	364	3393	503	17709	1885
Other facilities	2000	26	806	13842	470	80984	3323

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 9/43/. WYKORZYSTANIE BAZY NOCLEGOWEJ W SZKLARSKIEJ PORĘBIE
 UTILIZATION OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
 IN SZKLARSKA PORĘBA

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące Months					
		I	II	III	IV	V	VI
Korzystający z noclegów 1997	100830	8595	11471	8355	6813	12270	9512
Tourists accommodated 2000	131704	11928	12626	9703	9834	14024	12578
w tym turyści zagraniczni1997	7349	544	712	554	332	744	985
of which foreign tourists 2000	8637	732	920	468	376	855	964
Udzielone noclegi1997	514862	51905	72589	40663	23807	42916	38748
Accommodations provided 2000	598443	58510	76021	43215	34253	50509	47354
w tym turystom zagranicznym1997	32320	2220	4092	2363	1700	2570	4038
of which foreign tourists 2000	35597	3675	4566	1823	1465	3102	3741
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %1997	26,1	29,7	43,6	23,8	15,5	25,8	23,7
Utilization of beds in % 2000	30,8	36,4	49,2	28,4	22,0	29,0	28,4

(dok.) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Miesiące (dok.) Months (cont.)					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korzystający z noclegów 1997	8444	9253	5715	8228	4806	7368
Tourists accommodated 2000	12036	12948	9916	10088	6664	9359
w tym turyści zagraniczni1997	866	624	784	412	104	688
of which foreign tourists 2000	1091	1219	801	469	187	555
Udzielone noclegi1997	64743	62132	21826	29625	21607	44301
Accommodations provided 2000	78709	70724	38593	29561	24936	46058
w tym turystom zagranicznym1997	3921	2724	3742	1239	286	3425
of which foreign tourists 2000	4424	4614	3579	1342	490	2776
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %1997	35,2	34,5	14,5	18,7	15,2	27,4
Utilization of beds in % 2000	43,7	39,9	23,4	18,5	17,1	30,3

TABL. 10/44/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH W SZKLARSKIEJ PORĘBIE**

Stan w dniu 31 VII

CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES IN SZKLARSKA PORĘBA

As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which			
		hotele hotels	pensjonaty boarding houses	ośrodki wczasowe ^a holiday centres ^a	kempingi camping sites
Restauracje 1997	9	1	4	2	-
Restaurants 2000	9	5	1	1	-
Bary i kawiarnie 1997	31	6	8	12	-
Bars and cafe 2000	33	8	8	8	1
Stołówki 1997	52	-	21	18	-
Canteens 2000	62	-	19	22	1
Punkty gastronomiczne ... 1997	7	-	3	1	-
Food stands 2000	8	-	1	1	-

^a Bez kwater prywatnych.^a Excluding private lodgings.TABL. 11/45/. **WYCIĄGI KRZESEŁKOWE I NARCIARSKIE W REJONIE SZKLARSKIEJ PORĘBY**
CHAIR AND SKI LIFTS IN SZKLARSKA PORĘBA AREA

Lp. No.	Nazwa wyciągu Name of lift	Lokalizacja Location	Długość w m Length in m	Przepu- stowość osoby/ godz. Capacity (persons/ h)	Charakterystyka wyciągu i stoku Slope and lift characteristics
1.	Kolej Linowa „Szrenica” 1 sekcja	Zbocza Szrenicy	1417	1436	Krzesiówkowy dwuosobowy, nar- tostrada „Puchatek”, łatwa, długość 1470, sztucznie na- śnieżana
2.	Kolej Linowa „Szrenica” 2 sekcja	Zbocza Szrenicy	1341	1437	Krzesiówkowy dwuosobowy, trasa zjazdowa „FIS” bardzo trudna, długość 2000 m, sztucznie na- śnieżana w 80%, trasa „Śnie- żynka”, trudna, długość 2080 m, sztucznie naśnieżana
3.	„Ściana”	Zbocza Szrenicy	1390	1437	Orczykowie dwuosobowy, trasa zjazdowa „FIS” j.w.
4.	„Hala Szre- nicka”	Na Hali Szrenic- kiej	639	2x 1200	Dwa wyciągi orczykowe dwu- osobowe, trasa łatwa
5.	„Świąteczny Kamień”	Zbocza Szrenicy	835	1400	Orczykowie dwuosobowy, część trasy „Łolobrygida” trasa śred- nio trudna, długość 4400 m, sztucznie naśnieżana w 88%

TABL. 11/45/. **WYCIĄGI KRZESEŁKOWE I NARCIARSKIE W REJONIE SZKLARSKIEJ PORĘBY (dok.)**
CHAIR AND SKI LIFTS IN SZKLARSKA PORĘBA AREA (cont.)

Lp. No.	Nazwa wyciągu Name of lift	Lokalizacja Location	Długość w m Length in m	Przepu- stowość osoby/ godz. Capacity (persons/ h)	Charakterystyka wyciągu i stoku Slope and lift characteristics
6.	„Łabski Szczyt”	Zbocza Łabskiego Szczytu	530	374	Orczykowy jednoosobowy, trasa „Hala Łabskiego Szczytu” trudna, długość 1000 m
7.	„Baby lift”	Przy dolnej stacji wyciągu krzesełkowego	80	720	Zaczepekowy jednoosobowy, wyciąg dla dzieci
8.	„Na stoku Babiniec”	Zbocza Babinica	520	460	Orczykowy dwuosobowy, stok średnio trudny

Ponadto na terenie miasta i okolic funkcjonuje 25 mniejszych orczykowych i zaczepowych wyciągów narciarskich.

Świeradów Zdrój

Świeradów Zdrój, położony jest na północnych stokach Gór Izerskich w dolinie rzeki Kwisy. To liczące 5 tys. mieszkańców miasto należy do najstarszych uzdrowisk na Dolnym Śląsku. Pierwsze wzmianki o leczniczych właściwościach świeradowskich wód pochodzą z 1572 roku. Funkcję uzdrowiska miejscowość pełni od 1768 roku. Okres XIX i XX wieku to systematyczna rozbudowa infrastruktury uzdrowiskowej. Punktem kulminacyjnym rozwoju uzdrowiska były lata 20-te, kiedy to uruchomiono specjalne, bezpośrednie, połączenie kolejowe na trasie Berlin – Świeradów Zdrój (ówczesny Bad Flinsberg), potocznie zwane „Berlin - Express”. O popularności świeradowskich wód świadczą dawne wpisy do Kuracyjnej Księgi Gości prowadzonej od 1770 roku, pojawiają się w niej m.in. takie nazwiska jak: księżna Lubomirska z synem Edwardem, Wojciech Bogusławski twórca polskiego teatru narodowego, Józef Elsner – nauczyciel Fryderyka Chopina, czy Włodzimierz Majakowski – jeden z najwybitniejszych poetów Rosji.

Obecnie Świeradów Zdrój jest kurortem uzdrowiskowym oferującym bogaty wachlarz usług leczniczych i aktywny wypoczynek. Bogactwami naturalnymi są m.in. wody mineralne, wody radonowe i złoża borowiny, wydobywane w Górach Izerskich. Wody mineralne wykorzystywane w Uzdrowisku, to nisko mineralizowane szczyawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe z zawartością żelaza i fluoru.

Leczy się tutaj m.in. schorzenia: narządów ruchu, reumatologiczne, neurologiczne, ginekologiczne, miażdżycę tętnic obwodowych, nadciśnienie tętnicze oraz układ oddechowy, astmę i alergie wziewne i pyłkowe u dzieci.

Świeradów Zdrój, obok bogatej oferty leczniczej ma wiele atrakcji turystycznych i krajoznawczych. Najciekawsze obiekty w Świeradowie Zdroju to:

Dom Zdrojowy - powstał w miejscu poprzedniego „Domu Źródlanego”. Budynek ma wieżę zegarową i najdłuższą na Dolnym Śląsku modrzewiową Halę Spacerową. Muszla koncertowa, sztuczna grotta, korty tenisowe oraz zespół parkowy stwarzają dobre warunki do wypoczynku. Przy wejściu głównym do Hali Spacerowej znajduje się źródło wody pitnej;

Rezydencja Marzenie - willa o secesyjnej bryle i dekoracji, widoczny jest tutaj tzw. styl „szwajcarski”, stosowany głównie w dworach wiejskich, pałacach, pensjonatach i hotelach uzdrowiskowo – górskich;

Kościół pod wezwaniem Św. Józefa - dwuwieżowy kościół, utrzymany w stylu neogotyckim; w latach siedemdziesiątych dobudowano nowoczesną część;

Zakład Kuracji Borowinowej - powstał w lipcu 1904 r., „Łazienki Marii”, jak go wówczas nazwano, posiadał 12 kabin do kąpeli całkowitych, 2 kabiny do kąpeli częściowych, poczekalnię oraz miejsce do wypoczynku. Obecnie zakład oferuje zabiegi oparte w głównej mierze na borowinie;

Schronisko na Stogu Izerskim - wybudowane w 1924 r. w charakterystycznym stylu śląsko-łużyckim.

Świeradów Zdrój posiada bogatą ofertę kulturalną. Godne uwagi jest Muzeum Sztuki Reduktywnej (Fundacja Gerarda na Rzecz Sztuki Współczesnej), gdzie znajdują się stałe zbiory „Świeradów Zdrój dawniej i dziś”, „Wystawa Rzeźby Ludowej” oraz futurystyczna ekspozycja prac artystów z terenu Euroregionu Nysa pod nazwą „Niekończąca się linia”. Cyklicznie organizowane imprezy kulturalne to: Multimedialny Festiwal Elektronicznych Form Muzycznych „El’Izerie”, Europejskie Spotkania Młodych Muzyków „Euroorkiestra” oraz Świeradowski Festiwal Muzyki Dawnej.

Świeradów Zdrój i jego okolice to doskonałe tereny do uprawiania sportu i rekreacji. Miłośnicy dwóch kółek znajdą tu wytyczone i oznakowane ścieżki rowerowe prowadzące w Góry Izerskie (ponad 200 km). W okresie zimowym są tu dogodne warunki uprawiania narciarstwa biegowego i zjazdowego.

Znajdujące się w pobliżu przejście graniczne Czerniawa / Nove Mesto - umożliwia pieszy i samochodowy ruch turystyczny z Republiką Czeską.

Uzdrowisko Czerniawa Zdrój usytuowane w głębokiej górskiej dolinie jest integralną częścią Świeradowa Zdroju. Dzięki wyjątkowemu klimatowi jest znanym ośrodkiem leczenia dzieci z przewlekłymi i nawracającymi zapaleniami górnych dróg oddechowych.

Interesujące miejsca w Czerniawie Zdroju;

- ❑ *Czarczi Młyn* z 1890 roku, wyposażenie młyna jest oryginalne i pochodzi z okresu budowy. Dziś w „Czarcim Młynie” można zasiąść przy 100-letnim piecu chlebowym i zjeść pieczywo wypiekane sposobem naszych pradziadków;
- ❑ źródło Cesarza Józefa i Dom Zdrojowy z 1910 r.;
- ❑ leśna ścieżka ekologiczna i ścieżka zdrowia.

TABL. 12/46/. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W ŚWIERADOWIE ZDROJU**
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN ŚWIERADÓW ZDRÓJ

Wyszczególnienie Specification		Obiekty turystyczne <i>Tourist facilities</i>	Miejsca noclegowe <i>Number of beds</i>	Korzystający z noclegów <i>Tourists accommodated</i>		Udzielone noclegi <i>Accommodations provided</i>	
		stan w dniu 31 VII <i>as of 31 VII</i>	ogółem <i>total</i>	w tym turyści zagraniczni <i>of which foreign tourists</i>	ogółem <i>total</i>	w tym turystom zagranicznym <i>of which foreign tourists</i>	
OGÓŁEM	1997	33	1871	29196	2977	225058	19132
TOTAL	2000	32	1976	30638	4805	213737	35649
w tym: of which:							
Hotele	1997	4	334	11863	2472	50208	14504
Hotels	2000	6	470	11989	3789	57051	28038
Pensjonaty	1997	11	627	5080	183	43683	2193
Boarding houses	2000	9	448	4002	111	28757	465
Domy wycieczkowe	1997	-	-	-	-	-	-
Excursion hostels	2000	1	60	239	-	833	-
Schroniska	1997	2	98	366	4	681	6
Shelters	2000	-	-	-	-	-	-
Ośrodki wczasowe ^a	1997	8	608	8951	273	59105	1264
Holiday centres ^a	2000	9	577	9056	702	52017	4803
Ośrodki kolonijne	1997	1	85	437	-	5034	-
Holiday camp	2000	1	64	549	-	3774	-
Pokoje gościnne (kwatery prywatne)	1997	6	74	489	-	2669	-
Private lodgings	2000	x	x	x	x	x	x
Zakłady uzdrowiskowe	1997	x	x	x	x	x	x
Health resort homes	2000	4	291	4433	189	68914	2261
Pozostałe obiekty	1997	-	-	-	-	-	-
Other facilities	2000	2	66	370	14	2391	82

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

TABL. 13/47/. WYKORZYSTANIE BAZY NOCLEGOWEJ W ŚWIERADOWIE ZDROJU
 UTILIZATION OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
 IN ŚWIERADÓW ZDRÓJ

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miesiące Months					
		I	II	III	IV	V	VI
Korzystający z noclegów.. 1997	29196	1936	2197	1875	2063	3085	2689
Tourists accommodated 2000	30638	2806	2835	1396	2862	3111	3160
w tym turyści							
zagraniczni 1997	2977	34	142	91	83	417	377
of which foreign 2000	4805	227	149	109	490	746	456
tourists							
Udzielone noclegi 1997	225058	13395	15882	9317	9427	12102	14732
Accommodations provided 2000	213737	14701	21555	9796	17051	20404	21869
w tym turystom							
zagranicznym 1997	19132	475	677	522	259	1514	2543
of which foreign 2000	35649	978	725	556	4450	5095	4308
tourists							
Stopień wykorzystania miejsc							
noclegowych w % 1997	40,9	28,7	37,4	22,4	24,5	28,1	33,0
Utilization of beds in % 2000	32,6	27,3	40,5	19,9	30,5	33,4	37,2

(dok.) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Miesiące (dok.) Months (cont.)					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korzystający z noclegów 1997	2513	2630	2063	2961	2991	2193
Tourists accommodated 2000	2908	2964	2440	2586	1365	2205
w tym turyści						
zagraniczni 1997	462	442	494	200	40	195
of which foreign 2000	436	533	508	597	184	370
tourists						
Udzielone noclegi 1997	28471	26219	10054	32503	27631	25325
Accommodations provided 2000	27132	28286	14751	16480	9214	12498
w tym turystom						
zagranicznym 1997	3014	3503	3113	1739	356	1417
of which foreign 2000	2920	3713	4309	5147	1428	2020
tourists						
Stopień wykorzystania miejsc						
noclegowych w % 1997	54,3	53,7	25,5	58,9	55,4	52,4
Utilization of beds in % 2000	44,9	46,7	25,5	32,9	19,7	26,1

TABL. 14/48/. **PLACÓWKI GASTRONOMICZNE W OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH
W ŚWIERADOWIE ZDROJU**
Stan w dniu 31 VII
**CATERING ESTABLISHMENTS IN TOURIST FACILITIES IN ŚWIERADÓW
ZDRÓJ**
As of 31 VII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which		
		hotele hotels	pensjonaty boarding houses	ośrodki wczasowe ^a holiday centres ^a
Restauracje1997	6	3	2	1
Restaurants 2000	8	4	2	1
Bary i kawiarnie1997	12	3	5	3
Bars and cafe 2000	11	4	5	2
Stołówki1997	17	-	9	6
Canteens 2000	15	-	7	6
Punkty gastronomiczne1997	4	-	2	1
Food stands 2000	1	-	-	1

^a Bez kwater prywatnych.

^a Excluding private lodgings.

5.2. Doksy, Harrachov, Liberec, Turnov

Doksy

Miasto Doksy jest ważnym ośrodkiem wypoczynkowym na północy Czech. W jego granicach, oprócz przylegających wiosek, znajduje się miasteczko Stare Splawy, które jest częścią Doksów od 1850 roku. Region ten nosi również nazwę Ziemi Macha (Máchův kraj) na cześć wybitnego czeskiego poety Karola Hynka Máchy.

Miasto liczy 5200 mieszkańców i ma powierzchnię 7950 ha. Położone jest nad brzegiem Jeziora Machy (Máchovo jezero). Jezioro leży wśród lasów i otoczone jest szczytami Wierchowy Ralskiej z ruinami zamków, wśród których najbardziej znany jest Bezděz. Właśnie Bezděz i Jezioro Macha stanowią największe turystyczne atrakcje w Doksach.

Najstarszym budynkiem w mieście jest tzw. Hospitálek pochodzący z 1699 roku, w którym znajduje się Muzeum Karola Hynka Machy. Przed Hospitálkiem stoi odrestaurowana rzeźba św. Prokopa pochodząca z 1761 roku.

Kościół św. Bartłomieja pochodzi z okresu wczesnego baroku (1638) i został przebudowany w połowie XVIII wieku, jest jednonawowy z pięciobocznym prezbiterium. Na głównym portalowym ołtarzu znajduje się rzeźba Panny Marii z Monserratu (tzw. Czarnej Madonny), pochodząca z kaplicy zamkowej na Bezdězie.

Ratusz, kamienice w rynku i w przyległych uliczkach wybudowane zostały po pożarze w połowie XIX wieku. Jest to piękny przykład budownictwa w stylu empire. W rynku znajduje się barokowy Mariański zespół rzeźb z 1685 roku. Centralny motyw to rzeźba Panny Marii oraz czterech świętych – Jana Chrzciiciela, Antoniego Paduańskiego, Floriana i Jana Nepomucena.

W Podstawowej Szkole Artystycznej przy ulicy Sokolovskiej znajduje się płyta pamiątkowa Antoniego Benewitze, twórcy czeskiej muzyki kameralnej i dyrektora Praskiego Konserwatorium, nauczyciela Josefa Suka.

Miasto oferuje bogaty program w zakresie sportu – turnieje tenisa, turnieje w siatkówce plażowej, zawody żeglarskie, coroczny tradycyjny bieg wokół Jeziora Macha i po czerwonej leśnej trasie okrężnej. Są tutaj boiska do minigolfa, wypożyczalnie rowerów górskich, oznakowane biegowe trasy narciarskie, prowadzące leśnymi szlakami. Zimą można uprawiać narciarstwo biegowe i łyżwiarstwo na zamrożonym Jeziorze Macha.

Jezioro Macha jest atrakcyjne przede wszystkim w sezonie letnim. Dużym zainteresowaniem cieszą się m.in. przejażdżki statkami wycieczkowymi, siatkówka plażowa, windsurfing i bungee jumping z wysokości 50 m.

W lesie na wschód od Doksów (2 km) znajduje się blok z piaskowca nazwany Tronem Króla (Kráľův stolec), najwyższy spośród skalnych płyt w okolicy. Legenda mówi, że odpoczywał na nim Karol IV.

Na wschodzie i północnym wschodzie od Jeziora Machy rozpościera się rezerwat przyrody Břehyně – Pecopala (903 ha). Na jego terenie jest Staw Brzehyński (Břehyňský rybník – jeden z najstarszych w Czechach, założony w 1287 r., o powierzchni 91 ha), który jest siedliskiem ptaków wodnych przelatujących nad tym regionem, takich jak np. bocian czarny, czapla siwa, zimorodek i trzciniaki. Na powierzchni wody rosną róże i lilie wodne. W okolicy rozciągają się bagna i torfowiska, gdzie rosną rzadkie i chronione rośliny – bagno zwyczajne, pływacz, rosiczka okrągłolistna i czermień błotna. Rezerwat sięga na wierzchowinę piaskowcową z dzikimi zapadliskami i jarami. Przez grube warstwy piaskowca, w niektórych miejscach, przenikają skały wulkaniczne. Najwyższym szczytem jest bazaltowa Pecopala (Pec – 451 m).

Na wzniesieniu Velký Bězděz – 604 m znajduje się zamek. Szczyt porośnięty jest lasem, w którego stuletnich buczynach czasami pokazuje się chrzaszcz kózka alpejska i jest to jedyne miejsce jego występowania w Czechach.

Wzniesienie Czepelskie (Čepelský vrch) znajduje się na południowym brzegu Doksów nad Stawem Czepelskim. Na jego szczycie w 1670 roku hrabianka Anna Maria z Heissensteinu zleciła wybudowanie kapliczki kalwaryjskiej św. Marii Magdaleny.

Na północ od Doksów znajdują się Polomené hory z Hradczanskimi ścianami. Znaleźć w nich można jary, formy skalne takie jak: Skalna brama (miniatura Právčickéj bramy) i skałę z otworami zwaną Pusté kostely.

Na zachód od Starych Splavův położona jest Jaskinia Brandenburska (Braniborská jeskyně). Jest to występ skalny z piaskowca o długości 44 m, głębokości 12 m i wysokości 6 m.

Doksy i Stare Splavy są najbardziej znanym i atrakcyjnym ośrodkiem wypoczynkowym w północnych Czechach. W 1928 roku powstała duża plaża i zaczęły pływać pierwsze statki silnikowe. W 1955 roku Doksy uzyskały statut miasta rekreacyjnego i uzdrowskiego.

Harrachov

Harrachov jest popularnym ośrodkiem sportów zimowych i centrum turystycznym, położonym w zachodniej części Karkonoszy na wysokości 680 m n.p.m. w rozległej dolinie rzeki Mumlavy. Swą sławę zawdzięcza przede wszystkim bardzo dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej (dużej ilości wyciągów i tras narciarskich) oraz rozgrywanym tutaj corocznie zawodom w ramach cyklu pucharu świata w lotach narciarskich.

Pierwsza osada na tym terenie, o nazwie Dörfel, założona została w XVII w. przy drodze prowadzącej w kierunku przełęczy. Dzisiejszą nazwę miejscowości zawdzięcza hrabiemu Harrachowi, który przyczynił się do rozwoju gospodarczego osady i do rozwoju narciarstwa w Karkonoszach, przywożąc swoim pracownikom leśnym w 1882 roku z Norwegii pierwsze narty. W XVII wieku wybudowano w Harrachovie hutę szkła - jedną z najstarszych w Europie - funkcjonującą do dnia dzisiejszego. Ważnym wydarzeniem dla rozwoju turystyki było wybudowanie w 1790 roku schroniska Vosecká bouda.

Dzisiejszy Harrachov, posiadający od 1965 roku prawa miejskie, żyje przede wszystkim z ruchu turystycznego. Liczba stałych mieszkańców wynosi ok. 1700, natomiast liczba turystów odwiedzających miasto w ciągu jednego dnia w sezonie dochodzi do 10 000.

Miejscami najczęściej odwiedzanymi przez turystów są: Čertův kopec (Czarci Wierch), na który można dostać się wyciągiem krzesełkowym i dolina rzeki Mumlavy. Miasto jest dogodnym punktem wyjścia w Karkonosze - najwyższe i najczęściej odwiedzane pasmo górskie w Republice Czeskiej. W granicach miejscowości znajduje się wiele miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, z rzadkimi ekosystemami np.: Mumlavský důl, Dolina Izery, Mechovice, Janova Hora. Rzeka Mumlava w pobliżu Wodospadu Mumlawskiego o wysokości 11 m, ukształtowała w swoim korycie wyjątkowe miskowate formy, tzw. „olbrzymie garnki”. Izera na odcinku pomiędzy Mýtem (dolna część Harrachova) a Rokytnicą przepływa przez głęboki, pełen głazów Dół Izerski. Wokół miasta zachowały się jedne z najbardziej rozległych naturalnych górskich lasów mieszanych, w przeważającej części bukowych, urzekające swą kolorystyką w okresie jesiennym. Tereny te są wyjątkowo bogate w roślinność górska

połączenie z Jabluncem nad Nysą i główną magistralą kolejową Pardubice – Liberec. Istnieją również połączenia autobusowe z Pragą, Brnem, Hradcem Králové, Libercem, a także z Jelenią Górą. W pobliżu miasta znajduje się drogowe przejście graniczne Harrachov - Jakuszyce.

Liberec

Liberec - stolica Okręgu Libereckiego (Liberecký kraj) - położony jest w malowniczej kotlinie w dorzeczu rzeki Nysy, otoczonej zboczami Gór Izerskich i Pogórza Jesztedskiego, wraz z pobliskimi miejscowościami znane jest jako centrum sportów zimowych i turystyki górskiej.

Jednym z najczęściej odwiedzanych przez turystów miejsc w Libercu jest stożkowaty szczyt Ještědu o wysokości 1012 m, na którym znajduje się hotel górski „Ještěd”. Budowla widoczna jest z odległości kilkudziesięciu kilometrów od Liberca.

W samym mieście największym zainteresowaniem zwiedzających cieszą się przede wszystkim:

- ❑ *liberecki neorenesansowy ratusz*, wybudowany w latach 1888-98. Na szczególną uwagę zasługują - główna wieża o wysokości 65 m, niezwykle bogato zdobiona fasada oraz marmurowe schody i wnętrza. Projektantem ratusza był architekt Franz von Neumann, jego dzieło jest bardzo podobne do ratusza wiedeńskiego,
- ❑ *kościół św. Antoniego*. Obecny, neogotycki kształt nadano kościołowi w latach 1880-82, jego wieża o wysokości 70 m jest najwyższą wieżą w Libercu,
- ❑ *Muzeum Północnoczeskie*, najstarsze w Republice Czeskiej,
- ❑ *Teatr F. X. Šaldy* w stylu neorenesansowym (1881-1883). Fronton budynku jest bogato zdobiony, wnętrza są wykonane w stylu neobarokowym ze złożoną sztukaterią,
- ❑ *barokowy kościół św. Krzyża i Domki Valdsztejskie*, które są przykładem XVII - wiecznej zabudowy mieszczańskiej,
- ❑ *ogród zoologiczny*, który jest najstarszym w Republice Czeskiej, żyje w nim 818 zwierząt z parą niezwykle rzadkich białych tygrysów,
- ❑ *liberecki ogród botaniczny* założony w 1876 roku, znajduje się w nim m.in. jedna z najcenniejszych kolekcji roślin owadożernych oraz największy czeski zbiór orchidei. Szczególnie cenione są tutejsze kamelie - najstarsze w Europie - i unikatowe bonsai, mające ponad 200 lat.

O Libercu można powiedzieć, że jest miastem sportu zarówno zawodowego, jak i rekreacyjnego. Istnieją tu dziesiątki związków i klubów sportowych, które zrzeszają m.in.: amatorów piłki nożnej, siatkarzy, narciarzy, kręglarzy, kolarzy, turystów i alpinistów. Miasto posiada boiska piłkarskie, naturalne kąpielisko, kryte baseny i halę łyżwiarską.

Znajdujący się w pobliżu Gór Izerskich Liberec to raj dla kolarzy i narciarzy biegowych, dla których przygotowano kilkadziesiąt kilometrów tras. Grzbiet Jesztedzki

W muzeum można podziwiać unikatowy panoramiczny obraz Mikołaja Alše „Pobicie Sasów pod Hrubą Skálą” (8,5 x 10 m) z 1895 roku.

W 1893 roku powstał w mieście pierwszy park publiczny – dziś są to Sady Ryva i Metelki. Powierzchnia wszystkich parków obejmuje 24 ha. Ciekawy jest również cmentarz żydowski - jedyny zachowany w dobrym stanie w powiecie Semily. Osadnictwo żydowskie w Turnowie zapoczątkowane zostało przed 1526 rokiem. Starsze nagrobki pochodzące z XVII wieku opisane są wyłącznie w języku hebrajskim, późniejsze w języku niemieckim i czeskim.

Do najstarszych zabytków architektury należy Zamek Państwowy Hruby Rohozec. Jego piękno związane jest z położeniem na zboczu romantycznej doliny rzeki Iżery. Pomieszczenia zamku są wyposażone m.in. w meble antyczne, obrazy, broń, czeskie szkło i porcelanę.

Pięknym przykładem architektury cembrowanej czeskiej wsi jest posiadłość Dlaški, była siedziba żołnierzy i sołectwa wybudowana w malowniczej dolinie rzeki Iżery w 1716 roku. Dziś posiadłość ta jest jednopiętrowym budynkiem mieszkalnym, otoczonym murem z belek i stanowi część Muzeum Powiatowego Czeskiego Raju.

W mieście jest wiele obiektów sportowych. Znajduje się tu basen kryty, kąpielisko w Dolankach, stadion sportowy, wiele boisk i sal gimnastycznych. Istnieją dobre warunki dla uprawiania wielu sportów – siatkówki, piłki nożnej, piłki ręcznej, tenisa ziemnego i stołowego itd.

Miasto położone niedaleko Czeskiego Raju zaprasza do pieszych i rowerowych wycieczek m.in. do Skał Klokoczkich, na ruiny zamku Trosky, na Ziemię Hruboską, do Skalnego Miasteczka, na Valdsztejn, jak również na Ziemię Małoską. Skalne Miasteczko leży przy wsi Klokoč między Turnovem a Kozakovem. Oferuje niepowtarzalny widok na północną i południowo-wschodnią część Czeskiego Raju. Na obrzeżach Skał Klokoczkich znajduje się największa w Czeskim Raju jaskinia z piaskowca – Postojna. W południowej części Skał Klokoczkich leży Rotsztejn – ruiny zamku skalnego, założonego pod koniec XIII wieku.

Ruiny zamku Trosky majestatycznie dominują nad Obszarem Krajobrazu Chronionego Czeski Raj. Na stromych bazaltowych wystęпах skalnych wznoszą się dwie wieże; na wyższym i trudniej dostępnym – Pannie – czteroboczna, a na niższym i bardziej rozłożystym – Babie - wieża sześcioboczna.

Zamek Hrubá Skála wybudowany jest na piaskowcowych wieżach w miejscu średniowiecznego zamku Skála. Dziś jest tutaj hotel z dostępnym dziedzińcem zamku i wieżą widokową. W pobliżu Hrubej Skály znajduje się Posiadłość Kopica, piętrowy budynek z krużgankiem typu poizerskiego z XIX wieku. W dolinie pod posiadłością można zobaczyć rzeźby przedstawiające zdarzenia z czeskiej historii, wyciosane w piaskowcowych ścianach. Bardzo znane Skalne Miasteczko niedaleko Hrubej Skály jest rajem dla turystyki wspinaczkowej.

Na północ od Doksów znajdują się Polomené hory z Hradczanskimi ścianami. Znaleźć w nich można jary, formy skalne takie jak: Skalna brama (miniatura Právčickiej bramy) i skałę z otworami zwaną Pusté kostely.

Na zachód od Starych Splavův położona jest Jaskinia Brandenburska (Braniborská jeskyně). Jest to występ skalny z piaskowca o długości 44 m, głębokości 12 m i wysokości 6 m.

Doksy i Stare Splavy są najbardziej znanym i atrakcyjnym ośrodkiem wypoczynkowym w północnych Czechach. W 1928 roku powstała duża plaża i zaczęły pływać pierwsze statki silnikowe. W 1955 roku Doksy uzyskały statut miasta rekreacyjnego i uzdrowiskowego.

Harrachov

Harrachov jest popularnym ośrodkiem sportów zimowych i centrum turystycznym, położonym w zachodniej części Karkonoszy na wysokości 680 m n.p.m. w rozległej dolinie rzeki Mumlavy. Swą sławę zawdzięcza przede wszystkim bardzo dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej (dużej ilości wyciągów i tras narciarskich) oraz rozgrywanym tutaj corocznie zawodom w ramach cyklu pucharu świata w lotach narciarskich.

Pierwsza osada na tym terenie, o nazwie Dörfel, założona została w XVII w. przy drodze prowadzącej w kierunku przełęczy. Dzisiejszą nazwę miejscowości zawdzięcza hrabiemu Harrachowi, który przyczynił się do rozwoju gospodarczego osady i do rozwoju narciarstwa w Karkonoszach, przywożąc swoim pracownikom leśnym w 1882 roku z Norwegii pierwsze narty. W XVII wieku wybudowano w Harrachovie hutę szkła - jedną z najstarszych w Europie - funkcjonującą do dnia dzisiejszego. Ważnym wydarzeniem dla rozwoju turystyki było wybudowanie w 1790 roku schroniska Vosecká bouda.

Dzisiejszy Harrachov, posiadający od 1965 roku prawa miejskie, żyje przede wszystkim z ruchu turystycznego. Liczba stałych mieszkańców wynosi ok. 1700, natomiast liczba turystów odwiedzających miasto w ciągu jednego dnia w sezonie dochodzi do 10 000.

Miejscami najczęściej odwiedzanymi przez turystów są: Čertův kopec (Czarci Wierch), na który można dostać się wyciągiem krzesełkowym i dolina rzeki Mumlavy. Miasto jest dogodnym punktem wyjścia w Karkonosze - najwyższe i najczęściej odwiedzane pasmo górskie w Republice Czeskiej. W granicach miejscowości znajduje się wiele miejsc o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, z rzadkimi ekosystemami np.: Mumlavský důl, Dolina Izery, Mechovice, Janova Hora. Rzeka Mumlava w pobliżu Wodospadu Mumlawskiego o wysokości 11 m, ukształtowała w swoim korycie wyjątkowe miskowate formy, tzw. „olbrzymie garnki”. Izera na odcinku pomiędzy Mytem (dolna część Harrachova) a Rokytnicą przepływa przez głęboki, pełen głazów Dół Izerski. Wokół miasta zachowały się jedne z najbardziej rozległych naturalnych górskich lasów mieszanych, w przeważającej części bukowych, urzekające swą kolorystyką w okresie jesiennym. Tereny te są wyjątkowo bogate w roślinność górską

m.in.: dziewięcify, śnieżyce, zawilce, czosnki, wawrzynki, dzwonki szerokolistne. W korycie rzeki ukształtowały się podobne formy skalne jak w korycie Mumlavy tzw. „olbrzymie garnki”.

Harrachov przyciąga turystów i wczasowiczów o każdej porze roku, jednak najszerszą ofertę posiada w sezonie zimowym. Na zboczach Czarnej Góry (Čertova hora) wybudowano kilka tras zjazdowych o różnych stopniach trudności oraz wiele wyciągów i kolei linowych. Dwie najbardziej znane trasy zjazdowe są sztucznie nasnieżane. Harrachov jest ośrodkiem atrakcyjnym nie tylko dla narciarzy zjazdowych, ale też biegowych. W okolicy miasta znajdują się trasy biegowe, które prowadzą na grzbiety Karkonoszy. Słynny jest kompleks pięciu skoczni narciarskich na północnym zboczu Czarnej Góry. Na największej z nich (K-180) odbywają się zawody pucharu świata w lotach narciarskich. Na zachód od huty szkła znajduje się strzelnica i trasy służące do uprawiania biathlonu.

Głównym zabytkiem architektury miasta jest kościół św. Wacława, który wybudowany został w miejscu drewnianej kaplicy. Ten murowany kościół w stylu empire słynie ze szklanego ołtarza i wielkiego żyrandola - wyrobów tutejszej huty szkła. Ponadto w znajdującej się obok kaplicy św. Elżbiety można podziwiać szklany dzwon o wysokości 50 cm i masie 10 kg. Huta szkła funkcjonuje jako skansen szklarski, w którym wykorzystuje się tradycyjne narzędzia podczas wytopu i szlifowania szkła. Szlifiernia napędzana turbiną wodną z oryginalnymi drewnianymi łopatkami jest najstarszą na świecie. Do kompleksu huty szkła należy nowo wybudowane muzeum szkła w „Panském domu”, które prezentuje wspaniałe wyroby szklane. Huta szkła należy do najczęściej odwiedzanych obiektów w mieście.

Ważnym zabytkiem miasta jest Muzeum Narciarstwa, którego ekspozycja pokazuje rozwój narciarstwa w Karkonoszach. Do ciekawostek Harrachova można zaliczyć zębatkową linię kolejową łączącą Tanvald z Harrachovem. W przeszłości linia ta była ważnym połączeniem pomiędzy Republiką Czeską i Polską, dziś wykorzystywana jest przede wszystkim dla celów turystycznych.

Z Harrachovem wiąże się szereg legend, jedna z nich mówi o władcy gór – Liczyrzepie, który co roku, w pierwszą sobotę marca, zjeżdża z gór do Harrachova, by uczcić swoje urodziny i przywitać wiosnę. Co roku w tym dniu organizowanych jest wiele atrakcji i rozrywek, przyjazdowi Liczyrzepy towarzyszą diabły i barwny orszak masek.

Rzeka Izera jest atrakcyjna dla amatorów spływów kajakowych. W mieście funkcjonują liczne obiekty sportowo-rekreacyjne: wypożyczalnia rowerów, korty tenisowe, squash, boiska do siatkówki, stadion piłkarski i boiska do minigolfa. Chętni mogą spróbować skoku (bungee jumping) z wieży telewizyjnej w pobliżu skoczni, skorzystać z toru dla nartorolek lub spróbować jazdy konnej. W miesiącach letnich turystów przyciąga kąpielisko w Zákoutí. Niedawno oddano do użytku pole golfowe z dziewięcioma dołkami. Miejscowość posiada bardzo dobrze rozwiniętą sieć hotelarsko-gastronomiczną.

Do Harrachova można dojechać drogą nr 14 od Turnova i Jilemnicy lub od Liberca, Jablonca nad Nysą i Tanvaldu. Linia kolejowa Tanvald – Harrachov umożliwia

połączenie z Jabluncem nad Nysą i główną magistralą kolejową Pardubice – Liberec. Istnieją również połączenia autobusowe z Pragą, Brnem, Hradcem Králové, Libercem, a także z Jelenią Górą. W pobliżu miasta znajduje się drogowe przejście graniczne Harrachov - Jakuszyce.

Liberec

Liberec - stolica Okręgu Libereckiego (Liberecký kraj) - położony jest w malowniczej kotlinie w dorzeczu rzeki Nysy, otoczonej zboczami Gór Izerskich i Pogórza Jeszteckiego, wraz z pobliskimi miejscowościami znane jest jako centrum sportów zimowych i turystyki górskiej.

Jednym z najczęściej odwiedzanych przez turystów miejsc w Libercu jest stożkowaty szczyt Ještědu o wysokości 1012 m, na którym znajduje się hotel górski „Ještěd”. Budowla widoczna jest z odległości kilkudziesięciu kilometrów od Liberca.

W samym mieście największym zainteresowaniem zwiedzających cieszą się przede wszystkim:

- ❑ *liberecki neorenesansowy ratusz*, wybudowany w latach 1888-98. Na szczególną uwagę zasługują - główna wieża o wysokości 65 m, niezwykle bogato zdobiona fasada oraz marmurowe schody i wnętrza. Projektantem ratusza był architekt Franz von Neumann, jego dzieło jest bardzo podobne do ratusza wiedeńskiego,
- ❑ *kościół św. Antoniego*. Obecny, neogotycki kształt nadano kościołowi w latach 1880-82, jego wieża o wysokości 70 m jest najwyższą wieżą w Libercu,
- ❑ *Muzeum Północnoczeskie*, najstarsze w Republice Czeskiej,
- ❑ *Teatr F. X. Šaldy* w stylu neorenesansowym (1881-1883). Fronton budynku jest bogato zdobiony, wnętrza są wykonane w stylu neobarokowym ze złożoną sztukaterią,
- ❑ *barokowy kościół św. Krzyża i Domki Valdsztejskie*, które są przykładem XVII – wiecznej zabudowy mieszczańskiej,
- ❑ *ogród zoologiczny*, który jest najstarszym w Republice Czeskiej, żyje w nim 818 zwierząt z parą niezwykle rzadkich białych tygrysów,
- ❑ *liberecki ogród botaniczny* założony w 1876 roku, znajduje się w nim m.in. jedna z najcenniejszych kolekcji roślin owadożernych oraz największy czeski zbiór orchidei. Szczególnie cenione są tutejsze kamelie – najstarsze w Europie – i unikatowe bonsai, mające ponad 200 lat.

O Libercu można powiedzieć, że jest miastem sportu zarówno zawodowego, jak i rekreacyjnego. Istnieją tu dziesiątki związków i klubów sportowych, które zrzeszają m.in.: amatorów piłki nożnej, siatkarzy, narciarzy, kręglarzy, kolarzy, turystów i alpinistów. Miasto posiada boiska piłkarskie, naturalne kąpielisko, kryte baseny i halę łyżwiarską.

Znajdujący się w pobliżu Gór Izerskich Liberec to raj dla kolarzy i narciarzy biegowych, dla których przygotowano kilkadziesiąt kilometrów tras. Grzbiet Jeszteckiego

zagospodarowany jest głównie dla celów narciarstwa zjazdowego. Znajduje się na nim wiele wyciągów i tras narciarskich. Ponadto do dyspozycji turystów jest kolej linowa na Ještěd, kryty basen pływakki oraz aquapark w centrum handlowym Babylon.

Ulubionym miejscem do uprawiania łyżwiarstwa jest powierzchnia Zbiornika Libereckiego oraz Stadion Zimowy, który pokryty jest sztucznym lodem.

Liberec jest ważnym ośrodkiem kultury. Funkcjonują tutaj m.in. Teatr F. X. Šaldy, Teatr Naivní, Teatr Mały, dwa kina, Galeria Rejonowa i kilka sal wystawowych.

Uroku dodaje miastu i jego okolicom także przyroda. Na uwagę zasługują przede wszystkim:

- „Skały Jesztedskie” ze znaleziskiem tzw. jesztiedzkich jaspisów,
- przepiękne i potężne lzerskie skały granitowe,
- „Kamienie Dzieciątka Jezus”, tzw. skalne garnki,
- jaskinie naciekowe na obszarze jesztiedzkim,
- pozostałości lasów łęgowych pod tamą Stawu Veseckiego z typową fauną i florą,
- parki libereckie, dzięki którym miasto zdobyło przydomek zielonego miasta.

Turnov

Turnov, dzięki łatwej dostępności komunikacyjnej, niezbyt dużej odległości od Pragi, korzystnemu położeniu przy Czeskim Raju, jest doskonałym miejscem wypadowym m.in. w Góry lzerskie i Karkonosze.

Miasto zostało założone w połowie XIII wieku na urwisku nad rzeką lzerą, jest historycznym i kulturalnym centrum Czeskiego Raju. W 1955 roku ustanowiono tu pierwszy w Czechach Obszar Chronionego Krajobrazu.

Dominantą Turnova jest Kościół Narodzenia Panny Marii, który należy do największych nowogotyckich budowli sakralnych w Europie Środkowej. Został wybudowany jako jeden z pierwszych kościołów w tym stylu w Czechach. Ważną budowlą w mieście jest również renesansowy ratusz wzniesiony na rynku w latach 1526-1527. Obecnie jest on siedzibą Urzędu Miejskiego i banku. Na rynku przyciąga uwagę kościół św. Franciszka, który wraz z klasztorem założony został w 1651 roku przez Maksymiliana z Valdsztejna. Obecny kształt zyskał w trakcie ostatniej przebudowy w latach 1803-1822. W 1842 roku dobudowano do niego noworomańską dzwonnice. Fasada kościoła ozdobiona jest portalem z kamiennym herbem Valdsztejnów, a ponad nim we wnęce rzeźbą św. Franciszka z Asyżu. Pomieszczenia sąsiadującego klasztoru są dziś w posiadaniu Poczty Czeskiej.

Przyjeżdżający do Turnova najczęściej zwiedzają Muzeum Powiatowe Czeskiego Raju, które od 1886 roku gromadzi bogactwo przyrodnicze tego obszaru i dokumenty związane z jego historią. Wyjątkowe ekspozycje są poświęcone kamieniom szlachetnym i biżuterii. Funkcjonuje tu dział archeologii, historii i etnografii oraz ekspozycja mineralogiczno-geologiczna, poświęcona Regionowi Turnovskiemu i całej planecie.

W muzeum można podziwiać unikatowy panoramiczny obraz Mikołaja Alše „Pobicie Sasów pod Hrubą Skálą” (8,5 x 10 m) z 1895 roku.

W 1893 roku powstał w mieście pierwszy park publiczny – dziś są to Sady Ryva i Metelki. Powierzchnia wszystkich parków obejmuje 24 ha. Ciekawy jest również cmentarz żydowski - jedyny zachowany w dobrym stanie w powiecie Semily. Osadnictwo żydowskie w Turnowie zapoczątkowane zostało przed 1526 rokiem. Starsze nagrobki pochodzące z XVII wieku opisane są wyłącznie w języku hebrajskim, późniejsze w języku niemieckim i czeskim.

Do najstarszych zabytków architektury należy Zamek Państwowy Hruba Rohozec. Jego piękno związane jest z położeniem na zboczu romantycznej doliny rzeki Izery. Pomieszczenia zamku są wyposażone m.in. w meble antyczne, obrazy, broń, czeskie szkło i porcelanę.

Pięknym przykładem architektury cembrowanej czeskiej wsi jest posiadłość Dlaški, była siedziba żołnierzy i sołectwa wybudowana w malowniczej dolinie rzeki Izery w 1716 roku. Dziś posiadłość ta jest jednopiętrowym budynkiem mieszkalnym, otoczonym murem z belek i stanowi część Muzeum Powiatowego Czeskiego Raju.

W mieście jest wiele obiektów sportowych. Znajduje się tu basen kryty, kąpielisko w Dolankach, stadion sportowy, wiele boisk i sal gimnastycznych. Istnieją dobre warunki dla uprawiania wielu sportów – siatkówki, piłki nożnej, piłki ręcznej, tenisa ziemnego i stołowego itd.

Miasto położone niedaleko Czeskiego Raju zaprasza do pieszych i rowerowych wycieczek m.in. do Skał Klokoczkich, na ruiny zamku Trosky, na Ziemię Hruboską, do Skalnego Miasteczka, na Valdsztejn, jak również na Ziemię Małoską. Skalne Miasteczko leży przy wsi Klokoč między Turnovem a Kozakovem. Oferuje niepowtarzalny widok na północną i południowo-wschodnią część Czeskiego Raju. Na obrzeżach Skał Klokoczkich znajduje się największa w Czeskim Raju jaskinia z piaskowca – Postojna. W południowej części Skał Klokoczkich leży Rotsztejn – ruiny zamku skalnego, założonego pod koniec XIII wieku.

Ruiny zamku Trosky majestatycznie dominują nad Obszarem Krajobrazu Chronionego Czeski Raj. Na stromych bazaltowych wystęпах skalnych wznoszą się dwie wieże; na wyższym i trudniej dostępnym – Pannie – czteroboczna, a na niższym i bardziej rozłożystym – Babie - wieża sześcioboczna.

Zamek Hruba Skála wybudowany jest na piaskowcowych wieżach w miejscu średniowiecznego zamku Skála. Dziś jest tutaj hotel z dostępnym dziedzińcem zamku i wieżą widokową. W pobliżu Hrubej Skály znajduje się Posiadłość Kopica, piętrowy budynek z krużgankiem typu poizerskiego z XIX wieku. W dolinie pod posiadłością można zobaczyć rzeźby przedstawiające zdarzenia z czeskiej historii, wyciosane w piaskowcowych ścianach. Bardzo znane Skalne Miasteczko niedaleko Hrubej Skály jest rajem dla turystyki wspinaczkowej.

Najstarszy zamek w Czeskim Raju, Valdsztejn, założony został w połowie XIII wieku przez rodzinę Markvarticów. Na szczytach piaskowcowych skał Valdsztejnowie wybudowali malowniczą kaplicę św. Jana Nepomucena oraz most z galerią barokowych rzeźb.

Centralnym miejscem Ziemi Małoskalskiej jest Mała Skała, położona 6 km na północ od Turnova, w malowniczej dolinie rzeki Izery, nazywana Perłą Czeskiego Raju. Miejscowość otoczona jest ruinami zamków Frydsztejn, Vranov i Zbiroh oraz osobliwymi formami skalnymi. Na lewym brzegu Izery wznosi się piaskowcowy grzbiet Suchych Skał. Ten narodowy pomnik przyrody o powierzchni 23 hektarów, ustanowiony w 1965 roku, położony jest w odległości 1,5 km od Małej Skały. Alpinisci nazywają te skały Czeskimi Dolomitami.

Miasto Turnov oferuje szeroki wachlarz możliwości aktywnego spędzania czasu. Jest tu oznakowana, rozbudowana sieć tras dla turystyki pieszej i rowerowej. Skalne miasteczka są przepięknym rajem dla alpinistów zarówno początkujących, jak i zaawansowanych. Duża ilość stawów rybnych, rzek, kąpielisk, zbiorników wodnych służy m.in. uprawianiu raftingu i windsurfingu.

W wielu kompleksach sportowych można znaleźć korty tenisowe, golf, minigolf, fitcentra, kręgle, sauny, solaria, squash i boiska do siatkówki. Piękna przyroda Czeskiego Raju przyciąga wędkarzy, grzybiarzy i myśliwych. Miłośnicy jeździectwa znajdą tu odpowiednie możliwości do jazdy konnej. Można tu również znaleźć korzystne miejsca dla paralotniarstwa. Przepiękny krajobraz można obserwować z lotu ptaka korzystając w lotów widokowych.

5.3. Bautzen, Görlitz, Löbau, Zittau

Bautzen

Najstarsze informacje o posiadaniu przez Bautzen praw miejskich pochodzą z 1240 r. Miasto położone jest na granitowym masywie powyżej Sprewy w centrum Górnych Łużyc, w odległości 50 km na wschód od Drezna. Otoczone jest rozległymi polami uprawnymi od zachodu i wschodu, Pogórzem Górnołużyckim (Lausitzer Bergland) od południa oraz Górnołużyckim Krajobrazem Puszczy i Stawów od północy (Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft). Bautzen posiada status tzw. Dużego Miasta Powiatowego (Große Kreisstadt), jest siedzibą władz powiatowych, nowoczesnym i atrakcyjnym centrum administracyjno-gospodarczym i mieszkalnym, ośrodkiem produkcji maszyn, urządzeń, pojazdów oraz narzędzi i elektronarzędzi. Zlokalizowane są tutaj małe i średnie firmy z branży informatycznej i techniki informacyjnej. Miasto dysponuje dobrymi połączeniami komunikacyjnymi do autostrady federalnej i dróg federalnych. Ma połączenia kolejowe m.in. do Drezna i Görlitz (tzw. połączenia Inter-Regio) oraz możliwość korzystania z lądowiska.

W 2002 roku Bautzen obchodzić będzie 1000 - lecie istnienia.

Miasto posiada wiele atrakcji turystycznych. Do nich zaliczyć można m.in.:

- ☐ Katedrę Św. Piotra (St.-Petri-Dom),
- ☐ trójnawowy gotycki kościół wybudowany w latach 1213-1221, wykorzystywany od 1524 r. przez wyznawców dwóch religii,
- ☐ starą wieżę ciśnień, wybudowaną w latach 1445-1446, która jest obecnie pomnikiem i siedzibą muzeum techniki oraz symbolem miasta,
- ☐ zamek obronny Ortenburg,
- ☐ wieżę Reichen Turm,
- ☐ park dinozaurów, który jest jedynym tego rodzaju parkiem w Europie, położonym w pobliskiej miejscowości Kleinwelka.

Bautzen to ojczyzna Serbów. Świadczą o tym liczne instytucje serbskie znajdujące się w mieście. Do najważniejszych należy Niemiecko-Serbski Teatr Ludowy. Tradycje kultury serbskiej są pielęgnowane i rozpowszechniane m.in. przez zespół Sorbisches National-Ensemble GmbH.

Do tradycyjnych imprez artystycznych organizowanych corocznie w mieście należy m.in.:

- ☐ „Kolorowy Serbski Rynek Jaj Wielkanocnych”,
- ☐ „Wiosna w Bautzen” organizowana w maju,
- ☐ „Lato Teatralne w Bautzen” odbywające się w lipcu.

W jubileuszowym 2002 roku oferta imprez kulturalnych będzie znacznie szersza. „Tydzień Wiosna w Bautzen” będzie połączona ze spektaklem prezentującym średnio-wieczne folklory europejskie. Dla celów turystyki i wypoczynku rozbudowywany jest na pobliskim zbiorniku wodnym obiekt rekreacyjny Ferienpark Oberlausitz.

Przez Bautzen przebiega trasa rowerowa „Spree-Radfernwanderweg” o długości ok. 100 km. Rozpoczyna się ona przy najwyższym położonym źródle Sprewy, tuż obok wzniesienia Kottmar, biegnąc przez miejscowości Neusalza-Spremberg, Bautzen, Cottbus, Lübben aż do Berlina. Trasa ta jest odpowiednio oznakowana - punkt początkowy zawiera motyw źródła Łaby oraz końcowy – motyw Bramy Brandenburskiej.

Przez Region Górnych Łużyc przebiega z zachodu na wschód „Szlak Miast Saksońskich” („Sächsischen Städteroute”). Ta trasa rowerowa o długości ok. 120 km rozpoczyna się poza granicami Drezna w miejscowości Weixdorf, wiedzie przez Kamenz, Bautzen, Löbau i kończy się w Görlitz. Szlak ten oznakowany jest w regionie Oberlausitz-Niederschlesien dużą czerwoną literą „S”.

TABL. 1/49/. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W BAUTZEN**
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN BAUTZEN

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Tourist facilities		W tym hotele Of which hotels	
	1997	2000	1997	2000
Obiekty noclegowe ^a	17	18	8	8
<i>Tourist facilities ^a</i>				
Miejsca noclegowe ^a	1024	1029	347	614
<i>Number of beds ^a</i>				
Korzystający z obiektów	33989	55025	19889	36617
<i>Tourists accommodated</i>				
w tym turyści zagraniczni	1983	3181	1448	2799
<i>of which foreign tourists</i>				
Udzielone noclegi	87229	115075	34373	66250
<i>Accommodations provided</i>				
w tym turystom zagranicznym	4462	5417	2198	4161
<i>of which foreign tourists</i>				
Przeciętne roczne wykorzystanie łóżek w %	27,5	30,5	29,1	29,4
<i>Average yearly utilization of beds in %</i>				

^a Stan w dniu 31 VII.

^a As of 31 VII.

TABL. 2/50/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI W BAUTZEN**
TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN BAUTZEN

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
OGÓŁEM	33989	55025
<i>TOTAL</i>		
Turyści krajowi	32006	51844
<i>Domestic tourists</i>		
Turyści zagraniczni	1983	3181
<i>Foreign tourists</i>		
w tym:		
<i>of which:</i>		
Austria <i>Austria</i>	103	102
Belgia <i>Belgium</i>	97	74

TABL. 2/50/. TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
W BAUTZEN (dok.)
TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
IN BAUTZEN (cont.)

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
Dania <i>Denmark</i>	37	26
Francja <i>France</i>	167	143
Hiszpania <i>Spain</i>	8	28
Japonia <i>Japan</i>	38	9
Kanada <i>Canada</i>	12	119
Niderlandy <i>Netherlands</i>	378	244
Norwegia <i>Norway</i>	17	11
Polska <i>Poland</i>	174	207
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	111	54
Republiki Nadbałtyckie <i>The Baltic Republics</i>	-	133
Rosja <i>Russian Federation</i>	100	124
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	112	222
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	118	107
Szwecja <i>Sweden</i>	41	24
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	83	234
Włochy <i>Italy</i>	89	172
Pozostałe kraje europejskie ^a	15	645
<i>Other European countries</i> ^a		
Udział turystów zagranicznych w %	5,8	5,8
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a Łącznie z Ukrainą, Mołdawią, Białorusią.

^a Including Ukraine, Moldova, Belarus.

TABL. 3/51/. WSKAŹNIKI WYKORZYSTANIA OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH
W BAUTZEN
INDICES OF UTILIZATION OF TOURIST FACILITIES IN BAUTZEN

Wyszczególnienie Specification	Miesiące Months					
	I	II	III	IV	VIII	IX
1997						
Ludność ^a	46356	46356	46356	46356	46356	46356
Population ^a						
Miejsca noclegowe	555	558	555	1024	1025	1023
Number of beds						
Korzystający z obiektów	1976	1870	2179	3289	2892	3387
Tourists accommodated						
Udzielone noclegi	4395	3584	4542	12222	9205	8628
Accommodations provided						
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	1,20	1,20	1,20	2,21	2,21	2,21
Schneidera ^c	4,26	4,03	4,70	7,10	6,24	7,31
Charvata ^d	9,48	7,73	9,80	26,37	19,86	18,61
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	7,92	6,42	8,18	11,94	8,98	8,43
accommodation utilization rate ^e						
2000						
Ludność ^a	44014	43979	43956	43778	43677	43554
Population ^a						
Miejsca noclegowe	1055	1055	1055	1029	1030	1030
Number of beds						
Korzystający z obiektów	2804	2986	3630	4789	5117	5845
Tourists accommodated						
Udzielone noclegi	5300	5832	6845	10283	12960	12009
Accommodations provided						
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	2,40	2,40	2,40	2,35	2,36	2,36
Schneidera ^c	6,37	6,79	8,26	10,94	11,72	13,42
Charvata ^d	12,04	13,26	15,57	23,49	29,67	27,57
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	5,02	5,53	6,49	9,99	12,58	11,66
accommodation utilization rate ^e						

^a Stan w dniu 30 VI. ^b Łóżka/ludność x 100. ^c Korzystający/ludność x 100. ^d Udzielone noclegi/ludność x 100. ^e Udzielone noclegi/iłość łóżek (miejsc).

^a As of 30 VI. ^b Beds/population x 100. ^c Tourist accommodated/population x 100. ^d Accommodation provided/population x 1000. ^e Accommodation provided/number of beds.

Görlitz

Görlitz otrzymało prawa miejskie w 1303 r. Jest miastem na prawach powiatu. W dniu 5 maja 1998 roku, na wspólnym posiedzeniu rad miejskich, podjęto uchwałę o utworzeniu tzw. euromiasta Görlitz/Zgorzelec.

W Görlitz usytuowane są liczne zakłady przemysłowe. Miasto jest międzynarodowym ośrodkiem kształcenia studentów.

Sylwetkę miasta tworzą budowle późnogotyckie, renesansowe i barokowe. Około 3500 budowli uznanych jest za zabytkowe.

Do licznych obiektów godnych obejrzenia zaliczyć można m.in. kościół św. Piotra i Pawła, kościół św. Mikołaja, kościół Lutra, kościół św. Jakuba, kościół św. Krzyża, kościół Trójcy Świętej, kościół Kobiet, średniowieczny ratusz, wieżę Mikołaja, wieżę „Reichenbacher Turm” i wieżę „Dicke Turm”. W mieście funkcjonuje teatr i hala miejska.

Godne polecenia są wycieczki na wzniesienie Landeskronen i do rezerwatu przyrody – parku zwierząt.

Görlitz dzięki lotniskom Rothenburg i Görlitz należy do ważnych, w skali europejskiej, węzłów komunikacyjnych. Miasto posiada liczne połączenia komunikacyjne z drogami federalnymi i autostradą E 40, prowadzącą w kierunku Wrocławia. Rozwinięta jest sieć dróg lokalnych i połączeń kolejowych krajowych i międzynarodowych (Wrocław, Warszawa, Kraków i Moskwa). Do Görlitz można dojechać rowerem „Szlakiem Miast Saksońskich”.

TABL. 4/52/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W GÖRLITZ
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN GÖRLITZ

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Tourist facilities		W tym hotele Of which hotels	
	1997	2000	1997	2000
Obiekty noclegowe ^a Tourist facilities ^a	17	23	8	10
Łóżka ^a Beds ^a	795	1 013	467	617
Korzystający z obiektów Tourists accommodated	32040	53759	15136	32677
w tym turyści zagraniczni of which foreign tourists	2622	5058	1443	3873
Udzielone noclegi Accommodations provided	63560	103046	29192	60458
w tym turystom zagranicznym of which foreign tourists	5895	7854	3363	5926
Przeciętne roczne wykorzystanie łóżek w % Average yearly utilization of beds in %	26,3	27,4	22,2	26,3

^a Stan w dniu 31 VII.

^a As of 31 VII.

TABL. 5/53/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI W GÖRLITZ**
TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
IN GÖRLITZ

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
OGÓŁEM TOTAL	32040	53759
Turyści krajowi Domestic tourists	29418	48701
Turyści zagraniczni Foreign tourists	2622	5058
w tym: of which:		
Austria Austria.....	181	264
Belgia Belgium.....	72	98
Dania Denmark.....	59	25
Francja France.....	109	180
Hiszpania Spain.....	35	61
Japonia Japan.....	44	34
Kanada Canada.....	27	59
Niderlandy Netherlands.....	422	338
Norwegia Norway.....	11	17
Polska Poland.....	252	591
Republika Czeska Czech Republic.....	195	141
Republiki Nadbałtyckie The Baltic Republics.....	32	110
Rosja Russian Federation.....	92	52
Stany Zjednoczone United States	196	286
Szwajcaria Switzerland.....	249	191
Szwecja Sweden.....	12	62
Wielka Brytania United Kingdom	128	2053
Włochy Italy.....	80	114
Pozostałe kraje europejskie ^a Other European countries ^a	46	23
Udział turystów zagranicznych w % Share of foreign tourists in total in %	8,2	9,4

^a Łącznie z Ukrainą, Mołdawią, Białorusią.

^a Including Ukraine, Moldova, Belarus.

TABL. 6/54/. WSKAŹNIKI WYKORZYSTANIA OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH
W GÖRLITZ
INDICES OF UTILIZATION OF TOURIST FACILITIES IN GÖRLITZ

Wyszczególnienie Specification	Miesiące Months					
	I	II	III	IV	VIII	IX
1997						
Ludność ^a	66217	66217	66217	66217	66217	66217
Population ^a						
Miejsca noclegowe	569	569	569	795	795	761
Number of beds						
Korzystający z obiektów	1399	1465	2417	3053	2820	3749
Tourists accommodated						
Udzielone noclegi	2646	2892	4468	5473	5615	7422
Accommodations provided						
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	0,86	0,86	0,86	1,20	1,20	1,15
Schneidera ^c	2,11	2,21	3,65	4,61	4,26	5,66
Charvata ^d	4,00	4,37	6,75	8,27	8,48	11,21
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	4,65	5,08	7,85	6,88	7,06	9,75
accommodation utilization rate ^e						
2000						
Ludność ^a	62806	62694	62615	62222	62053	61936
Population ^a						
Miejsca noclegowe	1055	1055	1055	1013	1013	1013
Number of beds						
Korzystający z obiektów	2149	2294	3209	5646	5779	6369
Tourists accommodated						
Udzielone noclegi	3843	4269	6420	10264	10148	11548
Accommodations provided						
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	1,68	1,68	1,68	1,63	1,63	1,64
Schneidera ^c	3,42	3,66	5,12	9,07	9,31	10,28
Charvata ^d	6,12	6,81	10,25	16,50	16,35	18,65
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	3,64	4,05	6,09	10,13	10,02	11,40
accommodation utilization rate ^e						

^a Stan w dniu 30 VI. ^b Łóżka/ludność x 100. ^c Korzystający/ludność x 100. ^d Udzielone noclegi/ludność x 100. ^e Udzielone noclegi/iłość łóżek (miejsc).

^a As of 30 VI. ^b Beds/population x 100. ^c Tourist accommodated/population x 100. ^d Accommodation provided/population x 1000. ^e Accommodation provided/number of beds.

Löbau

Dokładna data nadania praw miejskich nie jest znana. Po raz pierwszy wspomina o mieście biskup miśnieński Bruno II w dokumentach pochodzących z 1221 roku.

Löbau liczy 17 tys. mieszkańców i leży w powiecie Löbau-Zittau.

Centrum miasta jest w przeważającej części odrestaurowane. Najważniejsze zabytki, to:

- ❑ Ratusz z początku XIV wieku, na którym umieszczone są dwa zegary słoneczne, kula przedstawiająca fazy księżyca oraz podwójny polsko-niemiecki herb na portalu,
- ❑ kościół św. Mikołaja i św. Jana,
- ❑ dom o nazwie Schminke – budynek jednorodzinny, wybudowany w latach 1930-1932, w 1999 roku rozpoczęto kompleksową rekonstrukcję obiektu pod nadzorem Akademii Sztuk z Berlina,
- ❑ wieża widokowa Gusseiserne Aussichtsturm z 1854 roku – jedyna w swoim rodzaju w Europie – jest symbolem miasta i punktem organizowania wycieczek po okolicy.

Sektor gospodarczy zdominowany jest przez małe i średnie zakłady budowlane i przemysłowe. Rozwinięta jest m.in. produkcja pianin i fortepianów oraz produkcja artykułów spożywczych. Na obrzeżu miasta znajduje się dzielnica przemysłowa Löbau-West.

Liczne obiekty kulturalne, sportowe i rekreacyjne - muzeum miejskie, biblioteka, galeria, „dwór z arkadami”, stadion, kąpielisko, restauracje i dyskoteki - służą codziennemu życiu mieszkańców.

Przez Löbau wiodą drogi federalne B 6 i B 178, które łączą się z autostradą A 4. Planowana jest rozbudowa drogi B 178, jako obwodnicy miasta, w kierunku do Zittau. Löbau leży przy trasach kolejowych Drezno-Görlitz i Löbau-Ebersbach oraz rowerowym „Szlaku Miast Saksońskich”.

TABL. 7/55/. **BAZA NOCLEGOWA TUSTYSTYKI W LÖBAU**
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN LÖBAU

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Obiekty <i>Tourist facilities</i>	
	1997	2000
Obiekty noclegowe ^a <i>Tourist facilities</i> ^a	4	4
Łóżka ^a <i>Beds</i> ^a	124	123

^a Stan w dniu 31 VII.

^a As of 31 VII.

TABL. 7/55/. **BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W LÖBAU (dok.)**
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN LÖBAU (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Tourist facilities	
	1997	2000
Korzystający z obiektów	5946	4703
<i>Tourists accommodated</i>		
w tym turyści zagraniczni	382	245
<i>of which foreign tourists</i>		
Udzielone noclegi	8773	7558
<i>Accommodations provided</i>		
w tym turystom zagranicznym	525	549
<i>of which foreign tourists</i>		
Przeciętne roczne wykorzystanie łóżek w %	19,4	16,8
<i>Average yearly utilization of beds in %</i>		

TABL. 8/56/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI W LÖBAU**
**TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
 IN LÖBAU**

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
OGÓŁEM	5946	4703
<i>TOTAL</i>		
Turyści krajowi	5564	4458
<i>Domestic tourists</i>		
Turyści zagraniczni	382	245
<i>Foreign tourists</i>		
w tym:		
<i>of which:</i>		
Austria <i>Austria</i>	7	-
Belgia <i>Belgium</i>	7	3
Dania <i>Denmark</i>	-	19
Francja <i>France</i>	29	7
Hiszpania <i>Spain</i>	12	3
Japonia <i>Japan</i>	-	4
Kanada <i>Canada</i>	16	-

TABL. 8/56/. TURYSŃCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI W LÖBAU
(dok.)
TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
IN LÖBAU (cont.)

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
Niderlandy <i>Netherlands</i>	110	92
Norwegia <i>Norway</i>	1	-
Polska <i>Poland</i>	33	41
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	15	27
Republiki Nadbałtyckie <i>The Baltic Republics</i>	4	-
Rosja <i>Russian Federation</i>	28	3
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	41	9
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	8	4
Szwecja <i>Sweden</i>	3	1
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	31	4
Włochy <i>Italy</i>	18	10
Pozostałe kraje europejskie ^a	2	2
<i>Other European countries</i> ^a		
Udział turystów zagranicznych w %	6,4	5,2
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a Łącznie z Ukrainą, Mołdawią, Białorusią.

^a Including Ukraine, Moldova, Belarus.

TABL. 9/57/. WSKAŹNIKI WYKORZYSTANIA OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH
W LÖBAU
INDICES OF UTILIZATION OF TOURIST FACILITIES IN LÖBAU

Wyszczególnienie Specification	Miesiące Months					
	I	II	III	IV	VIII	IX
1997						
Ludność ^a Population ^a	17638	17638	17638	17638	17638	17638
Miejsca noclegowe Number of beds	124	124	124	124	124	124
Korzystający z obiektów Tourists accommodated	370	335	425	561	505	648
Udzielone noclegi Accommodations provided	638	488	634	806	743	963
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70
Schneidera ^c	2,10	1,90	2,41	3,18	2,86	3,67
Charvata ^d	3,62	2,77	3,59	4,57	4,21	5,46
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	5,15	3,94	5,11	6,50	5,99	7,77
2000						
Ludność ^a Population ^a	17022	17016	17075	17004	16872	16765
Miejsca noclegowe Number of beds	123	123	123	123	123	123
Korzystający z obiektów Tourists accommodated	244	306	303	426	341	633
Udzielone noclegi Accommodations provided	357	485	470	618	547	953
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b	0,72	0,72	0,72	0,72	0,73	0,73
Schneidera ^c	1,43	1,80	1,77	2,51	2,02	3,78
Charvata ^d	2,10	2,85	2,75	3,63	3,24	5,68
wykorzystania pojemności noclegowej ^e	2,90	3,94	3,82	5,02	4,45	7,75

^a Stan w dniu 30 VI. ^b Łóżka/ludność x 100. ^c Korzystający/ludność x 100. ^d Udzielone noclegi/ludność x 100. ^e Udzielone noclegi/iłość łóżek (miejsc).

^a As of 30 VI. ^b Beds/population x 100. ^c Tourist accommodated/population x 100. ^d Accommodation provided/population x 1000. ^e Accommodation provided/number of beds.

Zittau

Zittau otrzymało prawa miejskie z rąk króla Czech Ottokara II w 1255 roku. Położone jest na południowo-wschodnim krańcu Saksonii na styku trzech krajów - Polski, Czech i Niemiec. W 1996 roku uzyskało tytuł tzw. „dużego miasta powiatowego”.

W Zittau działają dwie wyższe uczelnie: Wyższa Szkoła Zawodowa Zittau/Görlitz (Fachhochschule Zittau/Görlitz) oraz Międzynarodowy Instytut Szkół Wyższych (Internationales Hochschulinstitut). Instytut kształci, jako uczelnia uniwersytecka, niemieckich, czeskich i polskich studentów z Euroregionu Nysa.

W starym mieście, zachowanym w prawie nie zmienionym stanie, znajduje się pięć kościołów, pięćdziesiąt pomników kultury i dwadzieścia zabytkowych studni.

Wśród licznych instytucji kulturalnych najważniejsze to:

- ❑ teatr im. Gerharta Hauptmanna z widownią dla 420 osób,
- ❑ kościół św. Jana mieszczący 2000 osób,
- ❑ muzeum składające się z dwóch wydziałów - kultura i historia oraz nauki przyrodnicze,
- ❑ kościół Św. Krzyża, w którym można podziwiać tkaniny o tematyce religijnej związane z okresem Wielkiego Postu („Zittauer Fastentücher”).

W mieście funkcjonuje kino z czterema salami mieszczącymi prawie 700 widzów oraz park zwierząt o powierzchni 8 ha (znajduje się w nim około 350 okazów zwierząt).

Z miastem sąsiadują góry Zittauer Gebirge, które oferują różnorodne możliwości uprawiania turystyki.

W gospodarce dominują małe i średnie firmy. Najważniejsze dziedziny gospodarki to: przemysł tekstylny i elektrotechniczny, tworzyw sztucznych, budowa maszyn, rolnictwo i leśnictwo. W mieście organizuje się Saksońskie Pokazy Sztuki Ogrodniczej.

Zittau leży w pobliżu dróg federalnych B 96, B 99 i B 178. Istnieją dogodne połączenia kolejowe do Drezna, Görlitz i Republiki Czeskiej. Znajdują się tutaj przejścia graniczne do Polski i do Republiki Czeskiej.

W Zittau kończy się „Szlak rowerowy - domy przysłupowe” („Umgebindehaus-Radweg”), pokrywający się z końcową częścią trasy rowerowej Bayreuth-Zittau. Biegnie on ponad 100 km, od Neukirch przez Oppach, Herrnhut, Großschönau, Jonsdorf do Zittau, oraz „Trasa rowerowa Odra-Nysa” o długości ok. 90 km, prowadząca od Zittau wzdłuż wschodniej granicy Niemiec do Bad Muskau przez Frankfurt nad Odrą do Morza Bałtyckiego.

TABL. 10/58/. BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W ZITTAU
TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS IN ZITTAU

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Tourist facilities		W tym hotele Of which hotels	
	1997	2000	1997	2000
Obiekty noclegowe ^a	5	9	3	7
Tourist facilities ^a				
Łóżka ^a	270	452	177	426
Beds ^a				
Korzystający z obiektów	13501	16003	8829	15197
Tourists accommodated				
w tym turyści zagraniczni	980	944	695	936
of which foreign tourists				
Udzielone noclegi	26112	33007	16581	31436
Accommodations provided				
w tym turystom zagranicznym	2400	2295	1980	2274
of which foreign tourists				
Przeciętne roczne wykorzystanie łóżek w %	24,4	20,0	23,1	20,2
Average yearly utilization of beds in %				

^a Stan w dniu 31 VII.

^a As of 31 VII.

TABL. 11/59/. TURYSŒI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI W ZITTAU
TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
IN ZITTAU

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
OGÓŁEM	13501	16003
TOTAL		
Turyści krajowi	12521	15059
Domestic tourists		
Turyści zagraniczni	980	944
Foreign tourists		
w tym:		
of which:		
Austria Austria	43	80
Belgia Belgium	21	9
Dania Denmark	42	33
Francja France	22	14
Hiszpania Spain	-	3

TABL. 11/59/. **TURYŚCI KORZYSTAJĄCY Z BAZY NOCLEGOWEJ TURYSTYKI
W ZITTAU (dok.)**
*TOURISTS UTILIZING TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS
IN ZITTAU (cont.)*

Wyszczególnienie Specification	1997	2000
Japonia <i>Japan</i>	7	10
Kanada <i>Canada</i>	10	4
Niderlandy <i>Netherlands</i>	104	120
Norwegia <i>Norway</i>	6	3
Polska <i>Poland</i>	84	70
Republika Czeska <i>Czech Republic</i>	30	30
Republiki Nadbałtyckie <i>The Baltic Republics</i>	1	-
Rosja <i>Russian Federation</i>	14	10
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	139	76
Szwajcaria <i>Switzerland</i>	92	180
Szwecja <i>Sweden</i>	29	3
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	15	85
Włochy <i>Italy</i>	21	33
Pozostałe kraje europejskie ^a	91	15
<i>Other European countries</i> ^a		
Udział turystów zagranicznych w %	7,3	5,9
<i>Share of foreign tourists in total in %</i>		

^a Łącznie z Ukrainą, Mołdawią, Białorusią.

^a Including Ukraine, Moldova, Belarus.

TABL. 12/60/. WSKAŹNIKI WYKORZYSTANIA OBIEKTÓW TURYSTYCZNYCH
W ZITTAU
INDICES OF UTILIZATION OF TOURIST FACILITIES IN ZITTAU

Wyszczególnienie Specification	Miesiące Months					
	I	II	III	IV	VIII	IX
1997						
Ludność ^a Population ^a	29255	29255	29255	29255	29255	29255
Miejsca noclegowe Number of beds	232	292	270	270	270	270
Korzystający z obiektów Tourists accommodated	941	999	1091	1095	1018	944
Udzielone noclegi Accommodations provided	1809	1840	1762	2238	2145	2087
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b Schneidera ^c Charvata ^d	0,79 3,22 6,18	1,00 3,41 6,29	0,92 3,73 6,02	0,92 3,74 7,65	0,92 3,48 7,33	0,92 3,23 7,13
wykorzystania pojemności noclegowej ^e accommodation utilization rate ^e	7,80	6,30	6,53	8,29	7,94	7,73
2000						
Ludność ^a Population ^a	27869	27836	27742	27554	27489	27499
Miejsca noclegowe Number of beds	446	446	452	452	452	452
Korzystający z obiektów Tourists accommodated	800	857	1 023	1 421	1 456	1 996
Udzielone noclegi Accommodations provided	1909	1482	1886	2975	3025	4274
Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego: Tourist traffic density indices:						
Baretje'a ^b Schneidera ^c Charvata ^d	1,60 2,87 6,85	1,60 3,08 5,32	1,63 3,69 6,80	1,64 5,16 10,80	1,64 5,30 11,00	1,64 7,26 15,54
wykorzystania pojemności noclegowej ^e accommodation utilization rate ^e	4,28	3,32	4,17	6,58	6,69	9,46

^a Stan w dniu 30 VI. ^b Łóżka/ludność x 100. ^c Korzystający/ludność x 100. ^d Udzielone noclegi/ludność x 100. ^e Udzielone noclegi/iłość łóżek (miejsc).

^a As of 30 VI. ^b Beds/population x 100. ^c Tourist accommodated/population x 100. ^d Accommodation provided/population x 1000. ^e Accommodation provided/number of beds.

ANEKS:

A. Walory wypoczynkowe i krajoznawcze gmin polskiej części Euroregionu

Metodologia oceny walorów turystycznych i krajoznawczych Instytutu Turystyki, Oddział we Wrocławiu

Ocena walorów turystycznych przeprowadzona została w skali krajowej przy zastosowaniu metody bonitacji punktowej. Wielkość pola oceny wynosiła 9 km². Do oceny walorów wypoczynkowych uwzględniono występowanie i zróżnicowanie rzeźby terenu, wód powierzchniowych (morze, jeziora, sztuczne zbiorniki, cieki) i szaty leśnej. Rzeźbę terenu w strefie górskiej, zależnie od zróżnicowania wysokości względnych przedstawiono w 6 przedziałach klasowych, w pozostałych obszarach w 3 przedziałach. W ocenie sztucznych zbiorników przyjęto wielkość akwenu i jego rozwinięcie linii brzegowej oraz obecność funkcji rekreacyjnej. Wyróżniono pięć klas zbiorników. Lasy sklasyfikowano w 3 przedziałach uwzględniając rodzaj siedliska i wiek drzewostanu.

Każdemu przedziałowi klasowemu poszczególnych rodzajów walorów wypoczynkowych przypisano określoną liczbę punktów, a więc wartość walorów występujących w polu badawczym jest sumą punktów. Ostateczną oceną są 4 kategorie przydatności wypoczynkowej obszarów. Obszary te zbilansowano w graniach gmin.

Kategorię atrakcyjności wypoczynkowej gminy określono na podstawie wielkości powierzchni obszarów i ich kategorii.

Potencjał zimowy – atrakcyjność gminy dla turystyki zimowej - określono z uwzględnieniem rzeźby i wielkości terenu dla strefy górskiej oraz długości zalegania pokrywy śnieżnej dla pozostałych obszarów.

Ocenę walorów krajoznawczych przeprowadzono również w skali krajowej. Polem badawczym był obszar gminy. Uwzględniono 19 rodzajów obiektów krajoznawczych, którym przypisano określone wartości punktowe. Wyróżniono 5 rang atrakcyjności krajoznawczej gmin.

Kategorię atrakcyjności krajoznawczej gminy stanowi ocena obejmująca nasycenie obszaru wszystkimi rodzajami walorów oraz ich rangi atrakcyjności krajoznawczej.

Rodzaj produktu turystycznego, znaczący w gospodarce turystycznej gminy, obejmuje wycieczki krajoznawcze, lecznictwo uzdrowiskowe, obserwacje przyrody, agroturystykę, wczasy w górach, wczasy nad jeziorem.

Do oceny potencjału zimowego dla terenów górskich przyjęto wielkość powierzchni przydatnych dla narciarstwa zjazdowego, a dla pozostałych obszarów długość zalegania pokrywy śnieżnej.

Ocena szlaków kajakowych uwzględnia warunki spławności, długość i walory krajoznawcze w najbliższym sąsiedztwie szlaku.

TABL. 1/61/. **POWIERZCHNIA WALORÓW WYPOCZYNKOWYCH**
SIZE OF VALUABLE RECREATION AREAS

GMINY GMINAS	Powierzchnia walorów wypoczynkowych <i>Size of valuable recreation areas</i>		Kategoria przydatności powierzchni walorów wypoczynkowych <i>Category of valuable recreation areas</i>			
	w km ² <i>in km²</i>	w % po- wierzchni gminy <i>in % of gmina area</i>	1 bardzo duża <i>exception- al</i>	2 duża <i>high</i>	3 średnia <i>medium</i>	4 mała <i>small</i>
			w km ²		<i>in km²</i>	
Powiaty: <i>Poviats:</i>						
Bolesławiecki:						
Bolesławiec (gmina miejska i wiejska)	100	32,1	-	-	-	100
(<i>urban and rural gmina</i>)						
Osiecznica	430	98,4	-	-	70	360
Jaworski:						
Bolków	70	45,8	-	10	60	-
Jeleniogórski:						
Janowice Wielkie	50	86,1	-	40	-	10
Jeżów Sudecki	50	53,0	-	40	10	-
Karpacz	38	100,0	38	-	-	-
Kowary	35	93,6	35	-	-	-
Mysłakowice	80	90,1	20	20	-	40
Piechowice	60	93,9	60	-	-	-
Podgórzyn	60	72,7	60	-	-	-
Stara Kamienica	30	27,1	30	-	-	-
Szklarska Poręba	70	92,8	70	-	-	-
Kamiennogórski:						
Kamienna Góra (gmina miej- ska i wiejska)	150	85,2	-	70	80	-
(<i>urban and rural gmina</i>)						
Lubawka	110	79,7	-	70	40	-
Marciszów	80	97,6	-	30	50	-
Lubański:						
Leśna	70	67,0	-	-	70	-
Olszyna	20	42,4	-	-	20	-
Platerówka	20	41,8	-	-	20	-
Świeradów Zdrój	20	96,2	20	-	-	-

TABL. 1/61/. **POWIERZCHNIA WALORÓW WYPOCZYNKOWYCH (dok.)**
SIZE OF VALUABLE RECREATION AREAS

GMINY GMINAS	Powierzchnia walorów wypoczynkowych Size of valuable recreation areas		Kategoria przydatności powierzchni walorów wypoczynkowych Category of valuable recreation areas			
	w km ² in km ²	w % po- wierzchni gminy in % of gmina area	1 bardzo duża exceptio- nal	2 duża high	3 średnia medium	4 mała small
			w km ²		in km ²	
Powiaty (dok.): <i>Poviats (cont.):</i>						
Lwówecki:						
Gryfów Śląski	10	15,0	-	-	10	-
Lubomierz	10	7,7	-	-	10	-
Lwówek Śląski	20	8,3	-	-	20	-
Mirsk	70	37,5	60	-	10	-
Wleń	40	46,5	-	-	40	-
Zgorzelecki:						
Pieńsk	40	36,3	-	-	-	40
Węgliniec	320	94,6	-	-	-	320
Zawidów	-	-	-	-	-	-
Złotoryjski:						
Pielgrzymka	30	28,5	-	-	30	-
Świerzawa	60	37,6	-	40	20	-
Wojcieszów	30	93,2	-	10	20	-
Złotoryja (gmina miejska i wiejska)	10	6,4	-	-	10	-
(urban and rural gmina)						
Żagański:						
Gozdnica	20	83,3	-	-	-	20
Wymiarki	60	95,1	-	-	-	60
Żarski:						
Łęknica	10	61,0	-	-	10	-
Przewóz	170	95,3	-	-	-	170
Miasto na prawach powiatu City with the status of powiat						
Jelenia Góra	30	34,2	30	-	-	-

TABL. 2/62/. **RODZAJE WALORÓW WYPOCZYNKOWYCH**
TYPES OF RECREATION VALUES

GMINY GMINAS	Dominujący rodzaj waloru wypoczyn- kowego <i>Predominant recreation value</i>	Kategoria atrakcyj- ności wy- poczyn- kowej gminy <i>Category of recre- ation value of the gmina</i>	Sztuczne zbiorniki wodne 4-tej kategorii <i>Artificial water reservoirs of class 4</i>	Potencjał zimowy – atrakcyjność gminy dla turystyki zi- mowej <i>Winter potential gmina's value for winter tourism</i>
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Bolesławiecki:				
Bolesławiec (gmina miejska i wiejska).....	las	b. mała	-	-
(<i>urban and rural gmina</i>)				
Osiecznica	las	średnia	-	-
Jaworski:				
Bolków	rzeźba terenu	średnia	-	mały
Jeleniogórski:				
Janowice Wielkie	rzeźba terenu, las	duża	-	mały
Jeżów Sudecki	rzeźba terenu	duża	Pilchowicki	mały
Karpacz	rzeźba terenu	duża	-	duży
Kowary	rzeźba terenu, las	duża	-	średni
Mysłakowice	rzeźba terenu, las	średnia	-	mały
Piechowice	rzeźba terenu, las	duża	-	duży
Podgórzyn	rzeźba terenu, las	duża	-	duży
Stara Kamienica	rzeźba terenu, las	średnia	-	średni
Szklarska Poręba	rzeźba terenu, las	duża	-	duży
Kamiennogórski:				
Kamienna Góra (gmina miej- ska i wiejska).....	rzeźba terenu	średnia	-	średni
(<i>urban and rural gmina</i>)				
Lubawka	rzeźba terenu, las	średnia	Bukówka	średni
Marciszów	rzeźba terenu, las	średnia	-	mały
Lubański:				
Leśna	rzeźba terenu, jezioro	średnia	Leśniański, Złotnicki	-
Olszyna	rzeźba terenu, jezioro	mała	Leśniański, Złotnicki	-
Platerówka	rzeźba terenu, las	mała	-	-
Świeradów Zdrój	rzeźba terenu, las	duża	-	duży

TABL. 2/62/. **RODZAJE WALORÓW WYPOCZYNKOWYCH (dok.)**
TYPES OF RECREATION VALUES

GMINY GMINAS	Dominujący rodzaj waloru wypoczyn- kowego <i>Predominant recreation value</i>	Kategoria atrakcyj- ności wy- poczyn- kowej gminy <i>Category of recre- ation value of the gmina</i>	Sztuczne zbiorniki wodne 4-tej kategorii <i>Artificial water reservoirs of class 4</i>	Potencjał zimowy – atrakcyjność gminy dla turystyki zi- mowej <i>Winter potential gmina's value for winter tourism</i>
Powiaty (dok.): <i>Poviats (cont.):</i>				
Lwówecki:				
Gryfów Śląski	rzeźba terenu, jezioro	mała	Złotnicki	-
Lubomierz	rzeźba terenu	mała	Pilchowicki	-
Lwówek Śląski	rzeźba terenu	mała	-	-
Mirsk	rzeźba terenu, las	średnia	-	duży
Wleń	rzeźba terenu, las	mała	Pilchowicki	-
Zgorzelecki:				
Pieńsk	las	b. mała	-	-
Węgliniec	las	b. mała	-	-
Złotoryjski:				
Pielgrzymka	las	mała	-	-
Świerzawa	rzeźba terenu, las	średnia	-	mały
Wojcieszów	rzeźba terenu, las	średnia	-	mały
Złotoryja (gmina miejska i wiejska)	las	mała	-	-
(urban and rural gmina)				
Żagański:				
Gozdnica	las	b. mała	-	-
Wymiarki	las	mała	-	-
Żarski:				
Łęknica	las	b. mała	-	-
Przewóz	las	mała	-	-
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>				
Jelenia Góra	rzeźba terenu	średnia	-	-

TABL. 3/63/. RODZAJE WYPOCZYNKU I ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOZNAWCZA
RECREATION TYPE AND LANDSCAPE VALUE

GMINY GMINAS	Dominujący rodzaj wypo- czynku ^a <i>Predominant recreation type ^a</i>	Warunki do rozwoju agrotu- rystyki <i>Conditions for development of rural tourism</i>	Kategoria atrakcyjnoś- ci krajoz- nawczej gminy <i>Gmina's landscape value category</i>	Rodzaj pro- duktu tury- stycznego znaczący w gospodarce turyistycznej gminy <i>Type of tourist product significant for gmina's economy</i>
Powiat: Poviats:				
Bolesławiecki:				
Bolesławiec (gmina miejska i wiejska).....	wł, wn	-	duża	wycieczki kra- joznawcze
Nowogrodziec.....	-	-	średnia	-
Osiecznica	wł	-	średnia	-
Jaworski:				
Bolków.....	tw, zo	korzystne	duża	wycieczki kra- joznawcze
Jawor.....	-	korzystne	duża	wycieczki kra- joznawcze
Paszowice	-	korzystne	mała	-
Jeleniogórski:				
Janowice Wielkie	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	mała	agroturystyka
Jeżów Sudecki	tw, zp	korzystne z ogra- niczeniami	mała	agroturystyka
Karpacz	tw, zp	-	b. duża	wczasy w gó- rach
Kowary.....	tw, zp	-	średnia	-
Mysłakowice	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	duża	agroturystyka
Piechowice.....	tw, zp	-	-	wczasy w gó- rach
Podgórzyn	tw, zp	korzystne z ogra- niczeniami	średnia	agroturystyka
Stara Kamienica	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	mała	agroturystyka
Szklarska Poręba	tw, zp	-	b. duża	wczasy w gó- rach
Kamiennogórski:				
Kamienna Góra (gmina miej- ska i wiejska)	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	najwyższa	wycieczki kra- joznawcze
Lubawka	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	duża	wycieczki kra- joznawcze
Marciszów	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	średnia	agroturystyka

^a Wynikający z rodzajów walorów; wł - leśny, wn - nadwodny, kąpiele i plażowanie, tw - w formie wycieczek pieszych (głównie w terenach górskich), zo - zimowy w ograniczonym zakresie form (bez narciarstwa zjazdowego), zp - zimowy w pełnym zakresie form (łącznie z narciarstwem zjazdowym).

^a Resulting from value type: fo - forest, wa - water reservoir, bathing and sunbathing, hi - hiking (mainly in the mountains), wil - winter recreation of limited scope (exc. alpine skiing), wiu - winter recreation of unlimited scope (inc. alpine skiing).

TABL. 3/63/. **RODZAJE WYPOCZYNKU I ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOZNAWCZA (cd.)**
RECREATION TYPE AND LANDSCAPE VALUE (cont.)

GMINY GMINAS	Dominujący rodzaj wypo- czynku ^a <i>Predominant recreation type ^a</i>	Warunki do rozwoju agrotu- rystyki <i>Conditions for development of rural tourism</i>	Kategoria atrakcyjności krajoznaw- czej gminy <i>Gmina's landscape value category</i>	Rodzaj pro- duktu tury- stycznego znaczący w gospodarce turystycznej gminy <i>Type of tourist product significant for gmina's economy</i>
Powiaty (cd.): Poviats (cont.):				
Lubański:				
Leśna	tw, wwp, zo	-	średnia	wycieczki kra- joznawcze
Lubań (gmina miejska i wiejska) <i>(urban and rural gmina)</i>	-	-	duża	wycieczki kra- joznawcze
Olszyna	tw, wwp, zo	-	średnia	wycieczki kra- joznawcze
Platerówka	tw, zo	korzystne z ogra- niczeniami	-	agroturystyka
Siekierczyn	-	korzystne z ogra- niczeniami	-	agroturystyka
Świeradów Zdrój.....	tw, zp, pu	-	mała	lecznictwo uzdrowisko- we
Lwówecki:				
Gryfów Śląski	tw, wwp, zo	korzystne z ogra- niczeniami	duża	wycieczki kra- joznawcze
Lubomierz.....	tw	-	duża	wycieczki kra- joznawcze
Lwówek Śląski	tw	korzystne z ogra- niczeniami	duża	wycieczki kra- joznawcze
Mirsk.....	tw, zp	korzystne z ogra- niczeniami	średnia	agroturystyka
Wleń.....	tw, wn	korzystne z ogra- niczeniami	średnia	agroturystyka
Świdnicki:				
Dobromierz.....	-	-	mała	-
Wałbrzyski:				
Boguszów Gorce.....	-	-	średnia	-
Zgorzelecki:				
Bogatynia	-	-	duża	-
Pieńsk	wl	-	mała	-
Sulików.....	-	korzystne z ogra- niczeniami	średnia	agroturystyka

^a Wynikający z rodzajów walorów; wl - leśny, wn - nadwodny, kąpiele i plażowanie, tw - w formie wycieczek pieszych (głównie w terenach górskich), zo - zimowy w ograniczonym zakresie form (bez narciarstwa zjazdowego), zp - zimowy w pełnym zakresie form (łącznie z narciarstwem zjazdowym).

^a Resulting from value type: fo - forest, wa - water reservoir, bathing and sunbathing, hi - hiking (mainly in the mountains), wil - winter recreation of limited scope (exc. alpine skiing), wiu - winter recreation of unlimited scope (inc. alpine skiing).

TABL. 3/63/. **RODZAJE WYPOCZYNKU I ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOZNAWCZA (dok.)**
RECREATION TYPE AND LANDSCAPE VALUE (cont.)

GMINY GMINAS	Dominujący rodzaj wypo- czynku ^a <i>Predominant recreation type ^a</i>	Warunki do rozwoju agroturystyki <i>Conditions for development of rural tourism</i>	Kategoria atrakcyjności krajoznaw- czej gminy <i>Gmina's landscape value category</i>	Rodzaj pro- duktu tury- stycznego znaczący w gospodarce turystycznej gminy <i>Type of tourist product significant for gmina's economy</i>
Powiaty (cd.): <i>Poviats (cont.):</i>				
Zgorzelecki (dok.)				
Węgliniec.....	wl	-	mała	-
Zawidów	-	-	mała	-
Zgorzelec (gmina miejska i wiejska)	-	korzystne	mała	-
(urban and rural gmina)				
Złotoryjski:				
Pielgrzymka.....	tw	-	średnia	-
Świerzawa	wl	-	średnia	-
Wojcieszów	tw	-	mała	-
Złotoryja (gmina miejska i wiejska).....	tw	korzystne	duża	wycieczki krajoznaw- cze
(urban and rural gmina)				
Żagański:				
Gozdnica	wl	-	-	-
Wymiarki	wl	-	-	-
Żarski:				
Łęknica.....	wl	-	mała	-
Przewóz	wl	-	mała	-
Miasto na prawach powiatu <i>City with the status of powiat</i>				
Jelenia Góra	tw, pu	-	b. duża	wycieczki krajoznaw- cze

^a Wynikający z rodzajów walorów; wl - leśny, wn - nadwodny, kąpiele i plażowanie, tw - w formie wycieczek pieszych (głównie w terenach górskich), zo - zimowy w ograniczonym zakresie form (bez narciarstwa zjazdowego), zp - zimowy w pełnym zakresie form (łącznie z narciarstwem zjazdowym).

^a Resulting from value type: fo - forest, wa - water reservoir, bathing and sunbathing, hi - hiking (mainly in the mountains), wil - winter recreation of limited scope (exc. alpine skiing), wiu - winter recreation of unlimited scope (inc. alpine skiing).

B. Adresy punktów informacji turystycznej

Strona polska:

Jelenia Góra

Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
ul. 1 Maja 42
58-500 Jelenia Góra
tel. (075) 76 76 925
tel./fax (075) 76 76 935
itratusz@box43.pl

Punkt Informacji Turystycznej
Plac Piastowski 36
58-560 Jelenia Góra
tel. (075) 75 58 844
tel./fax (075) 75 58 845
www.sudety.it.pl

Szklarska Poręba

Urząd Miejski
Referat Promocji (informacja turystyczna)
ul. Jedności Narodowej 3
58-580 Szklarska Poręba
tel./fax: (075) 717 24 39
(075) 717 24 94
www.szklarskaporeba.pl
it@szklarskaporeba.pl

Karpacz

Informacja Turystyczna w Karpaczu
ul. Konstytucji 3 Maja 25a
58-540 Karpacz
tel. (075) 76 18 605
(075) 76 19 453
fax (075) 76 19 716
it@www.karpacz.pl

Świeradów Zdrój

Miejskie Biuro Informacji Turystycznej
ul. Zdrojowa 10
59-850 Świeradów Zdrój
tel. (075) 78 16 350
tel./fax (075) 78 16 100
it@swieradowzdroj.pl
www.swieradowzdroj.pl

Strona czeska:

Harrachov

Centrum 150
512 46 Harrachov
tel. 0432 529 600
mesto@harrachov.cz

Turnov

Nám. Českého ráje 26
511 01 Turnov
tel. 0436 366 255
info@turnov.cz

Liberec

Nám. Dr. E. Beneše 2/32
460 01 Liberec
tel. 510 17 09
mic@infoibc.cz

Doksy

Nám. Republiky 191
472 01 Doksy
tel. 0425 872 067

B. Adresy punktów informacji turystycznej (dok.)

Strona niemiecka:

Bautzen

Tourist-Information Bautzen-Budyšin
Hauptmarkt 1
02625 Bautzen
Tel. (0 35 91) 1 94 33
(0 35 91) 4 20 16
Fax: (0 35 91) 53 43 09
www.bautzen.de
bautzen@imedia.de

Löbau

Tourist-Information Löbau
Am Altmarkt 1
02708 Löbau
Tel. (0 35 85) 45 04 50
Fax: (0 35 85) 45 04 52
www.loebau.de
svloebau-info@t-online.de

Görlitz

Görlitzinformation
EURO-TOUR-Zentrum Görlitz
Obermarkt 29
02826 Görlitz
Tel. (0 35 81) 47 57-0
(0 35 81) 1 94 33
Fax: (0 35 81) 47 57 27
www.touristinformation.goerlitz.de
goerlitzinformation@t-online.de

Zittau

Tourist-Information Zittau
Markt 1
02763 Zittau
Tel. (0 35 83) 75 21 37/38
Fax: (0 35 83) 75 21 61
www.zittau.de
stadt@zittau.de

C. Słowniczek ważniejszych pojęć (polsko-czesko-niemiecko-angielski)

bar	bar	Bar	bar
domy wypoczynkowe, wczasowe, ośrodki szkoleniowe	zotavovny, rekreační a školící střediska	Erholungs-, Ferien-, Schulungsheime	recreational, holiday and training centres
goście (turyści w objek- tach)	hosté (turisté v objektech)	Gäste	visitors (tourists accom- modated in tourist fa- cilities)
hotel	hotel	Hotel	hotel
kawiarnia	kavárna	Kafee	cafe
kemping	kemp	Campingplätze	camping site
kraj pochodzenia	země původu	Herkunftsland	country of origin
miejsca noclegowe	ubytovací kapacita	Übernachtungsplätze	beds
motel	motel	Gasthof	motel
obiekty turystyczne	turistické objekty	Beherbergungsstätten	tourist establishments
obszar chronionego krajobrazu	chráněná krajinná oblast	Landschaftsschutzgebiet	protected landscape and area
park krajobrazowy	krajinný park	Landschaftspark	scenic park
park narodowy	národní park	Nationalpark	national park
pensjonat	pension	Pensionen	boarding house
pokoje gościnne		Gästezimmer	private lodgings
pomnik przyrody	přírodní památka	Naturdenkmal	nature monument
przejście graniczne	hraniční přechod	Grenzübergang	border crossing
dla pojazdów	silniční	für Fahrzeuge	road
kolejowe	železniční	Bahngrenzübergang	rail
dla pieszych	pro pěší	für Fussgänger	pedestrians
punkt gastronomiczny	pohostinství	Imbiss	food stand
restauracja	restaurace	Gaststätte	restaurant
rezerwat przyrody	přírodní rezervace	Naturschutzgebiet	nature reserve
ruch turystyczny	cestovní ruch	Fremdenverkehr	tourist traffic
sanatoria, szpitale sanato- ryjne	sanatoria, lázeňské ne- mocnice	Sanatorien, Kurkranken- häuser	sanatoria and treatment hospitals
schroniska młodzieżowe	turistické chaty pro mládež	Jugendherbergen	youth hostels
schroniska turystyczne	turistické chaty	Hütten	shelters
turysta	turista	Tourist, Gäst	tourist
turystyka	turistika	Tourismus, Fremden- verkehr	tourism
udzielone noclegi	počet přenocování	Übernachtungen	accommodations pro- vided
usługa pobytowa (nocleg)	pobytová služba	Beherbergung	accommodation services (overnight stays)
usługi turystyczne	turistické služby	touristische Dienst- leistungen	tourist services
wyciąg narciarski	lyžařský vlek	Schilift	ski lift
zameldowania	přihlášení	Ankünfte	stays registered

Wykaz źródeł

1. *Bolesławiec. Polska*. Folder, wyd. z inicjatywy Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Jeleniej Górze i Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Warszawa 1979
2. Chanas R., Czerwiński J.: *Sudety, Przewodnik*. Sport i Turystyka, Warszawa 1974.
3. Czerwiński J., Mazurski K. R.: *Sudety Zachodnie, Przewodnik*. Sport i Turystyka, Warszawa 1983.
4. *Euroregiony w nowym podziale terytorialnym Polski*. GUS i US we Wrocławiu, Warszawa-Wrocław 1999.
5. Folder Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa *Żywa historia – zamki i pałace w Euroregionie Nysa*.
6. *Góry Kaczawskie*. Folder, wyd. WPGT „Karkonosze” - Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Jeleniej Górze
7. *Jelenia Góra*. Folder, wyd. Tekst sp. z o.o. 1997.
8. *Kalendarz kulturalny Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 2000*.
9. *Kamienna Góra i okolice*. Folder, wyd. z inicjatywy Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Jeleniej Górze i Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Warszawa 1979
10. *Kamienna Góra i okolice. Kotlina Kamiennogórska. Mapa turystyczna*. Wydawnictwo Turystyczne. Jelenia Góra, ul. Wojska Polskiego 18
11. *Kamienna Góra*. Folder, Oficyna Wydawnicza RCK, Jelenia Góra
12. *Karkonosze*. Boster - DTP s.c.
13. Konca B.: *Karkonoski Park Narodowy 1959-1989*. Krajowa Agencja Wydawnicza, Wrocław 1990.
14. Korzeń J., Zawila G.: *Szklarska Poręba, zarys monograficzny*. Jelenia Góra 1992/93.
15. *Krzeszów*. Folder, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej. Drukarnia Kujańska w Inowrocławiu
16. *Księga powiatów*. Pod red. A. Rubinkowskiej, tom - 2 województwa: dolnośląskie, lubuskie, mazowieckie, opolskie. Wyd. „Kurier Press”, Kraków 2000.
17. Kwiatek J., Lijewski T.: *Leksykon miast polskich*. Wyd. Muza S.A., Warszawa 1998.
18. Materiały sp. z o.o. *Sudety Lift - SKIARENA SZRENICA Szklarska Poręba*.
19. Mazurski K. R.: *Świeradów Zdrój i okolice*. Przewodnik. Sport i Turystyka, Warszawa 1974.

20. *Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki turystyki*. GUS, Warszawa 1998.
21. *Miasta w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa*. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny Wydział w Libercu. Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, Wrocław, Liberec, Kamenz 1999.
22. *Narciarski Atlas Polski 2001*. Zbigniew Chmielewski, Olga Wajdowicz.
23. *Panorama Euroregionów – wydanie drugie zmodyfikowane*. Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze, Jelenia Góra 1998.
24. *Rocznik Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 1998 – podstawowe dane*. Urząd Statystyczny w Jeleniej Górze, Czeski Urząd Statystyczny – Oddział w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Wolnego Państwa Saksonii w Kamenz, Jelenia Góra-Liberec-Kamenz 1998.
25. *Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą w 2001 r.* GUS Warszawa 2001.
26. *Rudawy Janowickie*. Folder, wyd. z inicjatywy Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Jeleniej Górze i Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Warszawa 1981
27. Sarnecki Z.: *Gmina Kamienna Góra*. Folder
28. *Słownik Geograficzno-Krajoznawczy Polski*. PWN, Warszawa 1983
29. *Słownik geografii turystycznej Sudetów. Tom 3 - Karkonosze*. pod red. M. Staffy, Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa-Kraków 1993.
30. *Świeradów Zdrój*. Folder, wyd. z inicjatywy Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego i Urzędu Miasta w Świeradowie Zdroju, Warszawa 1979
31. *Województwo jeleniogórskie – informator gospodarczy*. Wyd. Korporacja Wydawniczo-Informacyjna ORPHA-Wrocław 1997.
32. *Współpraca transgraniczna 1991-1999*. Folder Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.
33. *Wypoczywamy w górach, Kotlina Jeleniogórska*. Dolnośląski Ośrodek Informacji Turystycznej we Wrocławiu
34. *Zgorzelec*. Folder, wyd. z inicjatywy Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Jeleniej Górze i Jeleniogórskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Warszawa 1978

Wykaz tablic i map

A. TABLICE

1. Ogólna charakterystyka Euroregionu

1. Powierzchnia i ludność według powiatów	14
2. Użytkowanie gruntów	16
3. Użytkowanie gruntów według powiatów	17
4. Ochrona przyrody i krajobrazu w polskiej części Euroregionu	19
5. Obszary chronione w 1999 r.	20

2. Atrakcyjność turystyczna w Euroregionie

2.2. Infrastruktura turystyczna

1/6/. Obiekty turystyczne według rodzajów	47
2/7/. Rodzaje obiektów turystycznych według powiatów	48
3/8/. Baza noclegowa turystyki w polskiej części Euroregionu	50
4/9/. Baza noclegowa turystyki w czeskiej części Euroregionu	52
5/10/. Baza noclegowa turystyki w niemieckiej części Euroregionu	53
6/11/. Urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki w 2000 r.	54
7/12/. Urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki według powiatów w 2000 r.	55
8/13/. Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych według rodzajów obiektów i powiatów	58
9/14/. Przejścia graniczne w Euroregionie Nysa w 2001 r.	62
10/15/. Transgraniczne ścieżki rowerowe (magistrale) w Euroregionie Nysa w 2001 r. .	65

3. Ruch turystyczny w Euroregionie

3.1. Ruch krajowy i zagraniczny

1/16/. Wykorzystanie miejsc noclegowych	69
2/17/. Korzystający z noclegów i udzielone noclegi według powiatów	70
3/18/. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 2000 r. ...	72
4/19/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki według krajów pochodzenia	74
5/20/. Udzielone noclegi według krajów pochodzenia	77

3.2. Intensywność ruchu turystycznego

1/21/. Wskaźniki intensywności ruchu turystycznego	82
2/22/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki w polskiej części Euroregionu	84
3/23/. Turyści zagraniczni korzystający z bazy noclegowej turystyki w polskiej części Euroregionu	86
4/24/. Udzielone noclegi w polskiej części Euroregionu	88
5/25/. Udzielone noclegi turystom zagranicznym w polskiej części Euroregionu	90
6/26/. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach noclegowych turystyki w polskiej części Euroregionu	92
7/27/. Obiekty turystyczne według kategorii i ich wykorzystanie w polskiej części Euroregionu w 2000 r.	94

4. Wybrane aspekty organizacyjne i ekonomiczne turystyki

1/28/. Przykładowe ceny wybranych usług turystycznych w Szklarskiej Porębie, Harrachovie i Bautzen w 2001 r.	99
2/29/. Podmioty gospodarcze świadczące usługi turystyczne według powiatów	100

4. Wybrane aspekty organizacyjne i ekonomiczne turystyki (dok.)

3/30/. Podmioty gospodarcze świadczące usługi turystyczne według liczby zatrudnionych w polskiej części Euroregionu	104
4/31/. Podmioty gospodarcze świadczące usługi turystyczne według form organizacyjno-prawnych	105
5/32/. Podmioty prowadzące obiekty noclegowe według form organizacyjno-prawnych w polskiej części Euroregionu	107
6/33/. Struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców w 2000 r. ..	108
7/34/. Struktura wydatków poniesionych przez Polaków w krajach graniczących z Polską w 2000 r.	110

5. Wybrane miejscowości turystyczne w Euroregionie**5.1. Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój**

1/35/. Baza noclegowa turystyki w Jeleniej Górze	113
2/36/. Wykorzystanie bazy noclegowej w Jeleniej Górze	114
3/37/. Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych w Jeleniej Górze	115
4/38/. Baza noclegowa turystyki w Karpaczu	117
5/39/. Wykorzystanie bazy noclegowej w Karpaczu	118
6/40/. Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych w Karpaczu	119
7/41/. Wyciągi krzesełkowe i narciarskie w rejonie Karpacza	119
8/42/. Baza noclegowa turystyki w Szklarskiej Porębie	122
9/43/. Wykorzystanie bazy noclegowej w Szklarskiej Porębie.....	123
10/44/. Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych w Szklarskiej Porębie.....	124
11/45/. Wyciągi krzesełkowe i narciarskie w rejonie Szklarskiej Poręby	124
12/46/. Baza noclegowa turystyki w Świeradowie Zdroju	127
13/47/. Wykorzystanie bazy noclegowej w Świeradowie Zdroju	128
14/48/. Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych w Świeradowie Zdroju ..	129

5.3. Bautzen, Görlitz, Löbau, Zittau

1/49/. Baza noclegowa turystyki w Bautzen	138
2/50/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki w Bautzen	138
3/51/. Wskaźniki wykorzystania obiektów turystycznych w Bautzen	140
4/52/. Baza noclegowa turystyki w Görlitz	141
5/53/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki w Görlitz.....	142
6/54/. Wskaźniki wykorzystania obiektów turystycznych w Görlitz	143
7/55/. Baza noclegowa turystyki w Löbau	144
8/56/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki w Löbau	145
9/57/. Wskaźniki wykorzystania obiektów turystycznych w Löbau	147
10/58/. Baza noclegowa turystyki w Zittau.....	149
11/59/. Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki w Zittau.....	149
12/60/. Wskaźniki wykorzystania obiektów turystycznych w Zittau	151

ANEKS: Walory wypoczynkowe i krajoznawcze gmin polskiej części Euroregionu

1/61/. Powierzchnia walorów wypoczynkowych	153
2/62/. Rodzaje walorów wypoczynkowych	155
3/63/. Rodzaje wypoczynku i atrakcyjność krajoznawcza	157

B. MAPY

1. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa - mapa administracyjna	10/11
2. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa - mapa fizyczna	10/11
3. Atrakcje turystyczne w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa	22/23
4. Drogi i przejścia graniczne w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa	22/23

List of tables and maps

A. TABLES

1. General characteristics of the Euroregion

1. Area and population by poviats.....	14
2. Land use.....	16
3. Land use by poviats.....	17
4. Nature and landscape protection in Polish part of the Euroregion.....	19
5. Protected areas in 1999.....	20

2. Tourist values of the Euroregion

2.2. Tourist infrastructure

1/6/. Tourist facilities by type.....	47
2/7/. Type of tourist facilities by poviats.....	48
3/8/. Tourist accommodation establishments in Polish part of the Euroregion	50
4/9/. Tourist accommodation establishments in Czech part of the Euroregion.....	52
5/10/. Tourist accommodation establishments in German part of the Euroregion.....	53
6/11/. Sport-recreation equipment in tourist facilities in 2000.....	54
7/12/. Sport-recreation equipment in tourist facilities by poviats in 2000	55
8/13/. Catering establishments in tourist facilities by type and poviats	58
9/14/. Border crossings in Nysa Euroregion in 2001	62
10/15/. Cross-border biking routes in Nysa Euroregion	65

3. Tourist traffic in the Euroregion

3.1. Domestic and foreign traffic

1/16/. Utilization of beds.....	69
2/17/. Tourists accommodated and accommodations provided by poviats.....	70
3/18/. Personal border movement by border crossings in 2000.....	72
4/19/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments by countries of origin	74
5/20/. Accommodations provided by countries of origin	77

3.2. Tourist traffic density

1/21/. Tourist traffic density indices	82
2/22/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments in polish part of the Euroregion	84
3/23/. Foreign tourists utilizing tourist accommodation establishments in polish part of the Euroregion	86
4/24/. Accommodations provided in Polish part of the Euroregion	88
5/25/. Accommodations provided on foreign tourists in Polish part of the Euroregion	90
6/26/. Utilization of beds in % in Polish part of the Euroregion.....	92
7/27/. Tourist facilities by category and their utilization of tourist facilities in Polish part of the Euroregion in 2000	94

4. Selected organisational and economic aspects of tourist industry

1/28/. Prices of selected tourist services in Szklarska Poręba, Harrachov and Bautzen in 2001	99
2/29/. Entities providing tourist services by poviats.....	100

4. Selected organisational and economic aspects of tourist industry (cont.)

3/30/. Entities providing tourist services by number of employees in Polish part of the Euroregion	104
4/31/. Entities providing tourist services by legal-organizational forms	105
5/32/. Entities conducting hotels by legal-organizational forms in Polish part of the Euroregion	107
6/33/. Structure of expenditure borne by foreigners in Poland in 2000	108
7/34/. Structure of expenditure borne by Polish citizens in countries bordering Poland in 2000	110

5. Selected tourist resorts**5.1. Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój**

1/35/. Tourist accommodation establishments in Jelenia Góra	113
2/36/. Utilization of tourist accommodation establishments in Jelenia Góra	114
3/37/. Catering establishments in tourist facilities in Jelenia Góra	115
4/38/. Tourist accommodation establishments in Karpacz	117
5/39/. Utilization of tourist accommodation establishments in Karpacz	118
6/40/. Catering establishments in tourist facilities in Karpacz	119
7/41/. Chair and ski lifts in Karpacz area	119
8/42/. Tourist accommodation establishments in Szklarska Poręba	122
9/43/. Utilization of tourist accommodation establishments in Szklarska Poręba	123
10/44/. Catering establishments in tourist facilities in Szklarska Poręba	124
11/45/. Chair and ski lifts in Szklarska Poręba area	124
12/46/. Tourist accommodation establishments in Świeradów Zdrój	127
13/47/. Utilization of tourist accommodation establishments in Świeradów Zdrój	128
14/48/. Catering establishments in tourist facilities in Świeradów Zdrój	129

5.3. Bautzen, Görlitz, Löbau, Zittau

1/49/. Tourist accommodation establishments in Bautzen	138
2/50/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments in Bautzen	138
3/51/. Indices of utilization of tourist facilities in Bautzen	140
4/52/. Tourist accommodation establishments in Görlitz	141
5/53/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments in Görlitz	142
6/54/. Indices of utilization of tourist facilities in Görlitz	143
7/55/. Tourist accommodation establishments in Löbau	144
8/56/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments in Löbau	145
9/57/. Indices of utilization of tourist facilities in Löbau	147
10/58/. Tourist accommodation establishments in Zittau	149
11/59/. Tourists utilizing tourist accommodation establishments in Zittau	149
12/60/. Indices of utilization of tourist facilities in Zittau	151

Anexe: Holiday and landscape values of gminas in the Polish part of the Euroregion

1/61/. Size of valuable recreation areas	153
2/62/. Types of recreation values	155
3/63/. Recreation type and landscape value	157

B. MAPS

1. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa - administrative division	10/11
2. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	10/11
3. Tourism attractions in Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	22/23
4. Roads and border crossings in Euroregion Neisse-Nisa-Nysa	22/23

